

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
FAKULTA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
KATEDRA BIOTECHNICKÝCH ÚPRAV KRAJINY

Fakulta životního
prostředí

**DROBNÁ SAKRÁLNÍ ARCHITEKTURA
VE VYBRANÉM REGIONU POLABÍ**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí práce: Ing. Kateřina Zímová

Diplomant: Pavla Sobotková

2014

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra biotechnických úprav krajiny

Fakulta životního prostředí

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Sobotková Pavla

Regionální environmentální správa - kombinované Praha

Název práce

Drobná sakrální architektura ve vybraném regionu Polabí

Anglický název

Small sacral monuments of model area in Polabi region

Cíle práce

Cílem práce je studie krajinné architektury s hlavním důrazem na drobné sakrální stavby v kontextu s kulturně historickým vývojem krajiny zájmového území (oblast Prahy východ)

Práce je zaměřena na tyto dílčí cíle:

- zpracovat rešerši na téma drobné sakrální stavby, jejich vztah a vývoj v krajině, současnou legislativní ochranu, dotační podporu obnovy památek;
- zpracovat studii řešeného území z hlediska historického vzniku drobných sakrálních staveb, jejich současný stav, kontext v krajině;
- s nástroji GIS vytvořit tematické mapy specializované na sakrální stavby řešeného území;
- na základě zjištěných informací shrnout vývoj drobné sakrální architektury v krajině.

Metodika

Literární rešerše bude zpracována především za využití odborné literatury a vědeckých článků. Zpracování problematiky sakrální architektury bude vycházet z lokálních archivních zdrojů a databází. Vývoj a výskyt sakrální architektury bude zpracován v prostředí ArcGIS formou tematických map. Součástí práce bude pořízení fotodokumentace.

Harmonogram zpracování

červenec - září: terénní průzkum sakrálních staveb zájmového území, shromáždění dostupných historických dat

září - listopad : vypracování rešeršní část práce - krajina, historický vývoj sakrálních staveb, ochrana a péče (legislativní nástroje), dotační politika památkové péče o drobné sakrální stavby

prosinec - únor: dopracování studie s analýzou krajiny pomocí nástrojů GIS

březen: vyhodnocení cílů práce, zpracování příloh, tabulek a grafů

duben: odevzdání práce

Rozsah textové části

40 - 50 stran; přílohy podle počtu nálezů sakrálních staveb

Klíčová slova

krajinná architektura; boží muka; kaple; GIS

Doporučené zdroje informací

Sklenička P., 2003: Základy krajinného plánování. Nakladatelství Naděžda Skleničková, Praha, 321 s.

Löw J. et Míchal I., 2003: Krajinný ráz. Lesnická práce, s.r.o., Kostelec nad Černými Lesy, 552 s.

Froman R. T. T. et Godron M., 1993: Krajinná ekologie. Academia, Praha

Památky středních Čech (Časopis NPÚ-ÚOP středních Čech v Praze)

Zprávy památkové péče (časopis státní památkové péče)

Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči (památkový zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

Metodické pokyny pro zpracování diplomové práce na FŽP

Vedoucí práce

Zímová Kateřina, Ing.

Elektronicky schváleno dne 9.4.2014

prof. Ing. Petr Sklenička, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 9.4.2014

prof. Ing. Petr Sklenička, CSc.

Děkan fakulty

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Drobná sakrální architektura ve vybraném regionu Polabí“ vypracovala samostatně, a všechny použité zdroje jsem uvedla v seznamu uvedeném v závěru této práce.

V Praze dne 22. dubna 2014

.....

Pavla Sobotková

Poděkování

Děkuji své vedoucí diplomové práce, Ing. Kateřině Zímové, za její osobní přístup a morální podporu, která mi byla v průběhu vypracovávání této diplomové práce poskytnuta, PhDr. JUDr. Pavlovi Kroupovi, odbornému garantu Národního památkového ústavu, za sdílení jeho velkého zájmu o památky, a v neposlední řadě i své rodině, obzvláště za její toleranci a pochopení.

V Praze dne 22. dubna 2014

.....

Pavla Sobotková

Abstrakt:

Tato práce se zabývá problematikou drobné sakrální architektury ve vybraném regionu Polabí, kterou představují zejména kříže, boží muka, kaple.

Cílem práce je studie krajinné architektury s hlavním důrazem na drobné sakrální stavby v kontextu s historickým vývojem krajiny. Rešeršní část se věnuje základním aspektům problematiky drobné sakrální architektury, jejímu vztahu ke krajině, legislativní ochraně. Součástí práce je i terénní výzkum v oblasti Čelákovicka, který mapoval typologii, vznik, vývoj, kontext v krajině a současný stav drobných sakrálních staveb. Nejdůležitějšími výstupy jsou kompletní soupis drobných sakrálních staveb a vypracování záznamů pro nálezovou databázi obsahující informace, mezi které patří místní historický název, datace, rejstříkové číslo ÚSKP ČR (pokud jde o kulturní památku), poloha nebo vlastnictví stavby. Data terénního výzkumu byla zpracována také do shapefilu v aplikaci ArcGis. Jsou zde uložena vektorová prostorová data a informace, které mohou být použity v rámci informačních, mapových či odborných portálů.

Klíčová slova:

krajinná architektura, boží muka, kaple, GIS

Abstract:

The thesis is focused to the minor religious objects in model area Polabí, mainly crucifixes, wayside shrines, chapels. The goal of this thesis is the study of landscape architecture with main focus on small religious objects in the context of the historical development of the landscape. Research part of the thesis focuses on basic aspects of the issue of small religious architecture in landscape and their legislative protection. The thesis also includes field research in model area near by Čelákovice, which mapping typology, creation, development, context in the landscape and the current condition of small religious objects. The most important outputs are complete inventory of small religious objects and elaboration records for database containing information, including local historical name, date, registration number of ÚSKP in Czech Republic (when it becomes cultural monument), location or ownership of the objects. Data from field research was also elaborated to a shapefile in computer program ArcGIS. There are spatial data stored in vectors and additional informations which can be used in information, maps of specialized sites.

Keywords: landscape architecture, wayside shrines, chapels, GIS

Obsah

1. Úvod	8
2. Cíle práce.....	9
3. Literární rešerše	10
3.1 Pojem drobná sakrální architektura a její vznik	10
3.2 Drobné sakrální stavby - součást krajiny	12
3.2.1 Pojetí krajiny	12
3.2.2 Drobné sakrální stavby - součást člověka, součást krajiny	13
3.3 Výklad pojmů, typologie a historie drobných sakrálních staveb	13
3.3.1 Kříž.....	14
3.3.2 Smírčí kříže	15
3.3.3 Boží muka	16
3.3.4 Zvonice.....	17
3.3.5 Kaple	17
3.3.6 Křížová cesta.....	18
3.3.7 Sochy	18
3.4 Drobné sakrální stavby a jejich zobrazení v historických mapách	19
3.4.1 První vojenské mapování - Josefské, Josefínské (1764 - 1768)	19
3.4.2 Mapy Stablního katastru	19
3.4.3 Druhé vojenské mapování - Františkovo (1836 - 1852).....	20
3.4.4 Třetí vojenské mapování Františko - Josefské (1876-1880).....	21
3.5 Legislativní ochrana drobných sakrálních staveb	22
3.6 Dotace	23
3.6.1 Dotační programy ministerstva kultury	23
3.6.2 Středočeský fond kultury a obnovy památek.....	25
4. Charakteristika vybraného území	26
4.1.1 Vymezení vybraného území regionu Polabí.....	26
4.1.2 Ráz krajiny Čelákovicka.....	27
4.1.3 Stručná historie Čelákovicka.....	27
5. Metodika	29
5.1 Mapy, terénní šetření, fotodokumentace, literární prameny	29
5.2 GIS	29
5.3 Záznamy pro databázi.....	30
6. Současný stav řešené problematiky	34
7. Výsledky.....	35
7.1 Nálezy památek	35
7.2 Shrnutí výskytů, typy, vznik drobných sakrálních památek	52
7.3 Analýza současného stavu památek, vlastnictví.....	54
7.4 Umístění v krajině, výskyt dřeviny u památky	57
8. Diskuse	59
9. Závěr.....	62
10. Seznam literatury a použitých zdrojů	64
10.1 Seznam literatury	64
10.2 Seznam úmluv, zákonů a vyhlášek	67
10.3 Seznam internetových zdrojů a WMS zdrojů	67
10.4 Kroniky, pamětní knihy, sborníky, nepublikované práce	68
11. Seznamy fotografií, grafů, obrázků a tabulek	69
12. Přílohy	71

1. Úvod

Drobné sakrální stavby v krajině. Stavby, které probouzí zvědavost, zamyšlení, stavby, které v sobě mají ukrytý duch své doby. Mlčenliví pamětníci lidských osudů. Důležitých okamžiků života, které si chtěli lidé, díky kterým byly tyto stavby postaveny, připomínat.

Podle archeologických nálezů je odhadováno, že člověk začal svým způsobem života výrazně měnit krajinu od neolitu, tj. někdy v 10. tisíciletí př. n. l.. Od tohoto data se započala éra silného ovlivňování krajiny člověkem. Dynamický, nepředvídatelný proces, který stále probíhá (Sádlo 2005).

Člověk, jeho život, jeho potřeby, morální uvědomění, jeho sny, cíle, snahy zanechat po sobě hmatatelný počín svého bytí či poděkování za vyslyšené prosby. Způsob života člověka, společnosti, to byl a je jeden z nejvýraznějších vtisků do krajiny. Vtisků, které jsou utvářeny stylem života, vývojem lidské společnosti, hmotnými potřebami člověka, i jeho estetického a duchovního cítění a vnímání.

Drobné sakrální stavby jsou stopy naší historie, drobných lidských osudů zapsaných do krajiny. Potřeba stavět kapličky, kříže, boží muka, umísťovat je v krajině, podél cest, následně udržovat, předávat dalším generacím vztah k nim, to vše vypovídá o vztahu člověka k určitému místu, ke krajině ve které žije. Tyto stavby určují regionální identitu, výrazně spoludotváří krajinu, jsou zdrojem historie a poznání daného místa. Dokládají vývoj umělecko-výtvarné úrovně místních řemeslníků či umělců, mnohdy i obyčejných lidí.

Drobnou sakrální architekturou se v posledních letech zaobíralo nemálo publikací a prací. Jejich cíl byl jednoznačný. Zdokumentovat stávající stav, zmapovat výskyt těchto památek a navrhnout jejich důslednější ochranu.

Tato diplomová práce se ubírá podobnou cestou. Zároveň si však klade za cíl vytvořit takový výstup, který by měl praktickou využitelnost pro rozvoj mapových portálů všech obcí, jejichž součástí by vedle dat týkajících se územního plánu, inženýrských sítí, pasportů zeleně, veřejného osvětlení, či jiných nabízených zájmových bodů, mohl být.

První část práce se věnuje zejména pojmu drobné sakrální architektury. Jejím popisu, historii vzniku, vnímání v krajině. Je zde uvedena typologie, popsány současné legislativní nástroje a zmapovány některé dotační tituly, které vlastník může při obnově drobné sakrální architektury využít.

Druhá část práce obsahuje zejména popis postupu získání dat o drobné sakrální architektuře vybraného území. Jejich historické a současné umístění na základě terénního průzkumu a mapových rešerší a vytvoření map a záznamů pro databázi.

2. Cíle práce

Cílem této práce byla studie krajinné architektury, resp. drobných sakrálních staveb ve vybraném území v kontextu s kulturně historickým vývojem krajiny.

Na podkladu archiválií (historických map, kronik), soudobých map a vlastního terénního šetření byla zpracována studie s následujícími výstupy:

- rešeršní část - týkající se zejména typologie drobné sakrální architektury (stanovení typů drobné sakrální stavby), její historii, výskyt v krajině na podkladu archivních map, legislativní ochranu a dotační podporu obnovy památek;
- mapy výskytů a typů drobné sakrální architektury vybraného území (práce v ArcGis);
- souhrnný přehled o jednotlivých sakrálních památkách, jejich popis, historii jejich vzniku;
- analytické výstupy, týkající se existence drobné sakrální architektury ve třech historických obdobích, resp. v období do roku 1799 včetně (18. století), v 19. století a v 20. století do současnosti;
- přehled o počtu drobných sakrálních památek, které byly vyhlášeny za kulturní památky;
- přehledné tabulky a grafy, které poskytují informace o jejich současném stavu, vztahu k okolní krajině aj.;
- ke každé drobné sakrální památce byla zpracována evidenční karta památky - podklad pro záznam při tvorbě databáze, fotodokumentace současného stavu i nálezů historických fotografií s památkou.

3. Literární rešerše

3.1 Pojem drobná sakrální architektura a její vznik

Drobná sakrální architektura, drobná sakrální stavba, objekt. Co si lze pod těmito pojmy představit? Obecně by se tyto stavby daly popsat jako stavby menšího rozsahu, které byly člověkem vytvořeny pod vlivem náboženského přesvědčení, v upomínku na určitou nešťastnou událost, nebo také jako projev vděčnosti bohu např. za dobrou úrodu či označení významného místa.

Jak uvádí Bajer (2004) jsou do drobných sakrálních objektů zahrnuty kříže, boží muka, kaple, kapličky, poklony a zvonice, obrázky, památné kameny a sochy světců. V odborné terminologii či legislativě však pojem drobné sakrální architektury není jednotný. Podle místních poměrů se tak lze setkat s rozdílnou terminologií pro typově stejné stavby. Například pro název výklenková kaplička, který je běžně užívaný v Čechách, lze v literatuře popisující tyto památky na jižní Moravě nalézt název poklona.

Historie vzniku drobných sakrálních památek je velmi úzce spjata s vývojem společnosti a dějinami křesťanství.

První zmínky o vzniku těchto staveb lze nalézt již od středověku. Tehdy se nejčastěji jednalo o dřevěné kříže a smírčí kameny. Zachování těchto památek je však přímo úměrné materiálu, který byl použit, proto se z dřevěných křížů do dnešní doby nezachovalo téměř nic, ale se smírčí kameny v krajině se setkáváme.

Velké množství drobných sakrálních staveb bylo postaveno na našem území v období rekatolizace v 17. a 18. století. Jednalo se především o kapličky, zvoničky, boží muka a sochy světců. Jejich množství odráželo zbožnost místních obyvatel. Malé obce bez kostela využívaly kapličky i ke mším, ale zejména to bylo vhodné místo k rozjímání, k pronesení modlitby, rozjímání či krátkému odpočinku během cesty.

Původní umístění těchto staveb je velmi úzce propojeno s motivem k jejich vzniku. Rozhodně tyto stavby nebyly v krajině umisťovány nahodile. Zpravidla se nacházeli v blízkosti cest, jejich křížení, na hranicích zastavěného území nebo původního územního členění, resp. na hranicích katastrálního území. Měly vazbu na určitou historickou událost, byly součástí sakrálních okrsků (hřbitov, sousedství kostela), či jako prostý projev víry jednotlivce, rodiny či větší skupiny osob (Bajer et al. 2004).

Původně nebyly stavěny pro ozdobu krajiny nebo jen jako orientační body. Tato funkce z nich vyplynula až druhotně.

V baroku se tyto drobné stavby stávají významným krajinotvorným prvkem. Ačkoliv funkce náboženská stále převažuje, v té době se dostává do popředí i funkce estetická. Nejedná se zde jen o pouhé výtvarné ztvárnění této drobné stavby, ale je vnímána jako součást svého okolí, krajinného celku. Její umístění na vyvýšeném místě, u rozcestí, doprovázená výsadbou dlouhověkých dřevin dalo ty nejlepší předpoklady k tomu, aby harmonicky zapadly do krajiny a působily jako její přirozená součást.

V době svého vzniku drobné sakrální stavby nebyly jen mrtvé symboly, jak je mnohdy vidí dnešní člověk. Stavěli je na svých pozemcích a na svůj náklad zbožní sedláci nebo řemeslníci. Nemohl si je postavit každý a také ne jak chtěl. K jejich stavbě musela dát souhlas vrchnost či církve.

Jejich funkce byla poplatná dané době. Při práci na poli byl rolník většinou v krajině sám. Když vzhlédl od práce, jeho zrak se mohl zachytit na boží muce, soše či kříži. Kdykoliv si tak dopřál duchovní útěchy v modlitbě nebo v rozjímání.

Některé drobné sakrální stavby byly stavěny na místech, kde došlo k tragické události. Ale nebyl to jen pouhý pomníček na paměť události, jak by ho viděl dnešní moderní člověk. Tehdejší lidé považovali smrt člověka bez posledního pomazání, bez vyzpovídání a odpuštění hříchů a bez kněze za velké neštěstí. Jediné, co už pro duši zemřelého nešťastníka mohli dle tehdejší víry udělat, bylo postavit boží muku nebo kříž, přičemž se počítalo s tím, že každý kolemjdoucí pocestný se za něho pomodlí nebo alespoň pokřížuje (AOPK ČR 2013).

Počet drobné církevní architektury do roku 1945 narůstal (Bukačová et Hájek 2001). Její nejvýraznější úbytek je spjat s dobou po druhé světové válce. Náboženství bylo v silném rozporu s komunistickou ideologií a jakýkoliv projev zbožnosti byl znatelně potlačen. Státní politika s výraznou ateistickou výchovou měla odezvu i v masové likvidaci církevních památek. Nemálo drobných sakrálních staveb vzalo za své v důsledku konfiskace půdy, jejího scelování do větších půdních bloků s následným rozoráním mezí a historických cest.

Drobné sakrální stavby mají úzkou vazbu historickou cestní sítí resp. na staré stezky, kde se tyto stavby nacházely na rozcestí či podél cesty, doplněné o solitérní dřevinu či skupinu dlouhověkých dřevin. V současné době se však okolí těchto staveb vlivem změny funkce krajiny může velmi lišit od jejich původního prostředí. Umístění drobné sakrální stavby uprostřed pole však napovídá o pravděpodobné existenci cesty, která kolem vedla. Stávají se tak důležitým historickým bodem při historickém mapování krajiny (Květ 2003).

3.2 Drobné sakrální stavby - součást krajiny

3.2.1 Pojetí krajiny

Krajiny naší planety jsou v ustavičném pohybu. Třebaže vypadají věčně a nehybně, každodenním působením vody a větru se velice zvolna mění. Spolu s těmito přírodními silami je dalším zásadním a stále významnějším původcem změn člověk (Gilpin 2008).

Krajina je hodnocena, definována a charakterizována rozdílnými způsoby, které však vždy reprezentují ten účel, který je nejlépe vyhovující.

Bukačová (2001) přirovnává krajinu k citlivé kůži zemského povrchu, která trpělivě snáší další proměny, které přináší čas.

Pro účely Evropské úmluvy o krajině, (European Landscape Convention CETS No.176, 2000) „krajina“ znamená část území, tak jak je vnímána obyvatelstvem, jejíž charakter je výsledkem činnosti a vzájemného působení přírodních a/nebo lidských faktorů.

Zonneveld (1979) uvádí následující definici krajiny: „...část prostoru na zemském povrchu, zahrnující komplex systémů, tvořených vzájemnou interakcí horniny, vody, vzduchu, rostlin, živočichů a člověka, která svou fyziologií vytváří zřetelnou jednotku.“ (Forman et Godron 1993 ex. Zonneveld 1979).

Z pohledu krajinného ekologa je krajina heterogenní část zemského povrchu, skládající se ze souboru vzájemně se ovlivňujících ekosystémů, který se v dané části povrchu v podobných formách opakuje (Forman et Godron 1993).

Krajinu lze chápat jako vývojově více či méně stejnorodou část zemského povrchu, která se vyznačuje strukturou jednotlivých složek a jejich vzájemnými vztahy (Sklenička 2003) či jako část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořenou souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky (zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny).

Z hlediska drobných sakrálních staveb se do popředí dostává spíše pojetí architektonické (funkčně estetické), historické, demografické, umělecké, emocionální.

Pro Norberg-Schulze (1994) je krajina rozlehlou všeobsahující totalitou, místem, které má vždy svou zvláštní identitu vyplývající z místních podmínek.

Jednoduše a výstižně dokázal funkčně estetické pojetí krajiny popsat Jančura (Lipský 1998), a to otázkou: „Je to místo, kde žijeme, příjemné?“

Pojetí historické krajiny definuje, jako území, které se po určitou dobu vyvíjelo shodně politicky a kulturně.

Demografické pojetí pak krajinou rozumí území obývané určitou populací lidí,

vyznačující se společnými vlastnostmi a znaky, které ji odlišují od populací jiných (Sklenička 2003).

3.2.2 Drobné sakrální stavby - součást člověka, součást krajiny

Drobné sakrální stavby lze ve výše uvedených pojetích krajiny označit jako její významné indikátory, ukazatele politického a kulturního vývoje společnosti, vývoje dané populace v regionu. Na jejich existenci, obnově se odráží úcta k historii, k našim kořenům.

Jsou to vypravěči příběhů lidí, událostí a míst v čase, kteří nabízejí pocit kontinuity, smysl proudu času (Lennon et Taylor 2011).

Dnešní česká krajina je ve své podstatě stále ještě barokní. Formována přímo velkým množstvím kostelů i drobnějších sakrálních staveb, které tvoří kompoziční i duchovní dominanty krajiny. Odrážejí každodenní způsob života. Způsob jakým lidé vytvářejí místa (Löw et Míchal 2003).

Identita člověka je do značné míry funkcí míst a věcí. Prostředí by mělo mít nejen prostorovou strukturu, která usnadňuje orientaci, ale také konkrétní objekty identifikace. Osobní identita člověka předpokládá identitu místa (Norberg-Schulz 1994).

Václav Havel v předmluvě knihy *Tvář naší země - krajina domova* (Společnost pro krajinu 2001) vyslovuje svůj pohled na drobnou sakrální architekturu větou o božích mukách u polní cesty, jež by pro nás neměla být jen tradiční ozdobou naší krajiny známou ze všech starých vlasteneckých kalendářů, ale hmotným výrazem spirituality našich předků.

Drobná architektura, postupně vznikající v průběhu let přináší do krajiny nemalé kulturní hodnoty. Jsou to lidské nezaměnitelné stopy v krajině (Gojda 2000). Jejich podoba je měněna paralelně se změnou sociálního klimatu ve společnosti, se způsobem lidského hospodaření. Na jejich vzniku, stavu, zániku lze pozorovat dynamický vývoj krajiny pod vlivem přírodních, společensko-politických a ekonomických procesů.

3.3 Výklad pojmů, typologie a historie drobných sakrálních staveb

Pro drobné sakrální stavby neexistuje jak v odborné literatuře, tak ve výkladu legislativních pojmů jednoznačné vymezení a členění. Ve své práci se přikláním k nejčastěji v literatuře užívaným názvům a popisům. Kategorie jsou zvoleny s ohledem na cíle mé práce a typ památek, který je zastoupen v zájmovém území.

Jedná se o tyto objekty:

- * kříž
- * smírčí kříž
- * boží muka
- * zvonice
- * kaple
- * křížová cesta
- * socha

3.3.1 Kříž

Kříž - známé znamení od pravěku. Ve starověku na Blízkém Východě i u Římanů to byl nástroj k velmi bolestivé popravě, který se skládal ze vztyčeného kůlu, na který se připevňovalo příčné břevno, a to buď nahoře (*crux commissa*) nebo uprostřed (*crux immissa*), který si odsouzenec musel přinést na popraviště. Trestanec byl často označen tabulkou s nápisem o jeho vině. Tak byl popraven i Ježíš Kristus (Rulíšek 2005). Od křesťanské doby je znamení kříže zobecnělé jako symbol Kristova ukřižování (Chodura 2001). Symbolu příslušnosti ke Kristu, projevení víry, naděje, utrpení a každodenní těžkosti života, ochrana před ďáblem, symbolu křesťanství, náboženství, lásky, schodiště do nebe, stromu života, vykoupení, vítězství (In Hoc Signo vinces = v tomto znamení zvítězíš), oběti, mučednictví, vykoupení smrti, naděje. (Rulíšek 2005).

U nás se první kříže na znamení křesťanství začaly stavět za českého knížete Boleslava, který na žádost biskupa Vojtěcha rozkázal, aby: „Na každé bráně města křesťanského znamení umučení Božího namalováno neb vytesáno bylo a v každé vsi křesťanské, aby totéž znamení na sloupě kamenném nebo dřevěném postavené bylo“ (Bajer et al. 2004).

Kříže lze nalézt u starých cest, na místech, které měly upomínat úmrtí člověka, který zahynul nebo měl zahynout někdy nešťastnou náhodou, častěji však úmyslnou vraždou. Někdy byl kříž postaven jako poděkování za to, že někdo nezahynul. Kříže byly stavěny na rozcestích za vesnicí či městem, kde bývaly hromadné pohřby lidí, kteří zemřeli bez posledního pomazání, a to buď na mor či jiné nakažlivé nemoci, lidí neznámého náboženství, vojáků padlých v bitvách a zemřelých bez náboženské útěchy. Stejná místa měly hroby sebevrahů a všem, o nichž nebylo jisté, zda dostáli všem náboženským povinnostem, aby byli hodni řádného hřbitova.

Po třicetileté válce, při vjezdu do vesnic, musel být podle tehdy vydaného nařízení postaven kříž jako viditelné znamení, že obec je opět katolická. Zprvu byly

tyto kříže dřevěné, ale ty pak, pro svou častou obnovu byly postupně nahrazovány kříži kamennými, které se začaly stavět od poloviny 18. století do poloviny 19. století. Od poloviny 19. století se postupně zvyšuje používání litiny, a to nejdříve na korpus Krista, později na celý kříž.

Kříže na soukromých pozemcích byly stavěny mimo jiné i z důvodů víry vlastníka, že Bůh jim požehná větší úrodou. Kříže postavené zemědělci bývají z mladší doby a jsou většinou železné nebo litinové.

U křížů býval často vysazen strom, nejčastěji lípa, dub či borovice. Takže i přítomnost mohutného osamělého stromu v krajině může znamenat přítomnost nebo už i jen bývalé místo křížku (Koubek 2007).

V době totality muselo mnoho křížů ustoupit kolektivizaci zemědělství a ty co zůstaly, byly ve většině případů ponechány svému osudu. Změny v české společnosti na konci 20. století opět přispěly k znovuzkříšení péče o drobné sakrální stavby či vznik nových (Bajer et al. 2004).

Kříže se v krajině nacházely běžně. Byly nejčastější drobnou památkou, která na sebe vzala již před staletími roli mluvčího (Bukačová et Hájek 2001).

Tvary kříže se vyvinuly v četné obměny pod vlivem náboženských forem, ale také heraldiky (Blažiček 1991). Z výtvarně symbolického hlediska je nejčastěji užíván kříž latinský (*crux immissa*) s prodlouženým svislým ramenem, s tím se setkáváme nejčastěji i v české krajině. Mezi další nejčastější podoby křížů lze zahrnout kříž řecký (*crux quadrata*) s rameny téže délky, ondřejský (*crux decussata*) kříž s břevny šikmo zkříženými, egyptský či antonínský kříž (*crux commissa*) v podobě velkého T, lotrinský kříž s dvěma stejně dlouhými příčnými břevny, patriarchální (kardinálský) kříž s dvěma příčnými břevny, z nichž dolní je delší, papežský kříž se třemi příčnými břevny, z nichž dolní je opět nejdelší, pravoslavný či ruský kříž se třemi příčnými břevny, z nichž dolní je šikmé a maltézský kříž se čtyřmi rozšiřujícími se rameny na koncích v tupém úhlu vyřiznutými.

3.3.2 Smírčí kříže

Tyto kříže byly zhotovovány z kamene, často hrubě tesaného, někdy o nestejně dlouhých ramenech (často zvané cyrilometodějské). V 15. a 16. století, mnohdy i později, stavěny viníkem, např. vrahem, jako součást trestu, na místě přepadení. Měly symbolicky vést k usmíření viny. Některé smírčí kříže na sobě mají vytesaný vražedný předmět (kopí, meč, sekyru, kuš se šípem), vzácně i letopočet a nápis zaznamenávající událost. Stávají v polích při cestách.

3.3.3 Boží muka

Za boží muka dnes kdekdo mylně považuje kteroukoli kapličku či svatý obrázek, občas jsou zaměňovány se smírčími kameny, smírčími kříži nebo kameny pokání. Nejedna osoba zamění boží muka s křížem (Loucká 1996).

Boží muka (dříve muky) jsou pašijový památník, který symbolizuje sloup, u kterého byl z rozhodnutí Pontia Piláta bičován Kristus (Outrata 2008).

Jak uvádí shodně Chodura (2001), Blažíček (1991) i Outrata (2008) boží muka je drobná zděná nebo tesaná sakrální stavba umisťovaná v sídlištích, ale hlavně v polích a volné krajině. Mají formu sloupu nebo pilíře v horní části s rozšířeným prostorem pro sošku, malbu nebo reliéf. Sokl boží muky je nazýván patka. Střední část, která bývá dlouhá 1,5 - 2 metry je označována jako dřík, a může nést reliéfy, nápisy a data. Zakončení boží muky - hlavice, v podobě boudičky s nikami, je na vrcholu zpravidla ukončena křížkem. Hlavice bývají různě zdobené, a pokud se uvnitř nachází soška, bývají většinou novějšího data.

Slabikář návštěvníků památek Jaroslava Herouta (2011) popisuje dva typy božích muk, a to boží muka sloupková a pilířová. Sloupková, kamenná, v pozdní gotice někdy bohatě zdobená, jsou v podobě sloupku s kapličkovým horním ukončením, na jehož bocích, není-li lucernovitě otevřené, bývají reliéfy, zejména v renesanci Ukřižování, popřípadě postavy svatých, nápis, letopočet. Na vrcholku bývá opět umístěn kamenný nebo kovaný křížek. Pilířová boží muka, jsou zděná, obvykle čtyřboká, omítaná a bílená, s horní částí buď lucernovitou se soškou, nebo s výklenky na obrázky. Střecha božích muk je kryta buď šindelem, cihlami, taškami nebo prejzy. Zvláštními druhy jsou trojboké hranoly (symboly sv. Trojice), ploché šířkové útvary kasulového obrysu.

Na území Čech a Moravy byla boží muka stavěna v dlouhém období od 14. století do počátku 20. století. V 14. - 17. století byla realizována nejčastěji v podobě kamenného sloupu zakončeného do tří stran otevřenou lucernou s křížem na vrcholu. V barokní době a 19. století jsou nejběžnější zděná boží muka na troj- nebo čtyřhranném půdorysu. K nejčastějším námětům, a to zejména pro existenciální dramatičnost, bylo vyobrazení Kristova utrpení. Z hlediska ikonografie byl oblíbený sedící bičováný Kristus, ukřižování, pieta, rouška svaté Veroniky, Kristus padající pod tíhou kříže, korunování trnám.

Boží muka v porovnání s křížem byla obraznější, vycházela z bible chudých - z obrazové věrouky.

Některá boží muka jsou architektonicky určitým přechodem ke kapličce.

Tak jako kříže i boží muka připomínaly šťastné i nešťastné události, které se na tomto místě přihodily. Stavěly se k uctění padlých, k poděkování za odvrácení

neštěstí či jako pokání za spáchaný přečin. Jejich smyslem bylo přimět kolemjdoucího k zastavení a zamyšlení nad životem, sloužily však i jako vynikající orientační bod v krajině a často pomáhaly určit hranici pozemku. Dodnes najdeme v mapách jména *U božích muk* i tam, kde už dávno žádná stavba nestojí.

3.3.4 Zvonice

Zvonička je jednoduchá stavba, která sloužila především pro zavěšení zvonu.

Chodura (2001) zvonici popisuje jako věž nebo věžovou konstrukci z různých materiálů, určená k zavěšení zvonů. Zvoničky se vyvíjely od nejjednodušší dřevěné rozsochy se zavěšeným zvonem až po zděné stavby, které sloužily i k náboženským účelům (MAS Dolní Morava 2013).

Samostatně stojící zvoničky vznikaly ponejvíce na základě ohňového patentu, vydaného roku 1751 císařovnou Marií Terezií. Tento patent ukládal povinnost vyhlášovat poplach úderem na zvon. Zvony tak varovali venkovské obyvatele pracující převážně na polích, před požáry či jiným nebezpečím. Kromě toho ve vsích bez kostela či kaple na ně třikrát denně vyzváněl určený zvoník tzv. klekání - za úsvitu, v poledne a za soumraku. Časem se pojem klekání vžil pouze pro večerní zvonění. Zvonilo se také při církevních svátcích, v případě úmrtí a hlas zvonu, zvaný v tomto případě hrana, vyprovázel zemřelého na hřbitov. Ještě počátkem 20. století lidé věřili, že zvonění může rozehnat bouřkové mraky.

3.3.5 Kaple

V historických pramenech je název kaple původně odvozován od latinského *cappa* (plášť, kapuce), odkazující na příběh týkající se pláště sv. Martina z Toursu, který byl opatrován v pařížské královské modlitebně. Pravděpodobnější výklad, který zmiňuje jak Blažíček (1991), tak Chodura (2001) je, že se slovo kaple vyvinulo z původního latinského slova *capella* (malý hrob) podle raně křesťanského památníku *Ciborium* stavěného nad hrobem mučedníka. Tyto malé svatyně byly později také přidružovány k dispozici kostela či začleněny v celek kláštera, hradu, zámku. Někdy kaple bývají určeny ke zvláštním druhům pobožností, a tak je lze rozlišit na kaple křtící (*baptisterium*), rodinné, hřbitovní (*karner*), poutní. Herout (2011) kapli, která je na návrších při městech a obvykle je součástí křížové cesty též nazývá slovem *kalvárie*.

Kaple uzavřená mívá malý, obvykle čtvercový, ale i kruhový či oválný půdorys a bývá zakončena stříškou, nejčastěji jehlancovou, v baroku též cibulovou bání. V české krajině se obvykle setkáváme s kaplemi návesními, které plnily

funkcemi malého kostelíka k místní pobožnosti. Tato drobná sakrální stavba se nachází na významných místech, na návrší či u pramenů. V krajině dotváří typický charakter českého venkova (Bukačová et Hájek 2001). Výzdoba venkovských kapliček byla velmi skromná. Najdeme zde lidovou polychromovanou dřevořezbu, barvotiskové obrázky zdobící skromný oltářík, stěny dekorované polomalbou na skle. Kaple bývají velmi často zasvěceny Panně Marii, zemským patronům, Vojtěchovi a Václavovi, na trasách poutních cest pan svatému Jakubovi, ochránci všech poutníků, poblíž mostu nikdy nechyběl Jan Nepomucký, mimo jiné patron vorařů, mlynářů, ochránce proto povodni a vodnímu nebezpečí.

Kaple stavěla zbožná vrchnost, měšťané i bohatí sedláci. Někdy bývaly na místech, kde původně stával kříž a často předcházely pozdější stavbě kostelíka či většího poutního areálu. Velmi často jsou kapličky součástí křížové cesty.

3.3.6 Křížová cesta

Tzv. velké pašije o různém počtu zastavení, resp. vyobrazení Kristova utrpení. Jedná se o cyklus zobrazení Kristovy cesty s křížem na Kalvárii, rozčleněný v 15. století na sedm etap, v období baroka až na čtrnáct zastavení, prvotně zobrazovaných plasticky reliéfy, později (uvnitř kostela) plošně, malířsky (Blažíček 1991). Herout (2011) uvádí, že křížová cesta ve čtrnácti zastaveních (označených I. - XIV.) zobrazuje Kristovu cestu v Jeruzalémě od odsouzení až k ukřížování na Kalvárii a kladení do hrobu. Obrazy nebo reliéfy křížové cesty visí v kostelech nebo ve zděných kapličkách. Kapličky často stoupaly na kopec (jako na biblickou Kalvárii), kde křížová cesta končí někdy kaplí božího hrobu (tzv. Jeruzalémskou). Podle novozákonních evangelií se můžeme setkat i s podrobnějším vyprávěním, které následně navyšuje počet zastavení. Křížové cesty bývaly cílem velkopátečních pobožností a nejčastěji dochované podoby pocházejí z 19. století

3.3.7 Sochy

Mezi poslední zde zmiňované objekty drobné sakrální architektury patří sochy. Sochy různých světců byly umístovány v krajině nebo na veřejných prostranstvích jako nejčitelnější připomínka a prosba patronství. V českých zemích se nejčastěji můžeme setkat se sochami svatého Václava, patrona míru a také sládků, sochami svatého Jiří, patrona osvoboditele od zla, pochybnostech při víře, sochami svatého Jana Nepomuckého, patrona poutníků, cestování, šťastného návratu, lodníků, vorařů, mlynářů, všech vod, proti pomluvám, za mlčenlivost, uchování zpovědního tajemství, sochami svatého Prokopa, patrona horníků a rolníků, proti působení ďábla a proti zlým duchům, sochami svatého Floriána,

patrona profesí, které souvisejí s ohněm, resp. hasičů, hutníků, kominíků, hrnčírů či pekařů.

3.4 Drobné sakrální stavby a jejich zobrazení v historických mapách

Sakrální stavby v krajině hrály v historii důležitou roli jako identifikační body v krajině a byly často celkem detailně zobrazovány ve vojenských mapách. Díky tomu lze pomocí archivních map lokalizovat jejich historické místo, resp. výskyt této drobní sakrální architektury v tehdejší době.

3.4.1 První vojenské mapování - Josefské, Josefínské (1764 - 1768)

Podkladem tohoto mapování byla Müllerova mapa zvětšená do měřítko 1 : 28 800. Bylo prováděno důstojníky projíždějícími krajinou na koni metodou „a la vue“ (od oka) v letech 1764 - 1768 a zpřesňující úprava (rektifikace) proběhla v letech 1780 - 1783. Vzhledem k tomu, že před mapováním nebyla z finančních a časových důvodů vybudována síť přesně podle určených trigonometrických bodů, tyto pokusy o sestavení přehledné mapy monarchie skončily neúspěšně.

Výstupy z I. vojenského mapování mají však velký význam v podrobnostech, které zachycují podrobnosti týkající se komunikací, vodních toků, využití půdy, zaznamenán byl i například i počet obyvatel, koní. (ČÚZK 2013)

Díky barevnému rozlišení jednotlivých ploch a objektů je velmi dobře čitelný. Je to z hlediska historického velmi důležitý dokument týkající se stavu krajiny v Čechách, na Moravě a ve Slezsku před nástupem průmyslové revoluce. Z hlediska výskytu drobných sakrálních památek se tento podklad jevil jako velmi nepřesný, detailně nedostatečný a pro tuto práci nebyly tyto mapové podklady využity.

3.4.2 Mapy Stabilního katastru

S rostoucí potřebou zvyšování příjmů z daní, odváděných habsburské monarchii, vznikla potřeba podchycení potencialních plátců, zachytit rozsah jejich majetku a určit tak výši daně. Nezbytným podkladem pro to byly nejen statistické údaje, ale též katastrální mapy.

Katastrální operát Stabilního katastru byl tvořen třemi dílčími soubory:

- vceňovacím operátem, který obsahoval dokumenty a protokoly týkající se srovnávacích a bilančních šetření, a tvořil podklad pro vlastní ocenění pozemků;
- písemným operátem, obsahujícím údaje k jednotlivým parcelám (majitel,

výměra, pěstovaná plodina, bonitní třída, čistý výnos)

- měřickým operátem, který zahrnoval originální mapy, povinné císařské otisky, speciální mapy.

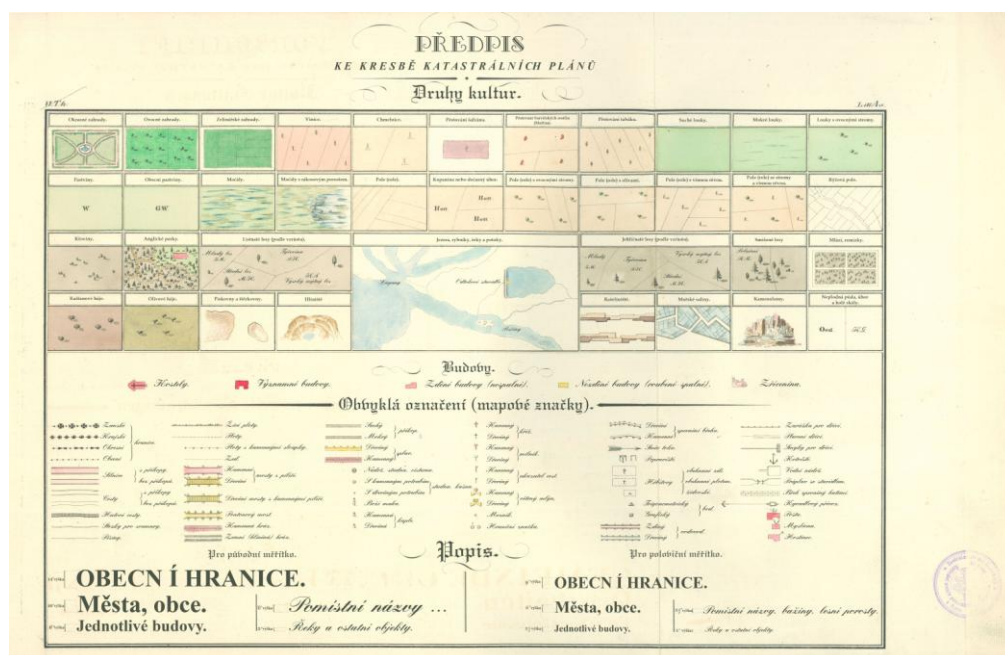
Map Stabliního katastru se dochovalo velké množství verzí, které jsou odlišné jak kvalitou, ale též měřítkem. Proto jsou pro účely sledování vývoje krajiny nejvhodnější povinné císařské otisky, které mají měřítko 1:2 880 (u podrobnějších měření center měst i 1 : 440 a 1 : 720).

Tyto mapy zachycují stav v době mapování, resp. léta 1826 - 1843 pro Čechy, 1824 - 1836 pro Moravu a Slezsko.

V legendě Císařských otisků (obrázek č. 3.1) lze mimo typového rozdělení drobných sakrálních staveb (kříž, boží muka, kaple) najít i materiálové členění (kříž dřevěný, kamenný).

Pro tuto práci byly využity císařské otisky, jejichž prohlížení je umožněno na stránkách Českého úřadu zeměměřičského a katastrálního (ČÚZK 2013).

Obr. č. 3.1 Legenda Císařských otisků

Zdroj: ČÚZK 2013

3.4.3 Druhé vojenské mapování - Františkovo (1836 - 1852)

U tohoto mapování již předcházela vojenská triangulace, která sloužila jako geodetický základ tohoto díla. Podkladem byly mapy Stabliního katastru. Z výsledků tohoto mapování byly odvozeny mapy generální (měřítko 1 : 288 000) a speciální (1 : 144 000).

3.5 Legislativní ochrana drobných sakrálních staveb

Nejrůznější kapličky, boží muka, a jiné drobné památky, rozesté po české krajině v impozantním množství a stylové a typologické pestrosti, stály dlouhou dobu na okraji zájmu společnosti i institucionální památkové péče, a staly se tak jednou z nejméně ohrožených kategorií kulturního dědictví (Bukačová et Hájek 2001). Bohužel ani dnešní legislativní rámec ne zcela dostatečně zajišťuje ochranu těchto památek.

Nejvýznamnější zákon této problematiky, zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákon o památkové péči“) s prováděcí vyhláškou č. 66/1988 Sb., ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „prováděcí vyhláška“) legislativně podchycuje pouze proces ochrany těch památek, které jsou prohlášeny za kulturní památku, resp. národní kulturní památku, dále památek nacházejících se v památkové rezervaci či památkové zóně.

Za kulturní památku ministerstvo kultury České republiky může prohlásit nemovitě a movitě věci, popřípadě jejich soubory, které jsou významnými doklady historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob do současnosti, jako projevy tvůrčích schopností a práce člověka z nejrůznějších oborů lidské činnosti, pro jejich hodnoty revoluční, historické, umělecké, vědecké a technické, nebo též, které mají přímý vztah k významným osobnostem a historickým událostem. Zákon o památkové péči též v jedné ze svých ustanovení zmiňuje samostatné prohlášení stavby, která není samostatnou věcí, nebo souboru staveb, s vysvětlením, že i taková kulturní památka se považuje za nemovitou kulturní památku. Zároveň je v dalším ustanovení pamatováno i na případ, který se u drobných sakrálních staveb například vyskytuje u křížových cest, a to na možnost prohlášení za kulturní památku soubor věcí nebo staveb, i když některé z nich nevykazují znaky kulturní památky.

Proces prohlašování kulturních památek je v dikci ústředního orgánu památkové péče, Ministerstva kultury České republiky, a to i jeho zahajování, které lze jen tzv. ex officio (z moci úřední). Výjimku tvoří archeologické nálezy, jejichž prohlašování zákon o památkové péči svěřuje též Ministerstvu kultury České republiky, ale návrh Akademie věd České republiky.

V praxi to většinou znamená vyvíjení značného úsilí zájemců o prohlášení stavby za kulturní památku vůči příslušnému orgánu. Pokud se toho docílí, je proces veden podle ustanovení zákona o památkové péči, jeho prováděcí vyhlášky a subsidiárně (podpůrně) bývá použit i zákon č. 500/2004 Sb. správní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Vlastníkovi stavby je doručeno písemné vyrozumění o záměru jeho stavbu prohlásit za kulturní památku. Od doručení tohoto vyrozumění až do rozhodnutí vlastníkovi vzniká zákonná povinnost chránit svoji stavbu před poškozením, zničením nebo odcizením a zároveň povinnost každou zamýšlenou i uskutečněnou změnu jejího vlastnictví, správy nebo užívání oznámit ministerstvu kultury.

Pokud je řízení o prohlášení stavby za kulturní památku řádně ukončeno s kladným výsledkem o prohlášení, jsou údaje o kulturní památce zapisovány do Ústředního seznamu kulturních památek České republiky, kterou vede odborná organizace státní památkové péče, resp. Národní památkový ústav.

Vlastníkovi kulturní památky pak zákon taxativně přikazuje jeho povinnosti, týkající se např. oznámení o změně vlastnictví (správy, užívání) jejího přemístění, ale zároveň je mu umožněno využívat i většího okruhu finančních nástrojů, které jsou pro památky určeny. Ty nejvýznamnější finanční podpory pro památky ve vybraném území uvádím v následující kapitole.

Další možnou formou ochrany drobných sakrální architektury je jejich výskyt v památkové rezervaci či památkové zóně. Jejich ochrana je zajištěna i v případě, že nejsou vyhlášeny kulturní památkou. Důležitým nástrojem jsou pak zpracovné plány péče, které mohou výrazně pozitivně ovlivnit nejen samotnou památku, ale i její prostředí.

Oba tyto legislativní instituty zajišťují drobným sakrálním stavbám ochranu dle zákona. Bohužel stav a obnova těch ostatních je závislá na slušnosti, morálce, a myslím si i velkou měrou vztahu k danému místu, ke kterému vlastník pociťuje kladnou vazbu.

3.6 Dotace

Ne všechny dotační tituly jsou vhodné pro obnovu drobných sakrálních staveb. Velmi důležitým faktem je i to, zda je památka prohlášena za kulturní památku. Uvádím zde jen stručný souhrn dotačních titulů Ministerstva kultury České republiky a Středočeského kraje.

3.6.1 Dotační programy ministerstva kultury

Nejvýraznější na poli dotačních titulů v České republice je Státní finanční podpora pro památky, která je poskytována prostřednictvím Ministerstva kultury české republiky, které nabízí několik programů.

3.6.1.1 „Program péče o vesnické památkové rezervace a zóny a krajinné památkové zóny“

Tento program je určen na podporu obnovy a zachování nemovitých kulturních památek, zejména památek lidové architektury, jakými jsou například zemědělské usedlosti, chalupy, kapličky, boží muka, ale i ve prospěch obnovy a zachování venkovských kostelů, zámečků, tvrzí, technických děl, soch a pomníků, zahrad apod., které se nacházejí na území vesnických památkových rezervací a zón a krajinných památkových zón.

Nejnižší příspěvek je dán hranicí 80 tis. Kč a je poskytován vlastníkům kulturních památek. Jeho podíl nesmí být menší než 20% ze smluvní ceny díla, popřípadě ceny nakoupeného stavebního materiálu. Tento program pro Ministerstvo kultury koordinují územní odborná pracoviště Národního památkového ústavu, kterým je vždy na daný rok sdělována přidělená kvóta peněžních prostředků.

3.6.1.2 „Program regenerace městských památkových rezervací a zóny a městských památkových zón“

Program je určen k obnově kulturních památek nacházejících se v nejcennějších částech našich historických měst, prohlášených za památkové rezervace a památkové zóny. Finanční příspěvky mohou být z něho poskytovány pouze tehdy, pokud má příslušné město zpracovaný vlastní program regenerace a pokud se zároveň finančně podílí společně s vlastníkem na obnově kulturní památky a lze je využít na obnovu kulturních památek ve vlastnictví měst, církví, jiných právnických a fyzických osob, případně krajů.

3.6.1.3 „Podpora obnovy kulturních památek prostřednictvím obcí s rozšířenou působností“

Finanční prostředky této podpory jsou určeny na zachování a obnovu nemovitých kulturních památek, které se nalézají mimo památkové rezervace a zóny, nejsou národními kulturními památkami, a které nejsou ve vlastnictví České republiky. Žadatelem může být opět pouze vlastník památky a jeho minimální podíl je 10% nákladů, k nimž se váže poskytnutý příspěvek. Minimální výše příspěvku je 50 tis. Kč.

Administraci tohoto programu realizuje obec s rozšířenou působností, která prostřednictvím zřízené komise státní památkové péče doporučí částku z alokované kvóty a žádosti po jejich věcném a formálním posouzení doručí na Ministerstvo kultury ČR, které ve správním řízení rozhodne o konečné částce finančního prostředku.

3.6.1.4 „Havarijní program“

Finanční prostředky Havarijního programu jsou určeny na záchranu nemovitých kulturních památek v havarijním technickém stavu, zejména na jejich statické a celkové stavební zajištění. Vlastníkovi kulturní památky lze poskytnout příspěvek až do výše 80% celkových vynaložených nákladů a celkově by neměl být nižší než 120 tis. Kč.

Tento program pro Ministerstvo kultury opět koordinují územní odborná pracoviště Národního památkového ústavu, kterým je vždy na daný rok sdělována přidělená kvóta peněžních prostředků. Příspěvek je opět jako u předchozího programu poskytován ve správním řízení Ministerstvem kultury ČR.

3.6.2 Středočeský fond kultury a obnovy památek

Středočeský kraj v rámci svých fondů realizuje podporu památkám prostřednictvím dvou oblastí podpory, pro které závazně, že musí jednat o památku, která se nachází na území Středočeského kraje, žádost může podat pouze vlastník památky a minimální spoluúčást žadatele je 5%.

3.6.2.1 „Podpora obnovy kulturních památek“

Finanční prostředky z „Podpory obnovy kulturních památek“ jsou poskytována pouze těm památkám, které jsou prohlášeny za kulturní památku, resp. jsou evidovány v Ústředním seznamu kulturních památek České republiky. Dotace, o které lze požádat, se pohybuje v rozmezí 50.000-Kč až 500.000,- Kč.

3.6.2.2 „Podpora drobných památek“

Dotace z „Podpora drobných památek“ se vztahuje jak na drobné památky, které jsou prohlášeny za kulturní památku, resp. jsou evidovány v Ústředním seznamu kulturních památek České republiky, tak i na památky, které nejsou za kulturní památku prohlášené. Tato oblast podpory se vztahuje zejména na drobné památky a architekturu umístěnou převážně na veřejných prostranstvích, u komunikací nebo ve volné krajině (např. kapličky, výklenkové kaple, křížové cesty, samostatně stojící sochy a sousoší, kašny, zvoničky, boží muka, kříže, smírčí kříže, význačné náhrobky, pomníky a pomníčky padlých, pamětní desky atd.) V současné době lze žádat o dotaci v rozmezí 10.000,- až 150.000,- Kč.

4. Charakteristika vybraného území

4.1.1 Vymezení vybraného území regionu Polabí

Vybrané území se nachází ve Středočeském kraji, územně spadá do okresu Praha - východ. Z hlediska správního členění České republiky patří do správního obvodu obce s rozšířenou působností Brandýs nad Labem - Stará Boleslav, pověřené obce Čelákovice, města Čelákovice.

Vybrané území je situováno přibližně 27 km východně od centra Prahy.

Skládá se ze čtyř částí:

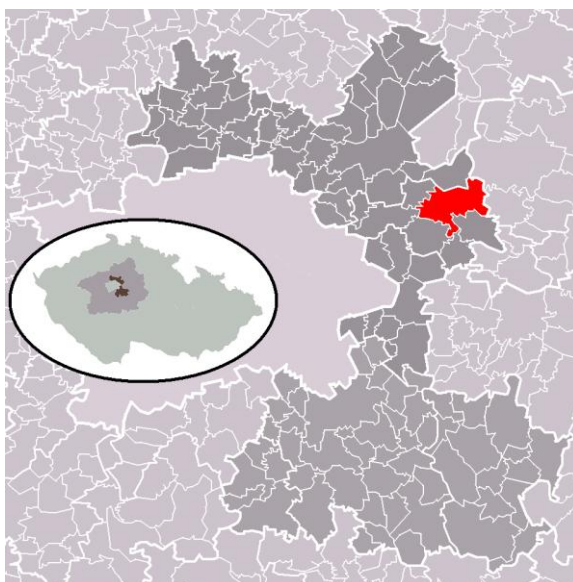
- Čelákovice;
- Sedlčánky;
- Císařská Kuchyně;
- Záluží.

Nachází se na území tří katastrálních území:

- k.ú. Čelákovice;
- k.ú. Sedlčánky;
- k.ú. Záluží u Čelákovic.

Vizuálně je umístění v rámci České republiky znázorněno na obrázku č. 4.1.

Obr. č. 4.1 Vybrané území v rámci České republiky

Zdroj: Čelákovice 2013

Obr. č. 4.2 Ortofoto mapa s vyznačenými hranicemi katastrálních území

Zdroj: ČÚZK 2013 upraveno autorkou

Detailněji je mapa vybraného území s vyznačenými částmi obce Čelákovice zpracovaná v ArcGis prezentována v příloze č. 1.

4.1.2 Ráz krajiny Čelákovicka

Čelákovicko bylo a je zemědělsky intenzivně využívanou krajinou. V polovině minulého století byla však polní krajina v této oblasti mnohem zajímavější a vzhlednější než dnes. V rámci změn tu nešlo o zcelování mezí realizované v padesátých letech, ale o změny v rámci hospodářsko-technických úprav pozemků prováděných tak, aby splňovaly představu o moderní zemědělské velkovýrobě. Na rovinatém, úrodném Čelákovicku byly už delší dobu hony poměrně velké a meze většinou úzké. Změny byly zaznamenány zejména v odstraňování remízků, už tak úzkých mezí a meliorační zásahy do vodotečí (Červinka 2004).

Tyto zásahy měly nemalý dopad i na stav drobné sakrální architektury v krajině, která se často nacházela na rozcestí hospodářských cest, v remízec mezi poli.

V souladu se soudobou typologií krajiny podle Jiřího Löwa (2008) bychom vybrané území zařadily do staré sídelní krajiny Hercynica a Polonica (typologie podle osídlení), podle charakteru využití ploch do zemědělské krajiny a podle charakteru reliéfu krajiny do krajiny rovin.

4.1.3 Stručná historie Čelákovicka

Území oblasti Čelákovice zahrnuje historické území i dvou dříve samostatných obcí Sedlčánky a Záluží, které byly k městu Čelákovice ve 20. století

připojeny.

Území Čelákovic je osídleno nepřetržitě již od mladší doby kamenné. V raném středověku zde vzniklo hradiště a při jeho západní části byla ke konci 10. století vystavěna na kamenných základech dřevěná stavba tvrze. Tato dřevěná stavba byla kolem roku 1300 nahrazena stavbou z kamene.

Rozhodně se nejednalo o bezvýznamnou vesnici. Dokládá to nejen stavba kamenného kostela (kostel Nanebevzetí panny Marie), který pochází z konce 12. století, tak první zmínka, která označuje Čelákovice za opiddum, což bylo tehdejší označení pro větší osadu.

Nejstarší písemná zpráva pochází z roku 1290, kdy se Čelákovice staly předmětem prodeje a koupě mezi českým králem Václavem II. a klášteřem v Sedlci u Kutné Hory.

Od středověku se místní obyvatelé věnovali zejména rybníkářství a zemědělství.

Po roce 1900 oblast zasáhl průmyslový rozvoj. Byly založeny významné továrny (1903 - továrna na zemědělské stroje Červina a Čihák, 1906 - továrna na akumulátory R. Stabenova, 1910 Volmanova továrna na obráběcí stroje).

Díky říčním lázním Grado se Čelákovice, po skončení 1. světové války, staly rekreačním místem. V roce 1922 byly provedeny úpravy břehu řeky Labe a vznikla 3 kilometry dlouhá písečná pláž, a následně byly zřízeny i říční písečné lázně. Tuto etapu Čelákovicka ukončil projekt na regulaci řeky Labe, který byl prosazován okolními obcemi z důvodu každoročních povodní. V roce 1937 bylo postaveno zdymadlo Čelákovice a zřízena hydroelektrárna. Labské rameno s písečnými břehy Grada se uzavřelo a po odstranění mostu v roce 1940 pláž zarostla.

V prvních desetiletích 20. století byla oblast Čelákovicka, a to zejména v okrajových částech města Čelákovice, poznamenána prudkou výstavbou rodinných domků a vilek. Po druhé světové válce začala převažovat sídlištní výstavba, kterou ukončil až rok 1989.

5. Metodika

5.1 Mapy, terénní šetření, fotodokumentace, literární prameny

Na webových stránkách Ústředního archivu zeměměřictví a katastru, v sekci archivní mapy, byla vyhledána data, týkající se drobných sakrálních staveb v mapách Stabilního katastru (Císařské otisky) (ČÚZK 2013). Stejný postup byl zvolen u volně přístupných map na stránkách Národního geoportálu INSPIRE (CENIA 2013) resp. III. vojenského mapování a topografické mapy Českého úřadu zeměměřického a katastrálního (dále jen „ČÚZK“).

Vlastním terénním šetřením vybraného území (rok 2013), resp. lokalizováním v terénu s pomocí topografické orientace, byly porovnávány nálezy z historických map, doplňovány další informace, týkající se okolí památek, a zaznamenán jejich stav. V průběhu terénního šetření byla pořízena fotodokumentace, která byla průběžně doplňována až do února roku 2014, neboť snímky pořízené v průběhu roku 2013 nebyly vzhledem k zastínění listy blízkých stromů pro archivní dokumentaci dostatečné.

Fotodokumentace je nedílnou součástí evidenčních karet a je spolu s těmito kartami podkladem pro databázi. Vychází jak z historických fotografií, které byly součástí archiválií Městského muzea v Čelákovcích, tak z fotografií osobně pořízených vlastním fotoaparátem značky Lumix.

Zdrojem historických informací byly i archiválie vybraného území a popisy z evidenčních karet Ústředního seznamu kulturních památek České republiky.

5.2 GIS

V programu ArcGis (verze 10.1) byla shromážděná data a informace dále zpracovány tímto postupem:

Na podkladu map ortofoto vybraného území, které byly poskytnuty pro diplomovou práci ČÚZK, byla vytvořena polygonová vrstva, do které byla na základě mapy správního rozdělení území (WMS služba Národního geoportálu INSPIRE) vytvořena hranice zájmového území a katastrálních území, vyznačeny části obce Čelákovice, resp. vybraného území (Čelákovice, Sedlčánky, Císařská Kuchyně, Záluží).

Do další bodové vrstvy byly postupně umisťovány zjištěné drobné sakrální stavby, kterým byla v atributové tabulce přiřazována informace o dataci vzniku, typu, výskytu (existující, transferovaná, zaniklá), vyhlášení za kulturní památku (ano/ne), informace týkající se jejího umístění ve volné krajině, zda se v její blízkosti nachází

dřeviny, datace jejího zániku (Příloha č. 5)

Byly vytvořeny mapové výstupy, a tabulky a grafy pro další srovnávací analýzu. (tabulky a grafy v kapitole 7).

Mapy jsou prezentovány v přílohách č. 1, 2, 3, 4 a 6.

5.3 Záznamy pro databázi

Důležitým výstupem jsou záznamy pro tvorbu případné databáze drobné sakrální architektury. Pro každou památku, která byla ve vybraném území nalezena, byla vytvořena evidenční karta a fotodokumentace obsahující jak současné snímky včetně detailů památky, tak i případně nalezené dobové snímky. Tyto karty pro všechny nálezy drobné sakrální architektury vybraného území jsou v příloze č. 7.

Evidenční karta obsahuje položky, jejichž bližší popis je uveden níže.

Vzhledem k tomu, že jsou v popiscích památek používány ustálené názvy, které však nemusí být laické veřejnosti uchopitelné, byl přiložen i výklad pojmů, který nejméně běžná slova blíže upřesňuje.

Stav památky byl zvolen jednoslovně. Bližší hodnotící kritéria jsou uvedena v tabulce č. 5.1.

Popis položek evidenční karty památky:

Výskyt

- * existující (památka se ve stejném místě vyskytuje od dob vzniku);
- * transferovaná (je doklad o tom, že památka byla přemístěna z jiného místa);
- * zaniklá (památka již v současné době v krajině neexistuje)

Typ objektu

název přiřazen v souladu s uvedenou typologií sakrálních staveb

- * kříž
- * smírčí kříž
- * boží muka
- * křížová cesta
- * kaple
- * socha
- * zvonička

Místní (historický) název

název, který se vztahuje k této památce podle kronik;

Datace

uveden letopočet vzniku památky;

Rejstříkové číslo Ústředního seznamu kulturních památek České republiky

pokud je objekt vyhlášen za kulturní památku, bylo číslo této kulturní památky dohledáno ve výše uvedeném seznamu, který vede Národní památkový ústav;

Lokalizace GPS

přiřazeny zjištěné souřadnice;

Okres

uvedeno území z hlediska územního členění České republiky, ve kterém se památka nachází;

ORP

uvedena správní příslušnost k obci s rozšířenou působností;

Obec

uvedena obec, na jejíž území se památka nachází;

Katastrální území

uveden název katastrálního území, na kterém se památka nachází;

Parcelní číslo

uvedeno parcelní číslo pozemku, na kterém se památka nachází;

Umístění ve volné krajině

podle výskytu památky v zastavěném území je doplněna text ano/ne;

Vlastnictví podle KN

uvedena forma (u obce konkrétní obec) vlastnictví;

Popis, historie

Památka je popsána a historie o ní uvedena z historických pramenů či odborných podkladů;

Stav

podle subjektivního pocitu je stavu, ve kterém se památka v době zpracování této práce přiřazeno kritérium subjektivního hodnocení:

Tab. č. 5.1 Hodnotící kritéria stavu památky

Stav památky	Zpřesňující kritéria
výborný stav	památka je po obnově nebo je patrna údržba. Památka nevykazuje žádné výrazné nedostatky.
velmi dobrý stav	památka vykazuje drobné místní nedostatky, není patrna běžná údržba nebo je okolí památky zanedbané.
dobrý stav	památka bez výrazných poruch, lokální poruchy však již vyžadují opravu, či odbornou péči (očištění, atd.)
havarijní stav	Památka je více jak z 50 % poškozena natolik, že v dohledné době dojde k jejímu zániku.
zaniklá památka	Památka již neexistuje nebo za jejím místě nachází max. zbytky ukazující na její umístění (schod, atd.)

Zdroj: autorka

VÝKLAD POJMŮ

ARCHIVOLTA - PLASTICKÉ ORÁMOVÁNÍ OBLOUKU ARKÁDY, PODLOUBÍ;

BOSÁŽ - PLASTICKÉ VYZNAČENÍ KVÁDROVÉHO ZDIVA;

ČABRAKA - VÝZDOBNÝ MOTIV PŘIPOMÍNÁJÍCÍ DEKORAČNÍ LÁTKU S OBLOUKOVÝM ZAKONČENÍM A STRĚPCÍ;

HLAVICE - HORNÍ ZAKONČOVACÍ ČÁST SLOUPU, PILÍŘE, AJ.;

CHRONOGRAM - NÁPIS V PRŮZE SKRÝVAJÍCÍ LETOPOČET, KTERÝ JE MOŽNO VYVODIT ZE SOUČTU VELIKOSTÍ NEBO BARVOU VYZNAČENÝCH PÍSMEN - ŘÍMSKÝCH ČÍSLIC;

DONÁTOR - DÁRCE, TEN KDO NA SVŮJ NÁKLAD VĚNOVAL, POSTAVIL PAMÁTKU, OBRAZ, SOCHU;

KARTUŠE - OZDOBNÉ, NEJČASTĚJI PLASTICKÉ ORÁMOVÁNÍ ZNAKU, NÁPISU NEBO OBRAZU NA STĚNĚ BUDOVY. OD RÁMU SE LIŠÍ TÍM, ŽE JE SE SVÝM OBSAHEM PEVNĚ SPOJENA;

KASULOVÝ - TVAREM PŘIPOMÍNÁJÍCÍ KASULI - KNĚŽSKÝ ORNÁT

KLEKÁTKO - ZDE STUPEŇ URČENÝ K MOTLITBĚ V KLEČE;

KORPUS - NÁZEV PRO SAMOSTATNÉ TĚLO UKŘÍŽOVANÉHO KRISTA;

NIKA - VÝKLENEK;

OBLOUN - VYPOUKLÁ PRSTENCOVÁ SPODNÍ ČÁST SLOUPOVÉ PATKY, NAD NÍŽ SE ZPRAVIDLA V Odstupnění ZUŽUJE SLOUPOVÝ DŘÍK;

OSTĚNÍ - KAMENNÉ PŘÍPADNĚ DŘEVĚNÉ ORÁMOVÁNÍ OTVORU

PATKA - SAMOSTATNĚ ŘEŠENÁ DOLNÍ ČÁST SLOUPU NEBO I PILÍŘE, KAŽDÁ ROZŠÍŘENÁ A RŮZNĚ PROFILOVANÁ ZÁKLADNA, NA NÍŽ SPOČÍVÁ DŘÍK NOSNÉHO (PODPOROVACÍHO) ČLÁNKU;

PILÍŘ - SVISLÁ PODPORA, MASÍVNĚJŠÍ NEŽ SLOUP, S PŮDORYSEM ČTYŘÚHELNÍKU NEBO SLOŽITĚJŠÍCH RŮZNĚ ČLENĚNÝCH OBRAZCŮ. MÍVÁ PATKU A HLAVICI;

PODSTAVEC - PŘÍZEMNÍ ČÁST ZDIVA, ZPRAVIDLA PLASTICKY VYZNAČENÝ MÍRNÝM NEBO VÝRAZNÝM PŘEDSTUPEM;

POLOSLOUP - DEKORATIVNÍ STAVEBNÍ ČLÁNEK VYSTUPUJÍCÍ V CELÉ SVÉ VÝŠCE POUZE POLOVINOU SVÉ HMOTY. NEJČASTĚJI MÁ PŮDORYS POLOKRUHU A VŽDY LZE ROZEZNAT JEHO PATKU, DŘÍK A HLAVICI;

PŘEKLAD - PŘÍMÉ SPOJENÍ DVOU NOSNÝCH VERTIKÁLNÍCH ČLÁNKŮ;

VLYS - LIBOVOLNÝ VODOROVNÝ PÁS NA STAVEBNÍCH OBJEKTECH, KTERÝ JE VYPLNĚNÝ FIGURÁLNÍM, ROSTLINNÝM NEBO ORNAMENTÁLNÍM RELIÉFEM

VOLUTA - ZÁVIT, SPIRÁLA;

VÝKLENEK - USTUPUJÍCÍ ČÁST ZDIVA;

VÝŽLABEK - KONKÁVNĚ USTUPUJÍCÍ PROFIL.

Zdroj: (Blažiček 1991), (Herout 2011) upraveno autorkou

6. Současný stav řešené problematiky

S tematikou drobné sakrální architektury, resp. drobnými sakrálními stavbami, se setkáváme od poloviny devadesátých let mnohem více, než v letech předešlých. Ať je to např. formou článků v odborných časopisech (Loucká 1996), či formou sborníků z konferencí vztahujících se však především ke krajině (např. konference „Tvář naší země“) (Společnost pro krajinu 2001).

V databázích vysokých škol lze nalézt práce zaměřené na historický průzkum daných staveb, na materiálové řešení obnovy památek, práce, kde drobné sakrální stavby jsou jen dílčím prvkem posouzení krajiny (např. bakalářská práce Karolíny Strnadové (2012) : Boží muka v Plzni jako symbol lidského bytí)

Jedno však mají společné, vždy se v nich objevuje soupis nálezů drobných sakrálních staveb zájmového území.

Systematický přehled o drobných sakrálních stavbách ve vybraném území oblasti Čelákovicko realizoval před více jak deseti lety bývalý ředitel Městského muzea v Čelákovících, pan Jaroslav Špaček. Svůj příspěvek publikoval ve sborníku vydaném v roce 2004 u příležitosti 100 let Městského muzea v Čelákovících.

Další skvělý počín Městského muzea bylo vydání kronik Čelákovice a Sedlčánek. Kronika města Čelákovice I., vydaná v roce 2006, prezentuje zápisy z dobových kronik z let 1857 - 1939, Kronika města Čelákovice II. z roku 2007, zápisy z let 1940 - 1947. Kronika obce Sedlčánek I. vydaná v roce 2009 prezentuje zápisy z let 1762 - 1927. V kronikách jsou zaznamenány významné či běžné, ale tehdy ojedinělé události týkající se některých níže uvedených drobných sakrálních památek.

Obdobné zdroje o historii, které jsou v Městském muzeu k dispozici, jsou Pamětní kniha kostela a děkanství Čelákovicka, a Pamětní kniha obce Čelákovice.

Drobné sakrální stavby, které jsou prohlášeny za kulturní památku, lze nalézt v evidenci ÚSKP ČR. Jejich záznamy jsou u některých památek však neaktuální a prostředí jejich prezentace na internetu velmi nedostatečné. Bohužel drobné sakrální stavby, které nebyly prohlášeny za kulturní památku, nejsou nikde centrálně sepsány. Prezentaci nejvýznamnějších památek se stručným popisem lze nalézt na webových stránkách města Čelákovice. Ale jedná se o velmi stručné informativní zpracování památek, které se nachází na území města. Ačkoliv mnohé z obcí a měst v rámci svých webových stránek poskytují i mapové portály, město Čelákovice takový portál na svých stránkách nemá.

7. Výsledky

7.1 Nálezy památek

Ve vybraném území byly metodikou z kapitoly č. 5 lokalizovány níže uvedené památky. Jsou řazeny jednak podle katastrálního území, kde se nacházejí či nacházely, ale i podle čísla výskytu, které koresponduje s atributovou tabulkou (příloha č.5). Ke každé památce jsou uvedeny informace o typu, dataci vzniku či zániku, stavu, lokalizaci GPS, historii. Je zde uveden vlastník památky či pozemku, na kterém se památka nachází či nacházela a popis. Tato data jsou i zpracována do jednotlivých záznamů pro databázi, které jsou součástí příloh této práce.

Výklenková kaplička sv. Václava

Typ: Kaplička

Datace: 1826

Zjištěný stav památky: zaniklá

Lokalizace GPS: 50°09'47.54"N, 14°44'43.66"E

Vlastnictví podle KN: Město Čelákovice

Umístění ve volné krajině: ne

Kaplička měla tvar hranolu. Byla zděná z lomového kamene s masivní podezdívkou se dvěma předsunutými stupni a hranolovým výstupkem krytým pískovcovou profilovanou deskou. Čelní strana byla zdobena pískovcovým ostěním s dvěma hladkými polosloupky s patkami a hlavicemi a vysokým rovným profilovaným překladem. Nad překladem se do půlkruhu klenul oblouk na vrcholu zakončený povýšeným latinským berlovým křížem. Po stranách oblouku byly umístěny na profilovaných podstavcích ozdobné koule. Mezi překladem, výstupkem a polosloupky se nacházel výklenek s půlkruhovým zaklenutím, ve kterém byl původně umístěn obraz Madony staroboleslavské, později vystřídáný obrazem sv. Václava, namalovaný čelákovickým občanem Oličem. Vnitřek vysokého oblouku zdobil obraz Boha Otce (Město Čelákovice 2006).

Kaplička byla zbořena roku 1960 na pokyn tehdejšího předsedy Městského

Foto č. 7.1 Výklenková kaplička sv. Václava

Zdroj: (Špaček 2004)

národního výboru. V základech byly nalezeny lidské kosti z několika jedinců. (Špaček 2004)

Není známo, že by památka v době své existence byla prohlášena za kulturní památku podle zákona o památkové péči.

Kříž u kostela

Typ: Kříž

Datace: 1773

Zjištěný stav památky: transferovaná

Lokalizace GPS: 50°09'57.63"N, 14°45'10.34"E

Parc. č.: 3121

Katastrální území: Čelákovice

Vlastnictví podle KN: Město Čelákovice

Umístění ve volné krajině: ne

Přítomnost dřeviny u památky: ano

Foto č. 7.2 Kříž u kostela

Zdroj: foto autorka

Kříž se nachází na veřejně přístupném místě u zdi areálu kostela Nanebevzetí panny Marie v Čelákovicích.

Základ kříže má tvar hranolu, který je krytý pískovcovou deskou. Před základem na jižní straně je umístěn plochý pískovcový stupeň, tzv. klekátko. Na krycí desku navazuje bohatě členěný podstavec na hranolové patce.

V reliéfní kartuši je vytesán nápis s chronogramem „PRO HONORANDO CRVCIFIXO EXPOSITVM EST“ (K uctění ukřižovaného postaven jest). Na podstavec je posazen hranol s patkou a hlavicí. Nápis na čelní straně je dvouřádkový „Pozdraven buď i svatý Kříži!“. Hranol směrem výše pokračuje pilířem, který se směrem k vrcholu zužuje. Pilíř kryje výrazně profilovaná hlavice. Na čelní straně pilíře je vyrytý jednořádkový nápis „Nově zřízen 11/5 1938“. Do hlavice je zasazen litinový latinský trnový kříž s korpusem Ježíše Krista.

Základ, do kterého byl původně vsazen dřevěný kříž, pravděpodobně pochází již z 16. století. Na místo dřevěného kříže, jehož dřevo podlehl hnilobě, byl v roce 1773 vztyčen kříž nový, usazený do většího, zděného podstavce. Ten byl při příležitosti biřmování nově vysvěcen 20. 7. 1826 pražským arcibiskupem knížetem Václavem Leopoldem Chlumčanským a 3. 11. 1827 též brandýským děkanem Fr. X.

Obstziererem, který působil v Čelákovících v letech 1802-1818 jako děkan (Kronika města Čelákovice 2006).

Kříž byl z důvodů poškození postupně opravován (1897, 1903, 1938, 1989, 2002). Oproti původnímu místu byl posunut o téměř 1 metr východním směrem, a to z důvodu trvalého narušování kořeny chráněné lípy, vysazené v roce 1854 na památku sňatku císaře Františka Josefa I. s bavorskou princeznou Alžbětou (Pamětní kniha kostela a děkanství Čelákovicka 1836).

Při posunutí byl proveden archeologický průzkum, který zaznamenal nález stříbrné mince z roku 1794, zlomků polévané keramiky, a mimo jiné i kolem 40-ti vytrhaných zkažených zubů, většinou patřící dospělým jedincům (Špaček 2004).

Kříž je součástí kulturní památky evidované v Ústředním seznamu kulturních památek České republiky pod rejstříkovým číslem 18352/2-2031(NPÚ 2013).

Podstavec památky již zaznamenává částečné statické narušení a od spodní části křížek zarůstá mech. Jeho stav je dobrý.

Kříž před radnicí

Typ: Kříž

Datace: 1823

Zjištěný stav památky: existující

Lokalizace GPS: 50°09'47.27"N, 14°45'00.72"E

Parc. č.: 3201/3

Katastrální území: Čelákovice

Vlastnictví podle KN: Město Čelákovice

Umístění ve volné krajině: ne

Přítomnost dřeviny u památky: ano

Kříž se nachází na veřejně přístupném místě, a to před vchodem do radnice.

Základ tvoří dva stupně z pískovcových desek se zaoblenými hranami. Na nich stojí hranolový podstavec s patkou a dvojkónickou stupňovitou hlavicí. Na přední straně, obrácené k jihu, vystupují dva obdélníky s vykrojenými nárožními. V horním je v obvodové linii vtesán řecký

klínový kříž s kruhem uprostřed. Ve spodním je vtesán letopočet 1823. Pod ním se nachází reliéfní konzola s pěti lichoběžníkovými čabrakami. Na ostatních stěnách jsou vysekané kontury obdélníků s vykrojenými rohy. Na hlavicí podstavce je umístěn pilíř, který se směrem k vrcholu zužuje. Patku má profilovanou a hlavicí

Foto č. 7.3 Kříž před radnicí

Zdroj: foto autorka

zdobenou volutami. Na stěnách pilíře jsou vysekané kontury lichoběžníků. Na přední straně z lichoběžníku plasticky vystupuje stuha, vázaná do mašle kolem haluzky vavřínu se sedmi lístky. Na hlavici je umístěn latinský jetelový kříž s korpusem Ježíše Krista.

Současný kamenný kříž stojí na místě misijního dřevěného kříže z roku 1624, který byl poražen v roce 1822 vichřicí. (Pamětní kniha obce Čelákovice 1836) Nový kříž zhotovil kameník J. Starý na náklady brandýského děkana Fr. X. Obstzierera Dne 20. 7. 1826 byl vysvěcen arcibiskupem pražským, knížetem Václavem Leopoldem Chlumčanským (Jedlička 1970). V roce 1911 byla kameníkem Fr. Michálkem z Čelákovic provedena jeho obnova (Poche 1970).

Kříž je kulturní památkou evidovanou v Ústředním seznamu kulturních památek České republiky pod rejstříkovým číslem 32295/2-2036 (NPÚ 2013).

Jeho stav je velmi dobrý.

Kříž u nádraží

Typ: Kříž

Datace: 1833

Zjištěný stav památky: transferovaná

Lokalizace GPS: 50°09'27.53"N, 14°45'12.66"E

Parc. č.: 3230/3 (původně parc. č. 3142)

Katastrální území: Čelákovice

Vlastnictví podle KN: Město Čelákovice

Umístění ve volné krajině: ne

Přítomnost dřeviny u památky: ne (je však realizována nová výsadba)

Kříž se nachází u čelákovického vlakového nádraží v zeleném pásu mezi komunikací a parkovištěm. Přesunut byl v roce 2008 přes místní komunikaci směrem k vlakovému nádraží.

Na hranolovém podstavci je na čelní straně vysekována kontura ležícího obdélníka s vykrojenými rohy a letopočtem 1833. Na podstavci je umístěn hranolový pilíř s výraznou stupňovitou patkou a hlavici a na ní položený hranol zdobený reliéfně terčíky. Na čelní straně se nachází nápis „Křestane! Pohled' na tot znamenj kříže. A tu v cti wděčné spasejn dusse...“ Na hlavici je osazen polokulovitý útvar, na povrchu zdobený řadami kruhových a oválných terčíků. Na vrcholu je latinský kříž s výžlabky po stranách.

Foto č. 7.4 Kříž u nádraží

Zdroj: foto autorka

V roce 1918 byl kříž vyvrácen, částečně rozbit, ale po krátké době městem znovu obnoven. V roce 1940 byla jeho horní část znovu po poškození opravena (Špaček 2004).

Tato památka není prohlášena za kulturní památku. Její stav je výborný.

Kříž tzv. Kamarádův

Typ: Kříž

Datace: 1832

Zjištěný stav památky: existující

Lokalizace GPS: 50°09'06.04"N, 14°44'06.75"E

Parc. č.: 3879/6

Katastrální území: Čelákovice

Vlastnictví podle KN: Město Čelákovice

Umístění ve volné krajině: ano

Přítomnost dřeviny u památky: ne

Křížek se nachází v remízku u polní cesty jihozápadně od města Čelákovice.

Na čtvercové pískovcové základně je usazen výrazně členěný, esovitě profilovaný vysoký podstavec. Na přední straně je do patky vytesán letopočet 1832. Ve střední části hranolu se nachází obdélník s vykrojenými nárožními s dvouřádkovým nápisem „In te Domine speravi“ (V tebe pane doufáme). Na zadní straně ve stejné výšce je vytesán monogram „A.M.P.“ a „obnoveno 1886“. Na podstavci je vztyčen vysoký, směrem nahoru mírně se zužující sloup s patkou z trojice prstenců. Hlavice sloupu je tvořena obvodovým pásem nik vyplněných obloučky, uzavřeným mezi dvěma prstenci. Na vrcholu na krycí desce je jetelový latinský kříž (Jedlička 1970)

Kříž původně morfologicky vyčníval nad úroveň terénu, na nižším návrší, možná pravěké mohyle. V dnešní době je po úpravě okolního terénu téměř ve stejné výškové úrovni jako okolní pole. Písmena „AMP“ jsou iniciály donátorů kříže, Antonína a Marie Patočkových, kteří v té době vlastnili pozemky a usedlosti č. 13 v Čelákovících. Přízvisko Kamarádův dostal podle majitele vlastního okolní pole v 1. polovině 20. století (Kronika města Čelákovice II. 2007). Poslední opravy byly provedeny v roce 1996 M. Tichým z Čelákovice (Špaček 2004).

Kříž není prohlášen za kulturní památku. Jeho stav je dobrý.

Foto č. 7.5 Kříž tzv. Kamarádův

zdroj: foto autorka

Kříž tzv. Patočkův

Typ: kříž

Datace: 1832

Zjištěný stav památky: zaniklá

Lokalizace GPS: 50°09'16.32"N, 14°43'40.52"E

Parc. č.: 3626

Katastrální území: Čelákovice

Vlastnictví podle KN: soukromé (právnícká osoba)

Umístění ve volné krajině: ano

Foto č. 7.6 Kříž tzv. Patočkův

Zdroj: Špaček 2004

Kříž se původně nacházel v remízku, který byl situován na rozcestí mezi poli severozápadně od města Čelákovice. Původní místo je dobře identifikovatelné podle nálezu jednoho schodišťového stupně.

Původně se ke kříži přistupovalo po třech schodech. Základ byl tvořen plochými pískovcovými deskami, na kterých stál hranolový podstavec s římsou. Na ní byl posazen pilíř, směrem vzhůru zužující, zakončený stupňovitě profilovanou hlavicí. Na krycí desce byl železný kříž s korpusem Ježíše Krista. Na čelní straně podstavce je do oboustranného kasulového orámování vytesán nápis „Kristus trpěl za nás, vám pozůstaviv příklad, abyste následovali sslepějí geho E.1 Petr 22.L“. Pod nápisem je v samostatném orámování letopočet „1832“.

Na tomto místě je zmiňován v kronikách kříž již z roku 1739. V roce 1832 zde byl umístěn kříž kamenný, udržovaný a obnovovaný majitelkou okolního pole Marií Patočkovou z č.p. 119 v Čelákovících. Zmíněna je obnova kříže v roce 1882 a v roce 1923, kdy byl i podstavec kříže otočen o 90° (Pamětní kniha obce Čelákovice 1836). Do nově vzniklé čelní stěny byla vytesána prohlubeň pro mramorovou desku, která byla krátce po osazení zcizena.

První výrazné poničení kříže je datováno do roku 1970, kdy byl shozen ze zvýšené terasy a poničen (Špaček 2004).

Část uraženého pilíře se dosud nachází cca 15 metrů od podstavce.

Kříž nebyl v době své existence prohlášen za kulturní památku.

Kříž „Na požářích“

Typ: kříž

Datace: 1846

Zjištěný stav památky: zaniklá

Lokalizace GPS (přibližná podle historických map): 50°09'20.57"N, 14°46'13.74"E

Parc. č.: 3301/2

Katastrální území: Čelákovice

Vlastnictví podle KN: soukromé (fyzické osoby)

Umístění ve volné krajině: ano

Foto č. 7.7 Kříž „Na Požářích“

Zdroj: Špaček 2004

Popis lze najít již jen v písemnostech uložených v Městském muzeu Čelákovice.

Na pískovcové desce a dvou schodovitě kladených stupních stával hranolový podstavec s vrcholovou profilovanou římsou. Čelní strana podstavce byla rozčleněna do tří polí.

Ve středním hladkém obdélníkovém poli byl vytesán nápis „LÉTA PÁNĚ 1846“ a ozdobná zvlněná koncovka pod letopočtem. Na podstavci byl umístěn pilíř, směrem k vrcholu zužující se, zakončen hlavicí se svislými vlasy. Na její vrcholové desce byl umístěn latinský kříž, zakončený trojicemi oblých vývalků (Pamětní kniha kostela a děkanství Čelákovicka 1836).

Kříž byl v roce 1918 stržen. V roce 1923 znovu postaven panem Kratochvílem. V 70. letech 20. století opět rozvalen a zničen při polních pracích pracovníky JZD (Špaček 2004).

Kříž Klicperuv - „Pod přerovskou cestou“

Typ: kříž

Datace: 1904

Zjištěný stav památky: zaniklá

Lokalizace GPS (přibližná podle historických map): 50°09'49.91"N, 14°46'20.91"E

Parc. č.: 2143/14

Katastrální území: Čelákovice

Vlastnictví podle KN: Město Čelákovice

Umístění ve volné krajině: ne

Foto č. 7.8 Kříž Klicperův

Zdroj: Špaček 2004

Kříž je v této lokalitě je zakreslen již na mapách III. vojenského mapování. Bližší informace o jeho tehdejší podobě a vzniku však nebyla nalezena. V roce 1904 Josef Klicpera ze Sedlčánek nechal v této lokalitě postavit pískovcový kříž na památku své stříbrné svatby. Tento kříž byl umístěn na obdélníkové základové desce s hranolovým podstavcem. Na něm byl směrem vzhůru mírně se zužující hranolový nástavec s boky ozdobenými pseudoslohovými volutami. Na přední straně byly při rozích reliéfní rozety. Mezi dolními byla vytesána prohlubeň pro mramorovou desku a nad ní kasulový výklenek. Nástavec byl zakončen římsou, na které stál latinský kříž s tlapovitě rozšířenou základnou a s kovovým korpusem Ježíše Krista.

Po roce 1918 byl stržen a následně opět postaven. Před rokem 1940 byl zcizen korpus Krista. Drobná sakrální stavba kříže byla zlikvidována pracovníky JZD při polních pracích v 70. letech 20. století (Špaček 2004).

Socha sv. Jana Nepomuckého

Typ: Socha

Datace: 1723

Zjištěný stav památky: existující

Lokalizace GPS: 50°09'45.27"N,
14°45'10.30"E

Parc. č.: 3122

Katastrální území: Čelákovice

Vlastnictví podle KN:

Město Čelákovice

Umístění ve volné krajině: ne

Přítomnost dřeviny u památky: již ne

Socha se nachází na veřejném prostranství v ulici Kostelní.

Její podstavec je umístěn na čtyřech pískovcových stupních. Na něm stojí hranolový pilíř

s profilovanou patkou. V horní části pilíře je dvojice volut, přesahující po obou stranách jeho šíři. Mezi volutami je umístěn erb donátora Jana Baltazara Voříkovského z Kundratic, který svou horní částí překrývá profilovanou římsu pilíře. Erb tvoří akantovými listy věnčený polcený štít, v jehož pravém poli stojí čelně s rozpjatými křídly vpravo hledící orlice s hlavou korunovanou knížecí korunou. V levém poli stojí pobořená zeď, z ní vyrůstá dvouocasý lev, držící v pravé přední tlapě kouli. Štít zdobí uzavřený turnajský helm s perlovcem na krční partii a s korunou, ze které vyrůstá. Na vrcholu pilíře je umístěna dvojkónicky profilovaná hlavice tvořená hranoly a výžlabkem. Na přední straně podstavce je vytesán jedenáctiřádkový text s chronogramem: „De Voto sanCto Ioanni nepoMVCeno patrono ereXIt et anno CoronetI Pragata CzeChle regna CaroLI VI CaesarIs et ELIsabeth hanC posVIt statVaM CLlens a Dorans Ioannes BaLthasar WorzykoVsky De KVnDratltz“ (Podle slibu patronu svatému Janu Nepomuckému v roce korunovace císaře Karla VI. a Elisabety v Praze v Českém království tuto sochu postavil uctivý svěřenec Jan Baltazar Voříkovský z Kundratic). Na zadní straně pilíře je v orámování vysekán čtyřřádkový nápis „OBNOVENO NÁKLADEM DOBRODINCŮ L.P.1865“ (Jedlička 1970).

Foto č. 7.9 Socha sv. Jana Nepomuckého

Zdroj: foto autorka

Na hlavici pilíře je umístěna profilovaná, vzhůru se rozšiřující vysoká podnož, na které stojí socha světce v kanovníckém rouchu s biretem na hlavě a svatozáří s pěticí šesticípých hvězd. Na levé paži světce je položen kříž s korpusem Ježíše Krista, který světec přidržuje levou dlaní. V pravé, v lokti pokrčené ruce, drží světec oválný teč s reliéfem Madony staroboleslavské - Paladia země České.

V roce 1723 byl jejím donátorem J.B.Voříkovský z Kundratic, císařský dvorní myslivec na Přerovském panství, jenž vlastnil v Čelákovících grunty č. 14 a 102 (Pamětní kniha kostela a děkanství Čelákovicka 1836).

Obnova sochy je datována do roku 1865, opakovaně pak v letech 1897, 1903, 1929 (Kronika města Čelákovice II. 2007)

Poškození z let 1947, 1972 a 1993. V roce 2003 byla na náklady města rekonstruována, včetně posledního schodu, který se během rekonstrukce objevil (Špaček 2004).

Socha je vedena v Ústředním seznamu kulturních památek České republiky jako kulturní památka rejstříkové číslo 18840/2-2035 (NPÚ 2013).

Její stav je velmi dobrý.

Kaple Panny Marie

Typ: Kaple

Datace: 1898

Zjištěný stav památky: existující

Lokalizace GPS: 50°10'12.26"N,
14°46'14.08"E

Parc. č.: 3107

Katastrální území: Čelákovice

Vlastnictví podle KN: Město Čelákovice

Umístění ve volné krajině: ne

Přítomnost dřeviny u památky: ano

Kaple se nachází na veřejném prostranství připomínající náves v ulici Ruská, místní části Čelákovice zvané Jiřina.

Je to hranolová, z cihel zděná kaple obdélníkového půdorysu. Stěny jsou zakončeny profilovanou římsou. Nad vstupem je profilovaná segmentovaná římsa přerušena latinským palcátovým křížem bez korpusu. Pod segmentovou římsou

Foto č. 7.10 Kaple Panny Marie

Zdroj: foto autorka

vysekán reliéfně letopočet „1898“. Pod reliéfem letopočtu se nachází vchod do předsíně, uzavřený zdobenými dveřmi s kovovou mříží. Na jižní třetinou sedlové střechy se nachází zvonička, tvořená dřevěnou, plechem pobitou lucernou, do všech čtyř stran otevřenou ve tvaru gotického okna. Stříška zvoničky je jehlancovitá, plechem krytá s makovicí a s latinským křížem. Uvnitř zvoničky je zavěšen zvon, nově odlitý v roce 2004.

Žádné písemné historické prameny ohledně této kapličky nebyly nalezeny.

Za kulturní památku nebyla prohlášena.

Její stav je dobrý.

Kříž v Kollárově ulici

Typ: Kříž

Datace: 18. století

Zjištěný stav památky: transferovaná

Lokalizace GPS: 50°09'43.28"N, 14°45'19.26"E

Parc. č.: 3135

Katastrální území: Čelákovice

Vlastnictví podle KN: Město Čelákovice

Umístění ve volné krajině: ne

Přítomnost dřeviny u památky: ano

Křížek se nachází na veřejném prostranství v Kollárově ulici.

Na ploché pískovcové podnoži stojí hranolový podstavec s širší patkou a vrcholovou římsou. Na něm je osazen vysoký hladký válcovitý sloup s členěnou patkou, v horní části zakončen prstencem a výše nad ním stupňovitou hranolovou hlavicí. Na hlavicí je umístěn nástavec ve tvaru čtyřlaločné koruny, do jejíhož zaobleného vrcholu byl vsazen kovářsky zhotovený kopinatý kříž.

Kříž byl v roce 1911 přemístěn na toto místo a doplněn podstavcem, který zhotovil čelákovický kameník J. F. Michálek. Po roce 1950 byl ozdobný nástavec stržen (Špaček 2004). V současné době je již nově osazen.

Kříž není prohlášen za kulturní památku. Jeho stav je dobrý.

Foto č. 7.11 Kříž v Kollárově ul.

Zdroj: foto autorka

Kaple sv. Jana Křtitele

Typ: Kaple

Datace: 1833

Zjištěný stav: existující

Lokalizace GPS: 50°10'06.72"N, 14°47'12.31"E

Parc. č. st. 14

Katastrální území: Sedičánky

Vlastnictví podle KN: Město Čelákovice

Umístění ve volné krajině: ne

Přítomnost dřeviny u památky: ano

Kaple se nachází na veřejném prostranství trojcestí ulic Jiřinská, U Přívozu a Mírového náměstí.

Zděná kaple má cca půlmetrovou podezdívku. Na západní straně přiléhá k lodi užší dvoupatrová zvonice. Kaple i věž zvonice mají zaoblená nároží, lemovaná bosáží provedenou ve štuku. Nad podezdívku po celém obvodu kaple probíhá výrazná třístupňová hranolová římsa. Na východní straně kaple a po obvodu věže je římsa kryta bobrovkami. Stejně je kryta i sedlová střecha kaple. Do zvonice je prolomen vchod s pravoúhlým pískovcovým portálem. V prvním patře je vysoká nika ve tvaru okna, zaklenutá konchou a výraznou podokenní římsou. Ve druhém patře věže jsou do všech stran prolomena vysoká, půlkruhově zaklenutá okna. Na jižní straně věže v úrovni prvního patra jsou obnovené sluneční hodiny. Přízemní zvonice pravoúhlým portálem vstupuje do prostoru plochostropé lodi kaple. Zvonice má nízkou, jehlancovitou střechu s lucernou se šesti půlkruhovými průzory, zakončenou cibulovitou kopulí s makovicí a křížem. Na štítu kaple je latinský kříž.

Kaple byla postavena na místě původní zvoničky z poloviny 18. století. V roce 1917 byl ze zvonice kaple zrekvírován starý zvon pro válečné účely. Roku 1926 byl nahrazen zvonem nově ulitým firmou Matoušek a spol. v Brně. Opravy kaple probíhaly v roce 1894, 1923, 1936 a naposledy pod vedením M. Tichého z Čelákovice v roce 1987. Kaple byla opět v roce 1990 vysvěcena čelákovickým knězem P. Richardem Scheuchem (Špaček 2004).

Kaple je kulturní památkou a v Ústředním seznamu kulturních památek České republiky je evidována pod rejstříkovým číslem 26957/2-2782 (NPÚ 2013).

Její stav je dobrý.

Foto č. 7.12 Kaple sv. Jana Křtitele

Zdroj: foto autorka

Boží muka

Typ: Boží muka

Datace: 18. století

Zjištěný stav památky: existující

Lokalizace GPS: 50°10'07.86"N, 14°46'51.83"E

Parc. č.: 846/1

Katastrální území: Sedlčánky

Vlastnictví podle KN: Město Čelákovice

Umístění ve volné krajině: ano

Přítomnost dřeviny u památky: ne

Foto č. 7.13 Boží muka

Boží muka se nachází mezi poli, západně od Sedlčánek u polní cesty vedoucí do Čelákovic (část Jiřina).

Pilířovitá boží muka jsou zděna částečně z kamene, částečně z cihel. Mají zděný podstavec. V horní části vysokého pilíře jsou pod římsou prolomeny do třech stran obdélníkové průzory. Boží muka jsou na vrcholu kryta jehlancovou zděnou stříškou, na které je umístěn povýšený jetelový kříž s korpusem Ježíše Krista.

Podle místní pověsti jsou boží muka postavena na společném hrobu pruských vojáků (Špaček 2004).

Boží muka byla prohlášena za kulturní památku a jsou evidována v Ústředním seznamu kulturních památek České republiky pod rejstříkovým číslem 19717/2-2783 (NPÚ 2013).

Jejich stav je dobrý.

Zdroj: foto autorka

Kaple sv. Václava

Typ: Kaple

Datace: 18. století

Zjištěný stav památky: existující

Lokalizace GPS: 50°09'43.12"N, 14°47'30.41"E

Parc. č. st. 48

Katastrální území: Sedlčánky

Vlastnictví podle KN: Město Čelákovice

Umístění ve volné krajině: ne

Přítomnost dřeviny u památky: ne

Kaple se nachází uprostřed ulice Čelákovická. Zděná kaple s valenou klenbou obdélníkového půdorysu. Do vnitřního prostoru kaple se vstupuje dřevěnými jednokřídlými dveřmi se čtvercovým zamřížovaným okénkem v jejich horní části. K severní straně kaple přiléhá patrová hranolová věž. Nároží kaple jsou zdobena čtvrtsloupy, v polovině patra zvonice jsou Sz a Sv nároží zdobena bosáží. V severní stěně věže je prolomen vstupní portál s naznačeným, ve štku provedeným ostěním, zaklenutým segmentovaným, bosáží zdobeným obloukem, osazený železnou ozdobnou mříží. Na stejné stěně je v polovině 1. patra umístěna půlkruhově zaklenutá nika, uzavřená proskleným rámem. Věž je zakončena jehlancovou stříškou, na níž je lucerna s uvnitř zavěšeným zvonem. Vše zakončuje opět jehlancová stříška s čtyřbokou kupolí s makovicí a železným latinským křížem.

Podle historických pramenů v nice bývala dřevěná polychromovaná plastika sv. Václava, která byla po odcizení v 90.tých letech 20. století nahrazena polychromovanou dřevěnou soškou korunované Madony s korunovaným Ježíškem na pravé straně (Jedlička 1970).

Návrší, na kterém kaple stojí, bylo obeháno kamennou zídkou, která byla v roce 1908 v rámci její opravy nahrazena železným oplocením (Poche 1980). Poslední oprava kaple byla provedena M. Tichým na přelomu let 1988 a 1989 (Špaček 2004).

Kaple je kulturní památka evidovaná v Ústředním seznamu kulturních

Foto č. 7.14 Kaple sv. Václava

Zdroj: foto autorka

památek České republiky pod rejstříkovým číslem 15297/2-2784 (NPÚ 2013).

Její stav je dobrý.

Kříž u „Kamenných rybníčků“

Typ: Kříž

Datace: kolem roku 1900

Zjištěný stav památky: zaniklá

Lokalizace GPS (přibližná podle historických map): 50°09'45.78"N, 14°46'53.14"E

Parc. č.: 826

Katastrální území: Sedlčánky

Vlastnictví podle KN: Česká republika
(Státní pozemkový fond)

Umístění ve volné krajině: ano

Na dvou plochých, stupňovitě uspořádaných deskách stával hranolový podstavec, ve vrcholové části na přední straně výrazněji stupňovitě členěný než na bočních stěnách. V horních dvou pětinách výšky čelní strany se nacházely výžlabky. Na něj byl posazen pilíř obdélníkového průřezu, směrem k vrcholu zužující. Na předních nárožích měl hranolovou patku, na bočních stranách ozdobený volutami. V mělké prohlubni na čelní stěně byl vytesán nápis (cca devítirádkový). Pod vrcholem byl pilíř zdoben oblounem a zakončen vícestupňovou, výrazně se rozšiřující římsou, která byla zaklenuta užší a kratší archivoltou, v jejíž přední části byla ve vyhloubení osazena fotografie na porcelánové destičce. Na vrcholu archivoly byl latinský kříž s korpusem Ježíše Krista.

Kříž byl zničen v 70. letech 20. století pracovníky JZD při polních pracích (Špaček 2004).

Foto č. 7.15 Kříž u Kamenných rybníčků

Zdroj: Špaček 2004

Kříž

Typ: Kříž

Datace: 1860

Zjištěný stav: existující

Lokalizace GPS: 50°08'36.53"N, 14°44'54.31"E

Parc. č.: 241/1

Katastrální území: Záluží u Čelákovic

Vlastnictví podle KN: Město Čelákovice

Umístění ve volné krajině: ne

Na dvou plochých pískovcových stupních stojí hranolový pilíř. Má vyšší rozšířenou patku a je zakončen členěnou hlavicí. Její horní profilovaná část tvoří zároveň patku, do které je zapuštěn litinový kříž s korpusem Ježíše Krista, u jehož paty stojí v portálu Pana Marie bolestná. Do přední strany podstavce je vytesána čtvercová prohlubeň, ve které původně bývala mramorová deska s nápisem, z něhož byl v čitelný pouze letopočet Léta páně 1860.

Na zálužské návsi postavili kříž v roce 1860 manželé František a Anna Tykačovi z usedlosti č. 9 v Záluží jako poděkování Pánu Bohu za to, že se jim po pěti a půl letech manželství, po třech narozených děvčatech (Karolíně, Barboře a Rozálii) narodil dne 8. 5. 1861 syn Jan. Zároveň vzali na sebe závazek udržovat ho v dobrém stavu (Jirásek 1942).

Kříž byl v roce 1907 zakomponován do zvoničky. Jeho stav je dobrý.

Kříž

Typ: Kříž

Datace: 1781

Zjištěný stav památky: zaniklá

Lokalizace GPS: 50°08'39.89"N, 14°44'45.68"E (předpokládané místo výskytu)

Parc. č.: 243/6

Katastrální území: Záluží u Čelákovic

Vlastnictví podle KN: Město Čelákovice

Umístění ve volné krajině: ne

Foto č. 7.16 Kříž ve zvoničce

Zdroj: foto autorka

Kříž se nacházel před domy č.p. 60 a č.p. 17 na rozcestí na Čelákovice a Sedlčánky.

O jeho podobě a historii se mimo jeho výskytu vyčteného z archivních map nepodařilo nic objevit.

Podle dokumentů z Městského muzea v Čelákovicích však stával až do 60. let 20. století (Špaček 2004).

Zvonička

Typ: Zvonička

Datace: 1907

Zjištěný stav: existující

Lokalizace GPS: 50°08'36.53"N, 14°44'54.31"E

Parc. č.: 241/1

Katastrální území: Záluží u Čelákovice

Vlastnictví podle KN: Město Čelákovice

Umístění ve volné krajině: ne

Na pískovcovém soklu je patrová, z cihel zděná zvonička úzkého obdélníkového půdorysu s polopilířím v nárožích. V jižní straně se nachází výklenkový prostor pro zvoníka. V jeho spodní části vystupují pískovcové prvky z dolní části obezděného kříže. Patro zvoničky je nižší a od spodní části je odděleno římsou. V nárožích jsou polopilíře ve stejném provedení jako v dolní části. V severní a jižní stěně jsou prolomeny nad podezdívkou obloukem zaklenuté průzory. Za nimi býval umístěn zvon. Okapní, z cihel zděná římsa zvoničky je stupňovitě členěná. Vrchol zvoničky, do kterého je zapuštěn kovářsky zhotovený latinský kříž, je ve tvaru nízkého jehlance zhotoveného z pálených cihel.

Zvonička obklopuje kříž (viz odstavec 6.1.16), kolem kterého byla v roce 1907 postavena (Špaček 2004).

Zvonička nebyla prohlášena za kulturní památku. Její stav je dobrý.

Foto č. 7.17 Zvonička

Zdroj: foto autorka

7.2 Shrnutí výskytů, typy, vznik drobných sakrálních památek

V příloze č. 2 a 3 jsou prezentovány exportované mapy z ArcGis týkající se výskytu drobné sakrální stavby ve vybraném území. Mapy jsou výsledkem vytvořených vrstev týkajících se nálezů drobných sakrálních staveb ve vybraném území. Přehledně jsou zde znázorněny typy a jejich rozmístění v jednotlivých katastrálních územích.

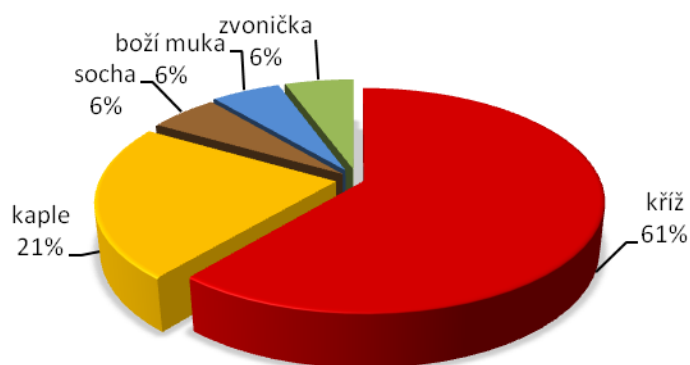
Každé památce byla vytvořena evidenční karta, a její fotodokumentace. Tyto karty mohou sloužit jako záznamy pro případnou tvorbu databáze a jsou uvedeny v příloze č. 7 této práce.

Příloha č. 5 obsahuje atributovou tabulku s daty, které byly použity jako vstupní data pro dotazy, jejichž výstupem jsou níže uvedené grafy.

Na grafu č.7.1 je znázorněno procentuální zastoupení jednotlivých typů drobné sakrální architektury vybraného území.

Nejčastěji jsou zastoupeny kříže, následovaly kaple. Boží muka a sochy měly stejný počet výskytů.

Graf č. 7.1 Zastoupení typů památek vybraného území

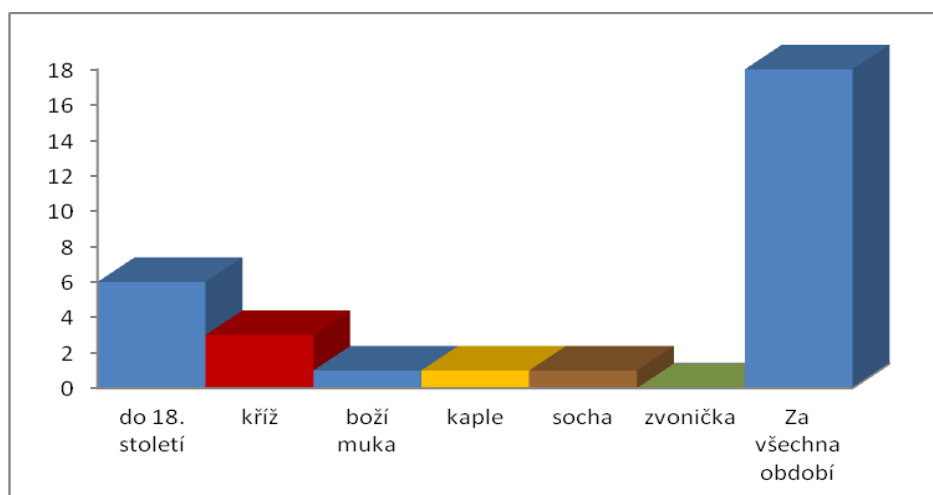

Zdroj: autorka

Další grafy č. 7.2 až 7.4 znázorňují zastoupení typů drobné sakrální architektury vzhledem k dataci jejich vzniku.

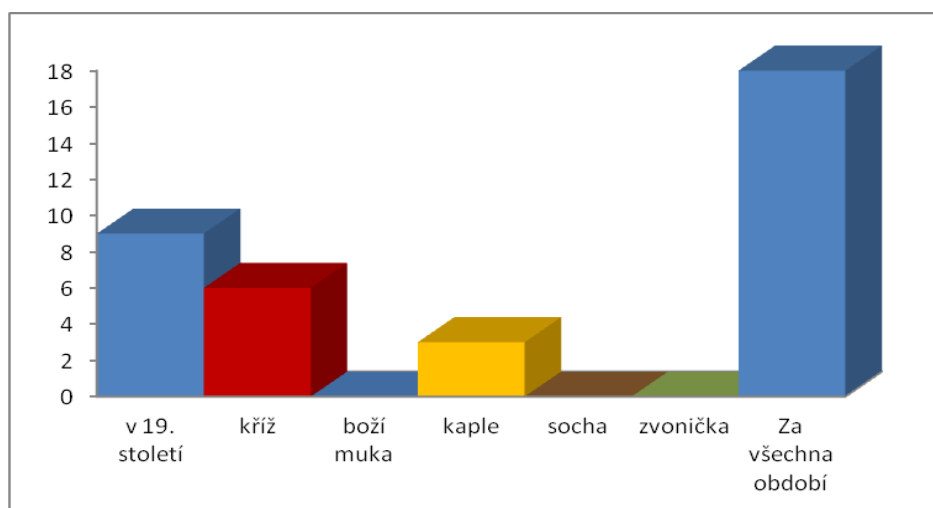
První sloupec diagramu uvádí celkový počet památek vzniklých v uvedeném období. Následuje přehled zastoupení typů drobné sakrální architektury pro tohoto období. Jako poslední sloupec je uveden celkový počet všech nálezů drobné sakrální architektury ve všech obdobích.

Graf č. 7.2 Přehled typů památek vzniklých v 18. století

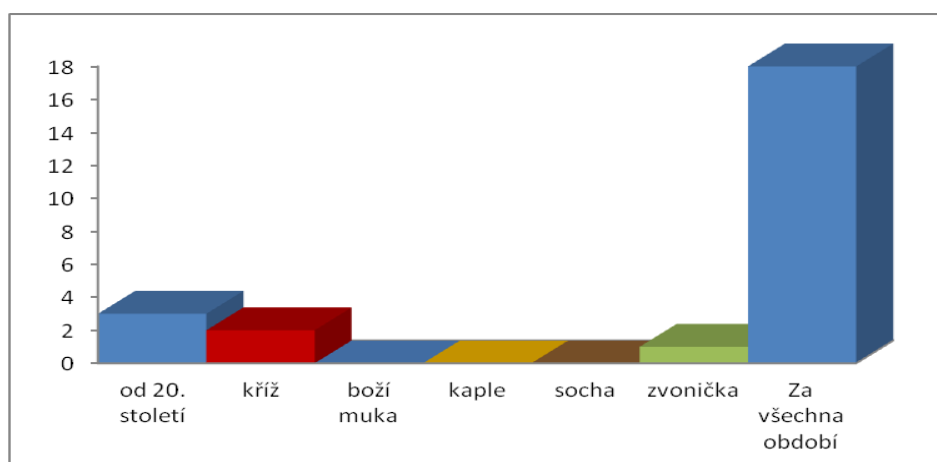
Zdroj: autorka

Graf č. 7.3 Přehled typů památek vzniklých v 19. století

Zdroj: autorka

Graf č. 7.4 Přehled typů památek vzniklých od 20. století

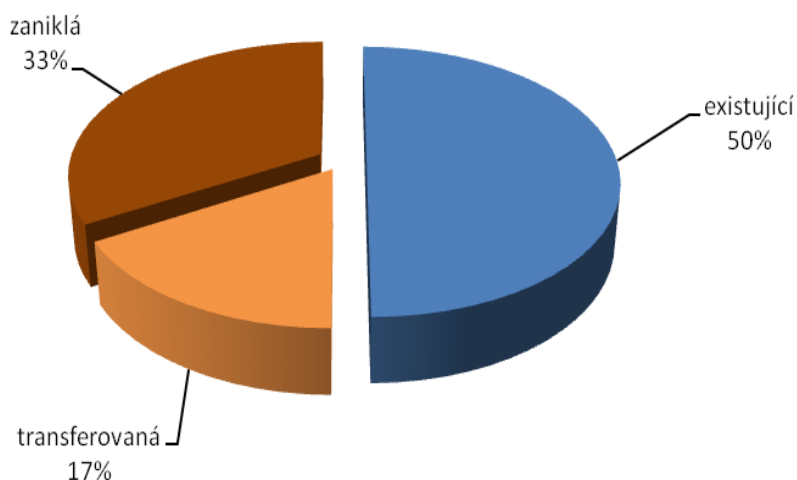

Zdroj: autorka

Analýza současného stavu památek, vlastnictví

V této kapitole prezentuji zejména údaje týkající se výskytu památek, resp. kolik památek zůstalo zachováno na původním místě, kolik jich bylo do dnešní doby přemístěno (transferováno) a kolik jich z celkového počtu ve vybraném území zaniklo, stavu existujících památek, jejich prohlášení za kulturní památku.

Graf č. 7.5 Výskyt památky ve vztahu k místu vzniku

Zdroj: autorka

Tento výběr byl detailněji zpracován i s ohledem na typ památky a její umístění ve volné krajině.

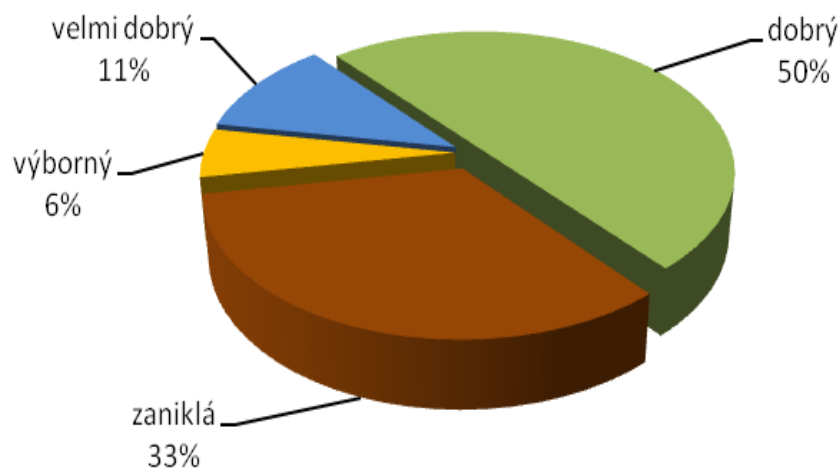
Tab. č. 7.1 Početní zastoupení výskytu podle typu památky
U celkového součtu je v závorce rozdělen i počet výskytů ve volné krajině / v zastavěném území.

Typ	celkem nálezů	z toho existujících	transferované	zaniklé
kříž	11 (4/6)	3 (1/2)	3 (0/3)	5 (3/2)
boží muka	1 (1/0)	1 (1/0)	0	0
kaple	4 (0/4)	3	0	1
socha	1 (0/1)	1	0	0
zvonička	1 (0/1)	1	0	0

Zdroj: autorka

U každé existující památky byl subjektivně zhodnocen její stav. Kritéria pro posouzení byla zvolena podle tabulky č. 5.1 v uvedené v metodice. Přehled poskytuje následující graf.

Graf č. 7.6 Současný stav památky

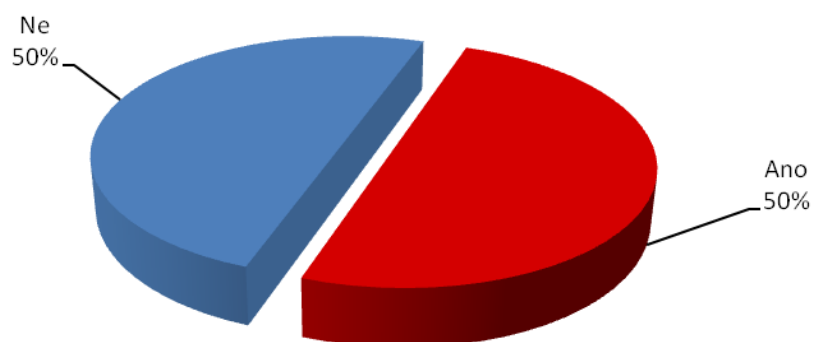

Zdroj: autorka

Z následujícího grafu je patrné, že počet prohlášených kulturních památek je vzhledem k celkovému počtu existujících (míněno existujících i transferovaných) přesně poloviční.

Zaniklé památky nebyly brány na zřetel neboť ani nemohou být podle zákona o památkové péči kulturní památkou.

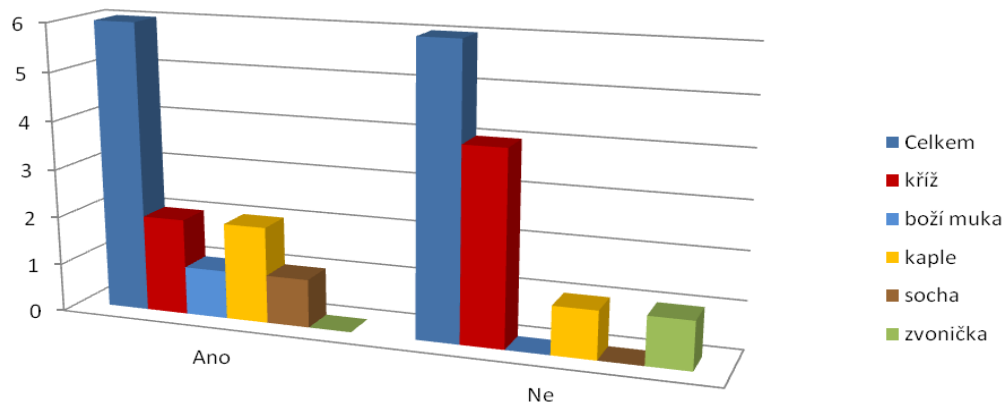
Graf č. 7.7 Procentuální zastoupení kulturních památek

Zdroj: NPÚ 2013

Zastoupení jednotlivých typů památek vzhledem k jejich prohlášení za kulturní památku je uveden v následujícím grafu č. 7. 8.

Graf č. 7.8 Přehled typů kulturních památek

Kulturní památka

Zdroj: výskyt kulturní památky NPÚ 2013; typy autorka

Vazby mezi současným stavem stávajících památek a jejich statusem prohlášení za kulturní památku jsou uváděny v tabulce č. 7.2, a pro srovnání přehledně znázorněny graficky (graf č. 7.9).

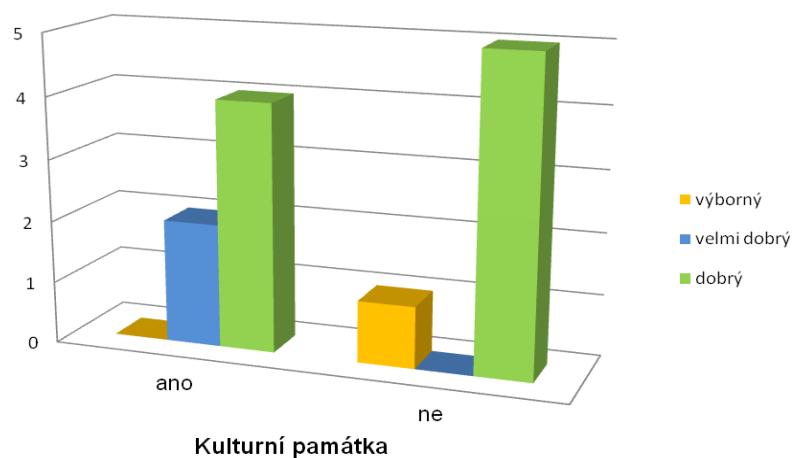
Tab. č. 7.2 Vyhodnocený stav památek v kontextu s jejich prohlášením za kulturní památku

Stav	Kulturní památka	Není kulturní památka
výborný	0	1
velmi dobrý	2	0
dobrý	4	5

Zdroj: výskyt kulturní památky NPÚ 2013; typy autorka

Graf č. 7.9 Stav památek a jejich prohlášení za kulturní památku

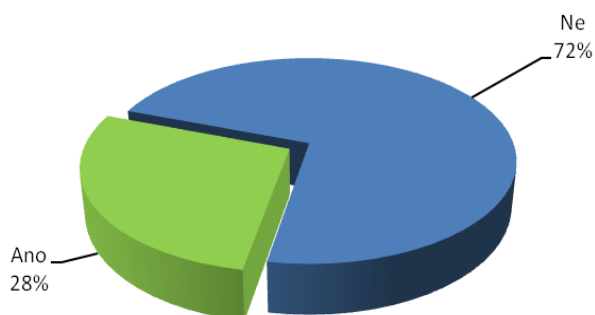
Zdroj: výskyt kulturní památky NPÚ 2013; typy autorka

7.3 Umístění v krajině, výskyt dřeviny u památky

Graf č. 7.10 znázorňuje, kolik procent všech památek se nachází ve volné krajině,

Památkou ve volné krajině byla pro tuto práci při terénním šetření zvolena ta památka, která se nenacházela v zastavěném území nebo se nacházela mimo současnou zástavbu.

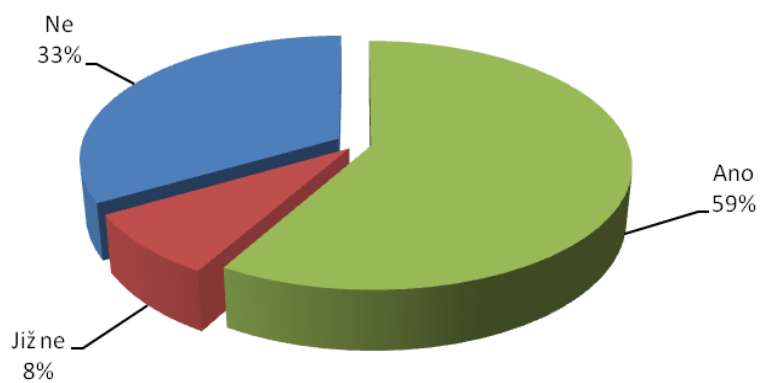
Graf č. 7.10 Výskyt památky ve volné krajině

Zdroj: autorka

Byl zmapován výskyt dřevin u drobné sakrální stavby a výstupy byly zpracovány do grafu č. 7.11, a pro vizuální přehlednost i do samostatné mapy (příloha č. 6).

Graf č. 7.11 Výskyt dřeviny u památky

Zdroj: autorka

8. Diskuse

Z nálezů památek ve vybraném území a shromážděných dat o nich lze celkem jednoznačně souhlasit s několika tvrzeními, která jsou uvedena v rešeršní části.

Co se týče typu výskytu, z uvedených výsledků vyplývá, že jednoznačně největší zastoupení mají kříže. Byly nejčastější drobnou památkou, která na sebe vzala již před staletími roli mluvčího (Bukačová et Hájek 2001), a ve vybraném území nejčastější drobnou památkou i nadále jsou (graf č. 7.1, mapa v příloze č. 3).

Podle datace vztahující se k památce lze uzusovat, že nejvíce památek vzniklo v letech 1800 - 1899 (porovnání grafů č. 7.2 - 7.4). A to typu kříž.

Bohužel křížů se týká i jejich nejčastější zánik a také transfer. Mimo jediné památky, výklenkové kapličky, to byly právě kříže, které zanikly či byly přemístěny.

Ohledně odůvodnění transferu či zániku byla použita určitá analogie v místě výskytu v jiných doprovodných faktech, jedním z nich bylo i jejich umístění ve volné krajině.

Transferované památky jsou pouze kříže, přičemž ani jedna se nenacházela ve volné krajině. U křížku u kostela je známo, že byla přemístěna z důvodů blízkosti památné stromu, jehož kořenový systém památku průběžně ohrožoval. Transfer byl pouze metrový (Špaček 2004).

Kříž u nádraží byl díky svému přemístění obnoven. Jeho přemístění bylo přes komunikaci do zeleného pásu u zrekonstruovaného parkoviště. Ačkoliv se nejedná o kulturní památku, město Čelákovice se v rámci investiční akce rekonstrukce parkoviště u nádraží postaralo i o obnovu této památky.

U třetího transferu nebyl důvod přemístění z původního místa znám, ale i tato památka je součástí veřejného prostranství a město Čelákovice se v dohledné době chystá na úpravu prostranství kolem ní (Město Čelákovice 2014).

U zaniklých památek opět převažovaly kříže. Jediným jiným typem byla kapička. Důvod zániku výklenkové kapličky sv. Václava se pravděpodobně odvíjel od dobových politických poměrů, neboť byla odstraněna v 60. letech 20. století z podnětu předsedy tehdejšího národního výboru (Špaček 2004). Roli možná hrál i její stav, neboť na podobně exponovaném prostranství se zachoval jak křížek před radnicí, tak socha sv. Jana Nepomuckého. Lze předpokládat, že její tehdejší stav ohrožoval automobilový provoz (její umístění bylo uprostřed křižovatky) a tehdejší doba rozhodně neumožňovala vynakládat jakékoliv finanční prostředky na opravy církevních staveb, natož na opravu drobné sakrální památky. Její poškození byl

pravděpodobně podnět k jejímu odstranění. Bohužel nebyly dohledány věrohodné prameny, které by tento předpoklad zániku kapličky potvrzovaly.

Ostatní zaniklé památky jsou kříže. Z tabulky č. 7.1 je patrné, že zaniklých křížků ve volné krajině je více než v zastavěném území. Zánik křížů vybraného území ve volné krajině je popisován v dostupné literatuře téměř ve stejném duchu. Všechny byly poničeny při polních pracích pracovníky tehdejšího Jednotného zemědělského družstva, a to v 60. a 70. letech 20. století (Špaček 2004). U křížů v zastavěném území není důvod jejich odstranění podrobněji známý.

Prohlášením památky kulturní památkou je zajišťována její legislativní ochrana. Podle zákona o památkové péči však prohlášením vznikají vlastníkovni nejen povinnosti, vyplývající z taxativně vyjmenovaných činností, které jsou povoleny vůči kulturní památce realizovat, tak i možnosti využití větší škály dostupných ekonomických nástrojů (dotace). Bohužel pro památky nemající status kulturní památky jsou spolupodílející se finanční nástroje pro jejich obnovu velmi omezené. Jediným titulem, který byl pro tyto účely nalezen, byl dotační titul Středočeského kraje zmíněný v kapitole 3.6.2.2.

Z přehledu zjištěného stavu památek a jejím statusem kulturní památky nevyplývá téměř nic podstatného. Jejich stav je průměrně vyrovnaný (graf č. 7.8). Jediný výborně hodnocený stav je zaznamenán u památky, která nemá status kulturní památky, resp. u křížku u nádraží. Jeho stav je výborný, a to pravděpodobně jeho nedávnou obnovou v rámci transferu a rekonstrukce parkoviště u nádraží.

Jak uvádí Koubek (2007), u křížů býval často vysazen strom. Výskyt dřevin u existujících drobných sakrálních památek byl zmapován v průběhu sběru dat v terénu. Výstupem prezentace výskytů dřeviny je mapa v příloze č. 6, procentuální zastoupení vyjadřuje graf č. 7.10. Výskyt dřeviny byl zjištěn u více jak poloviny památek. Některé z dřevin jsou vyhlášeny i jako památné stromy, resp. evidovány v Ústředním seznamu ochrany přírody (AOPK ČR 2014). Jedná se o dvě lípy malolisté (*Tilia cordata* Mill.), jedna se nachází poblíž křížku u kostela Nanebevzetí panny Marie v Čelákovících, druhá u křížku a zvoničky v Záluží. Velmi příjemné zjištění bylo u křížku u nádraží, kde ačkoliv tato památka není prohlášena za kulturní památku, je zde v duchu tradic realizovaná nová výsadba stromu.

Bohužel obnova sochy sv. Jana Nepomuckého sebou přinesla i odstranění vzrostlé lípy. Nová výsada dlouhodobé dřeviny provedena již nebyla.

Pro památky vybraného území je příznivé, že se všechny existující nacházejí na veřejných prostranstvích, která jsou ve vlastnictví města. Obnova památky pak může být spojena s rekonstrukcí veřejných prostranství, rekonstrukcí parkovišť, tak

jak tomu bylo u křížku u nádraží. Prostor pro ovlivnění obnovy těchto památek je pak na místních občanech, kteří mohou velmi výrazně ovlivnit zájem o památky a učinit jej zájmem veřejným. Protože jak uvedl ve svém projevu Václav Havel, tyto památky by pro nás neměly být jen tradiční ozdobou naší krajiny známou ze všech starých vlasteneckých kalendářů, ale hmotným výrazem spirituality našich předků (Společnost pro krajinu 2001).

Drobná sakrální architektura je, jak již bylo zmíněno na začátku této práce, lidská stopa v krajině přinášející nemalé kulturní hodnoty (Gojda 2000). Péče o ní je odrazem nejen finančních možností, ale i zájmu o uchování identity určitého místa, vytvoření silných vazeb k určitému místu.

Na stavu památek vybraného území se odráží změna, kterou naše společnost prochází. Změna, která je pro tyto tiché svědky minulých životů přívětivá. Ať již změnou politického smýšlení či ekonomických možností sponzorů dřívějších to donátorů památek.

Dnešní doba je doba sdílení na internetu, datových úložišť informací. Proto považuji soupis drobných památek s informacemi o jejich historii za velmi důležitý počín pro jejich prezentaci. Ačkoliv město Čelákovice mapový portál dosud neprovozuje, může být právě tato práce první počínem k jeho pořízení.

Sdílení historie daného místa, památky, v mnohých z nás probudí zvědavost a touhu toto místo vidět na vlastní oči, pokusit se vcítit do událostí, které kolem prošly, a které tyto památky připomínají. Člověk se pak dostává do míst, které mu byly zprostředkovány virtuálně, zdají se mu již ne zcela neznámé, a tak může využít většího prostoru pro vnímání jiných souvislostí daného místa. Protože kdo nezná svou minulost, velmi těžce chápe přítomnost, a nemůže být prospěšný budoucnosti.

9. Závěr

Diplomová práce se zabývala drobnou sakrální architekturou, jejíž stav, zachování a obnova se v dnešní době opět dostává do popředí zájmu jak obcí, na jejichž území se tyto památky nachází, tak místních občanů, kteří projevují o historii svého místa, kde žijí, větší zájem než v minulosti.

Všechny cíle stanovené v zadání diplomové práce byly splněny.

Kapitoly rešeršní části práce byly věnovány základním aspektům problematiky drobné sakrální architektury, vztahu ke krajině, historickému vzniku, typologii, legislativní ochraně a finančním nástrojům k jejich obnově. Tato část práce splnila požadavky potřebné pro dále realizovanou textovou analýzu.

Ve vybraném území bylo identifikováno 18 drobných sakrálních staveb - 11 křížů, 3 kaple, 1 boží muka a 1 zvonička. Třetina těchto staveb již zanikla, šestina byla transferována.

Polovina z celkového počtu vznikla v 1. polovině 19. století, u třetiny je datace jejího vzniku v obdobím předcházejícím a u šestiny v období následujícím.

Prostřednictvím aplikace ArcGis bylo vytvořeno několik tematických map, které se specializovaly na výskyt drobných sakrálních staveb, jejich typologii a okolní prostředí. Vývoj drobné sakrální architektury, její vznik, kontext v krajině a současný stav byl přehledně zpracován do grafů prezentovaných ve výsledcích a přílohách této práce.

Praktickým výstupem této práce mimo jiné bylo i vytvoření datového formátu, do kterého byla uložena vektorová prostorová data týkající se drobné sakrální architektury, a záznamů, které mohou být prakticky použity v rámci informačních, turistických či odborných portálů.

Přínos diplomové práce vidím zejména v možnosti jejího praktického využití, resp. její výstupy jsou adekvátní pasportizací drobných sakrálních staveb a spolu se zpracovanými záznamy mohou být použity v rámci mapových portálů.

Typ diplomové práce pak předurčuje využití této práce jako postupu pro zpracování drobných sakrálních staveb na jiných územích. Nejdůležitější přínos však vidím ve zprostředkování historických dat, které mohou vyvolat větší zájem o tyto památky.

Drobná sakrální architektura se dostává v současné době do podvědomí lidí nejen jako upomínka na religiózní způsob života našich předků, ale i jako součást naší historie, o kterou je zájem, je to nedílná součást naší krajiny, cíl našich výletů míst k zamyšlení nad minulostí, současností a budoucností.

Čím více budeme o historii a vzniku těchto staveb informovat, tím větší je

pravděpodobnost, že k nim lidé, kteří v těchto místech teprve zapouštějí své kořeny, získají určitý vztah, vztah k místu opředeného příběhem, smutnou událostí či poděkováním. Jsem přesvědčena, že drobná sakrální architektura probouzí v člověku zájem o poznání určitého místa a jeho příběhu, vytváří v něm nesmazatelné stopy souznění, identity s daným místem a v neposlední řadě i respekt a vztah ke krajině.

10. Seznam literatury a použitých zdrojů

10.1 Seznam literatury

- ▶ BAJER V., DRÁPALA D., SOBOTKA R., 2004: PŘÍBĚHY STALETÍMI VYPRÁVĚNÉ - DROBNÉ SAKRÁLNÍ PAMÁTKY NA ROŽNOVSKU, MĚSTO ROŽNOV POD RADHOŠTĚM , ZLÍNSKÝ KRAJ, ČESKÁ KŘESŤANSKÁ AKADEMIE, ROŽNOV POD RADHOŠTĚM, ZLÍN, 95 s.
- ▶ BLAŽÍČEK O. J., KROPÁČEK J., 1991: SLOVNÍK POJMŮ Z DĚJIN UMĚNÍ - NÁZVOSLOVÍ A TVAROSLOVÍ ARCHITEKTURY, SOCHAŘSTVÍ, MALBY A UŽITÉHO UMĚNÍ. ODEON, PRAHA, 246 s.
- ▶ BUKAČOVÁ I. , HÁJEK T., 2001: PŘÍBĚH DROBNÝCH PAMÁTEK - OD NEZÁJMU AŽ K FASCINACI, JAROSLAV BÁRTA, STUDIO JB, LOMNICE NAD POPELKOU, 137s.
- ▶ ČERVINKA Z., SÁDLO J., 2004: PŘÍRODNÍ POMĚRY OKOLÍ ČELÁKOVIC: KRAJINA, VEGETACE, ČLOVĚK, MĚSTSKÉ MUZEUM V ČELÁKOVICÍCH, ČELÁKOVICE, 54 s.
- ▶ FORMAN, R T.T., GODRON, M., 1993: KRAJINNÁ EKOLOGIE. ACADEMIA, PRAHA, 583 s.
- ▶ GILPIN D., 2008: NATURE´S MIGHTY POWERS: FORCES IN THE LANDSCAPE. READERS´ DIGEST ASSOCIATION LIMITED, LONDON.
- ▶ GOJDA M., 2000: ARCHEOLOGIE KRAJINY: VÝVOJ ARCHETYPŮ KULTURNÍ KRAJINY. ACADEMIA, PRAHA, 238 s.
- ▶ HÁJEK P., NOVOTNÁ H., VINAŘOVÁ A., VAVERKOVÁ Z., LAVIČKA R., 2010: OBNOVA A ÚDRŽBA DROBNÉ SAKRÁLNÍ ARCHITEKTURY . ZÁKLADNÍ PRINCIPY A ZÁSADY. MÍSTNÍ AKČNÍ SKUPINA SDRUŽENÍ RŮŽE, BORO VANY, HALAMA, ČESKÉ BUDĚJOVICE, 48 s.
- ▶ HEROUT J., 2011: SLABIKÁŘ NÁVŠTĚVNÍKŮ PAMÁTEK. NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV, ÚZEMNÍ ODBORNÉ PRACOVIŠTĚ STŘEDNÍCH ČECH, PRAHA, 326 s.
- ▶ CHODURA R., KLIMEŠOVÁ V., KŘÍŠŤAN A., 2001: SLOVNÍK POJMŮ SAKRÁLNÍHO VÝTVARNÉHO UMĚNÍ. KARMELITÁNSKÉ NAKLADATELSTVÍ, KOSTELNÍ VYDRÍ, 102 s.
- ▶ JEDLIČKA J., 1970: PAMÁTKY OKRESU PRAHA - VÝCHOD,
- ▶ JIRÁSEK V., 1942: OCHRANA ROSTLINNÉ PŘÍRODY NA ÚZEMÍ OKRESU BRANDÝS NAD LABEM. ROČENKA OKRESNÍ JEDNOTY MUSEJNÍ V BRANDÝSE N. L., ŘADA II., ČL.1.
- ▶ KOUBEK P., 2007: KRAJEM ZAPOMENUTÝCH SVĚDKŮ. NOVÁ TISKÁRNA PELHŘIMOV, SPOL. S R.O., PELHŘIMOV, 116 s.

- ▶ KVĚT R., 2003: DUŠE KRAJINY - STARÉ STEZKY V PROMĚNÁCH VĚKŮ. ACADEMIA, PRAHA, 195 s.
- ▶ LENNON J., TAYLOR K., 2011: CULTURAL LANDSCAPES: A BRIDGE BETWEEN CULTURE AND NATURE? INTERNATIONAL JOURNAL OF HERITAGE STUDIES. NOV2011, VOL. 17 ISSUE 6, 537-554s. 18P.
- ▶ LIPSKÝ Z., 1998: KRAJINNÁ EKOLOGIE PRO STUDENTY GEOGRAFICKÝCH OBORŮ. KAROLINUM, PRAHA, 1998, 129 s.
- ▶ LOUCKÁ P., 1996: BOŽÍ MUKA - ORIENTAČNÍ BOD V KRAJINĚ. VESMÍR 12
- ▶ LÖW J., MÍCHAL I., 2003: KRAJINNÝ RÁZ. LESNICKÁ PRÁCE S.R.O., KOSTELEC NAD ČERNÝMI LESY, 552 s.
- ▶ LÖW J., NOVÁK J., 2008: TYPOLOGIE ČLENĚNÍ KRAJIN ČESKÉ REPUBLIKY. URBANISMUS A ÚZEMNÍ ROZVOJ 6: 19-23.
- ▶ NORBER-SCHULZ CH., 1994: GENIUS LOCI: K FENOMENOLOGII ARCHITEKTURY. ODEON, PRAHA, 219 s.
- ▶ OUTRATA B., 2008: DROBNÉ SAKRÁLNÍ STAVBY NA MORAVĚ . MORAVSKO-SLEZSKÁ KŘESŤANSKÁ AKADEMIE, BRNO, 127 s.
- ▶ POCHE E., 1977: UMĚLECKÉ PAMÁTKY ČECH. SV. 1. ACADEMIA, PRAHA, 643 s.
- ▶ POCHE E., 1980: UMĚLECKÉ PAMÁTKY ČECH. SV. 3. ACADEMIA, PRAHA, 538 s.
- ▶ POCHE E., 1982: UMĚLECKÉ PAMÁTKY ČECH. SV. 4. ACADEMIA, PRAHA, 636 s.
- ▶ PODLAHA A., ŠITTLER E., 1901: SOUPIS PAMÁTEK HISTORICKÝCH A UMĚLECKÝCH V KRÁLOVSTVÍ ČESKÉM XV. POLITICKÝ OKRES KARLÍNSKÝ, PRAHA.
- ▶ PODLAHA A., 1929: PAMÁTKY SVATOVÁCLAVSKÉ V OKRESU BRANDÝSKÉM, V.ROČENKA OKRESNÍ JEDNOTY MUSEJNÍ V BRANDÝSE NAD LABEM
- ▶ RULÍŠEK H., 2005: POSTAVY, ATRIBUTY, SYMBOLY : SLOVNÍK KŘESŤANSKÉ IKONOGRFIE. ALŠOVA JIHOČESKÁ GALERIE, HLUBOKÁ NAD VLTAVOU, 500 s.
- ▶ SÁDLO J., 2005: KRAJINA A REVOLUCE. MALÁ SKÁLA, PRAHA, 247 s.
- ▶ SKLENIČKA P., 2003: ZÁKLADY KRAJINNÉHO PLÁNOVÁNÍ. NADĚŽDA SKLENIČKOVÁ, PRAHA, 321 s.
- ▶ SPOLEČNOST PRO KRAJINU, 2001: TVÁŘ NAŠÍ ZEMĚ - KRAJINA DOMOVA. STUDIO JB, LOMNICE NAD POPELKOU, 229 s.
- ▶ STIBRAL K., DADEJÍK O., ZUSKA V., 2009: ČESKÁ ESTETIKA PŘÍRODY VE STŘEDOEVROPSKÉM KONTEXTU. DOKOŘÁN, PRAHA, 316 s.
- ▶ ŠPAČEK J., 2004: KŘÍŽE, BOŽÍ MUKA, KAPLIČKY A JINÉ DROBNÉ HISTORICKÉ STAVBY A PLASTIKY V ČELÁKOVICÍCH A JEJICH OKOLÍ. MĚSTSKÉ MUZEUM V ČELÁKOVICÍCH, ČELÁKOVICE, 168 s.

- ZONNEVELD I. S., 1979: LAND EVALUATION AND LAND (SCAPE) SCIENCE. INTERNATIONAL TRAINING CENTRE, ENSCHEDE, HOLANDSKO

10.2 Seznam úmluv, zákonů a vyhlášek

- ▶ EVROPSKÁ ÚMLUVA O KRAJINĚ, 2000. ONLINE: [HTTP://WWW.MZP.CZ/CZ/EVROPSKA_UMLUVA_O_KRAJINE_SMLOUVA](http://www.mzp.cz/cz/evropska_umluva_o_krajine_smlouva), CIT. 20. 10. 2013
- ▶ VYHLÁŠKA Č. 66/1988 SB., KTEROU SE PROVÁDÍ ZÁKON ČNR Č. 20/1987 SB., O STÁTNÍ PAMÁTKOVÉ PÉČI
- ▶ ZÁKON Č. 20/1987 SB. O STÁTNÍ PAMÁTKOVÉ PÉČI, VE ZNĚNÍ POZDĚJŠÍCH PŘEDPISŮ
- ▶ ZÁKON Č. 114/1992 SB. O OCHRANĚ PŘÍRODY A KRAJINY, VE ZNĚNÍ POZDĚJŠÍCH PŘEDPISŮ

10.3 Seznam internetových zdrojů a WMS zdrojů

- ▶ AOPK ČR, 2013: VENKOVSKÁ ARCHITEKTURA., SPRÁVA CHKO PÁLAVA, ONLINE: [HTTP://PALAVA.OCHRANAPRIODY.CZ/OCHRANA-KRAJINY/VENKOVSKA-ARCHITEKTURA/](http://palava.ochranaprirody.cz/ochrana-krajiny/venkovska-architektura/), CIT. 12. 12. 2013.
- ▶ AOPK ČR, 2014: ÚSTŘEDNÍ SEZNAM OCHRANY PŘÍRODY. ONLINE: [HTTP://DRUSOP.NATURE.CZ/](http://drusop.nature.cz/), CIT. 20. 3. 2014.
- ▶ CENIA, 2013: NÁRODNÍ GEOPORTÁL INSPIRE, ONLINE: [HTTP://GEOPORTAL.GOV.CZ](http://geoportals.gov.cz/), CIT. 22. 12. 2013.
- ▶ ČELÁKOVICE, 2013: WIKIPEDIE, OTEVŘENÁ KNIHOVNA, ONLINE: [HTTP://CS.WIKIPEDIA.ORG/W/INDEX.PHP?OLDID=11323342](http://cs.wikipedia.org/w/index.php?oldid=11323342), CIT. 20. 12. 2013.
- ▶ ČÚZK, 2013: GEOPORTÁL ČÚZK, ONLINE: [HTTP://ARCHIVNIMAPY.CUZK.CZ](http://archivnimapy.cuzk.cz/), CIT. 22. 12. 2013.
- ▶ MAS DOLNÍ MORAVA, 2013: LIDOVÉ STAVITELSTVÍ. ONLINE: [HTTP://WWW.MAS-DOLNIMORAVA.CZ/DEDICTVI/COMPONENT/ZOO/ITEM/SAKRALNI-STAVBY](http://www.mas-dolnimorava.cz/dedictvi/component/zoo/item/sakralni-stavby), CIT. 20. 12. 2013.
- ▶ MĚSTO ČELÁKOVICE, 2014: OFICIÁLNÍ PORTÁL MĚSTA, ONLINE: [HTTP://WWW.CELAKOVICE.CZ/](http://www.celakovice.cz/), CIT. 20. 3. 2014.
- ▶ NPÚ, 2013: NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV (ÚSTŘEDNÍ SEZNAM KULTURNÍCH PAMÁTEK ČESKÉ REPUBLIKY), ONLINE: [HTTP://MONUMNET.NPU.CZ](http://monumnet.npu.cz/), CIT. 2013.

10.4 Kroniky, pamětní knihy, sborníky, nepublikované práce

- ▶ KRONIKA MĚSTA ČELÁKOVIC I., 2006: FONTES MUSEI CIVITAS CELAKOVICENSIS; SV. 1. MĚSTO ČELÁKOVICE, ČELÁKOVICE.
- ▶ KRONIKA MĚSTA ČELÁKOVIC II., 2007: KRONIKA MĚSTA ČELÁKOVIC 1940-1947. II.. MĚSTSKÉ MUZEUM ČELÁKOVICE, ČELÁKOVICE.
- ▶ KRONIKA OBCE SEDLČÁNEK I. 1762 - 1927, 2009: FONTES MUSAEI CIVITATIS CELAKOVICENSIS SV. 3, MĚSTSKÉ MUZEUM ČELÁKOVICE, ČELÁKOVICE.
- ▶ MĚSTSKÉ MUZEUM V ČELÁKOVICÍCH, 2004: 100 LET MĚSTKÉHO MUZEA V ČELÁKOVICÍCH. MĚSTSKÉ MUZEUM V ČELÁKOVICÍCH, ČELÁKOVICE, 590 S.
- ▶ PAMĚTNÍ KNIHA KOSTELA A DĚKANSTVÍ ČELÁKOVICKA, 1836: LIBER MEMORABILIUM ECCLESIAE ET DECANATUS HRÁDEKO-ČELÁKOVIENSIS.
- ▶ PAMĚTNÍ KNIHA OBCE ČELÁKOVICE, 1836: GEDENK BUCH DER STADT GEMEINDE CZELLAKOWITZ.
- ▶ STRNADOVÁ K., 2012: BOŽÍ MUKA V PLZNI JAKO SYMBOL LIDSKÉHO BYTÍ, BAKALÁŘSKÁ PRÁCE, ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI, ONLINE: [HTTPS://OTIK.UK.ZCU.CZ/HANDLE/11025/5451](https://otik.uk.zcu.cz/handle/11025/5451), CIT. 20. 10. 2013.

11. Seznamy fotografií, grafů, obrázků a tabulek

Seznam fotografií

FOTO Č. 7.1 VÝKLENKOVÁ KAPLIČKA SV. VÁCLAVA	35
FOTO Č. 7.2 KŘÍŽ U KOSTELA	36
FOTO Č. 7.3 KŘÍŽ PŘED RADNICÍ	37
FOTO Č. 7.4 KŘÍŽ U NÁDRAŽÍ	38
FOTO Č. 7.5 KŘÍŽ TZV. KAMARÁDŮV	39
FOTO Č. 7.6 KŘÍŽ TZV. PATOČKŮV	40
FOTO Č. 7.7 KŘÍŽ „NA POŽÁŘÍCH“	41
FOTO Č. 7.8 KŘÍŽ KLICPERŮV	42
FOTO Č. 7.9 SOCHA SV. JANA NEPOMUCKÉHO	43
FOTO Č. 7.10 KAPLE PANNY MARIE	44
FOTO Č. 7.11 KŘÍŽ V KOLLÁROVĚ UL.	45
FOTO Č. 7.12 KAPLE SV. JANA KŘTITELE	46
FOTO Č. 7.13 BOŽÍ MUKA	47
FOTO Č. 7.14 KAPLE SV. VÁCLAVA	48
FOTO Č. 7.15 KŘÍŽ U KAMENNÝCH RYBNÍČKŮ	49
FOTO Č. 7.16 KŘÍŽ VE ZVONIČCE	50
FOTO Č. 7.17 ZVONIČKA	51

Seznam grafů

GRAF Č. 7.1 ZASTOUPENÍ TYPŮ PAMÁTEK VYBRANÉHO ÚZEMÍ	52
GRAF Č. 7.2 PŘEHLED TYPŮ PAMÁTEK VZNIKLYCH V 18. STOLETÍ	53
GRAF Č. 7.3 PŘEHLED TYPŮ PAMÁTEK VZNIKLYCH V 19. STOLETÍ	53
GRAF Č. 7.4 PŘEHLED TYPŮ PAMÁTEK VZNIKLYCH OD 20. STOLETÍ	53
GRAF Č. 7.5 VÝSKYT PAMÁTKY VE VZTAHU K MÍSTU VZNIKU	54
GRAF Č. 7.6 SOUČASNÝ STAV PAMÁTKY	55
GRAF Č. 7.7 PROCENTUÁLNÍ ZASTOUPENÍ KULTURNÍCH PAMÁTEK	55
GRAF Č. 7.8 PŘEHLED TYPŮ KULTURNÍCH PAMÁTEK	56
GRAF Č. 7.9 STAV PAMÁTEK A JEJICH PROHLÁŠENÍ ZA KULTURNÍ PAMÁTKU	57
GRAF Č. 7.10 VÝSKYT PAMÁTKY VE VOLNÉ KRAJINĚ	57
GRAF Č. 7.11 VÝSKYT DŘEVINY U PAMÁTKY	58

Seznam obrázků

OBR. Č. 3.1 LEGENDA CÍSAŘSKÝCH OTISKŮ	20
OBR. Č. 3.2 LEGENDA MAPY III. VOJENSKÉHO MAPOVÁNÍ	21
OBR. Č. 4.1 VYBRANÉ ÚZEMÍ V RÁMCI ČESKÉ REPUBLIKY	26
OBR. Č. 4.2 ORTOFOTO MAPA S VYZNAČENÝMI HRANICEMI KATASTRÁLNÍCH ÚZEMÍ	27

Seznam tabulek

TAB. Č. 5.1 HODNOTÍCÍ KRITÉRIA STAVU PAMÁTKY	32
TAB. Č. 7.1 POČETNÍ ZASTOUPENÍ VÝSKYTU PODLE TYPU PAMÁTKY	54
TAB. Č. 7.2 VYHODNOCENÝ STAV PAMÁTEK V KONTEXTU S JEJICH PROHLÁŠENÍM ZA KULTURNÍ PAMÁTKU	56

12. Přílohy

PŘÍLOHA Č. 1 MAPA VYBRANÉHO ÚZEMÍ NA PODKLADU ORTOFOTO MAPY

PŘÍLOHA Č. 2 VÝŘEZ V MAPY III. VOJENSKÉHO MAPOVÁNÍ PRO VYBRANÉ ÚZEMÍ

PŘÍLOHA Č. 3 NÁLEZY DROBNÉ SAKRÁLNÍ ARCHITEKTURY VYBRANÉHO ÚZEMÍ

PŘÍLOHA Č. 4 NÁLEZY DROBNÉ SAKRÁLNÍ ARCHITEKTURY VYBRANÉHO ÚZEMÍ

S PODKLADEM ORTOFOTO MAPY

PŘÍLOHA Č. 5 ATRIBUTOVÁ TABULKA

PŘÍLOHA Č. 6 VÝSKYT DŘEVIN U DROBNÉ SAKRÁLNÍ ARCHITEKTURY

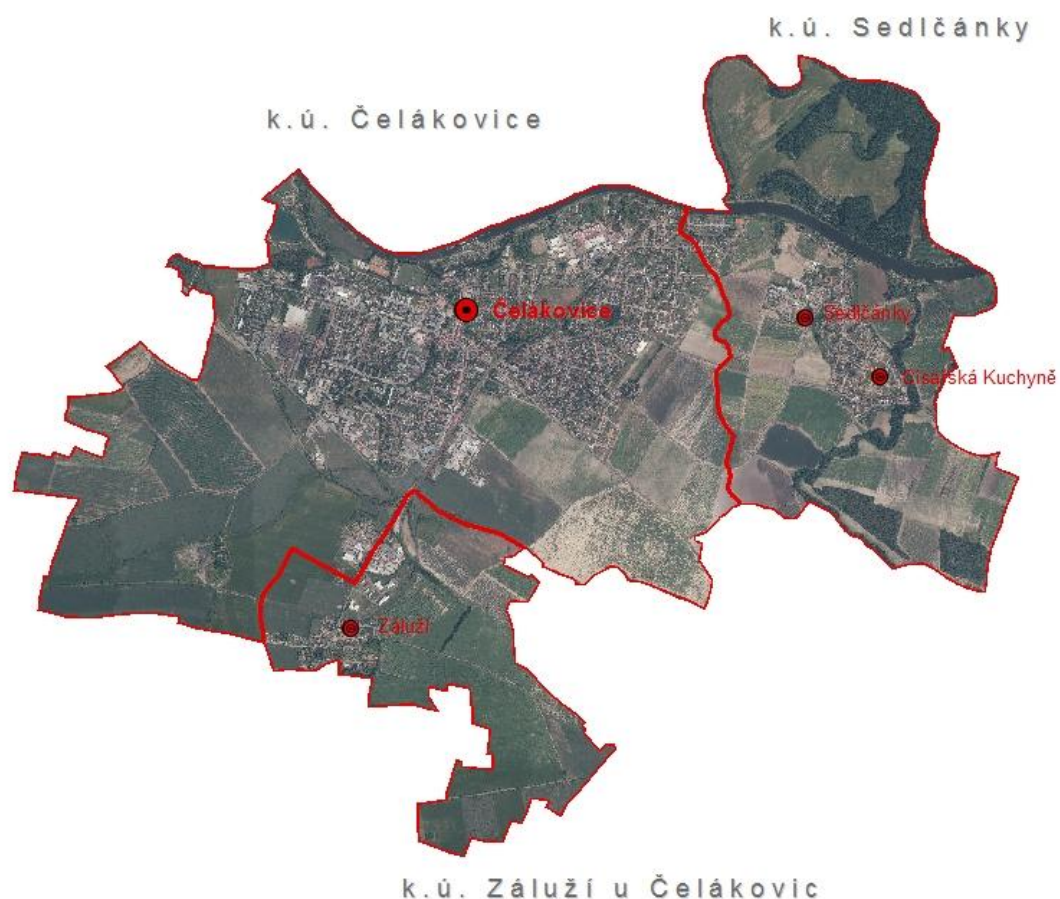
PŘÍLOHA Č. 7 EVIDENČNÍ KARTY PAMÁTEK S FOTODOKUMENTACÍ

PŘÍLOHA č. 1 Mapa vybraného území na podkladu ortofoto mapy

VYBRANÉ ÚZEMÍ - podkladová mapa ortofoto

oblast Čelákovicko

1:35 000

Čelákovice

Katastrální území:	Sídlení části Čelákovic:
Čelákovice	Čelákovice
Sedlčánky	Sedlčánky
Záluží u Čelákovic	Císařská Kuchyně
	Záluží

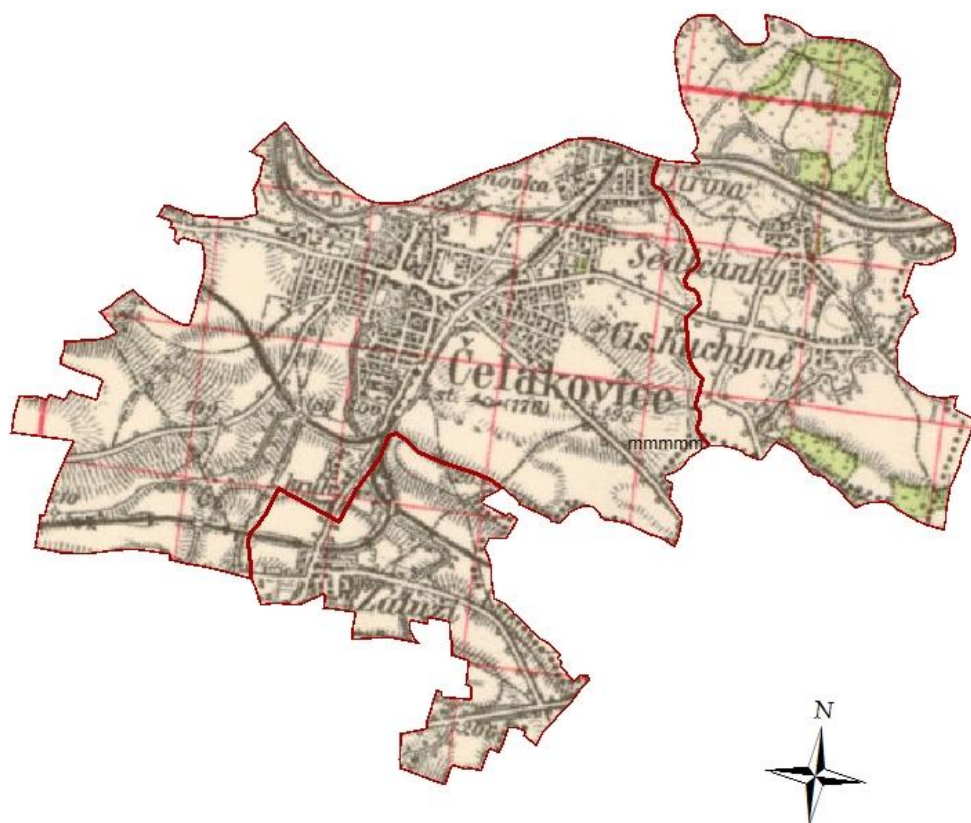
Vytvořila: Pavla Sobotková
podkladová data:
poskytnutá data mapy ortofoto: ČÚZK
správní členění:
Územně identifikační registr ČR: <http://www.uir.cz>
březen 2014

PŘÍLOHA č. 2 Výřez v mapy III. vojenského mapování pro vybrané území

MAPA III. VOJENSKÉHO MAPOVÁNÍ

vybrané území oblasti Čelákovicko

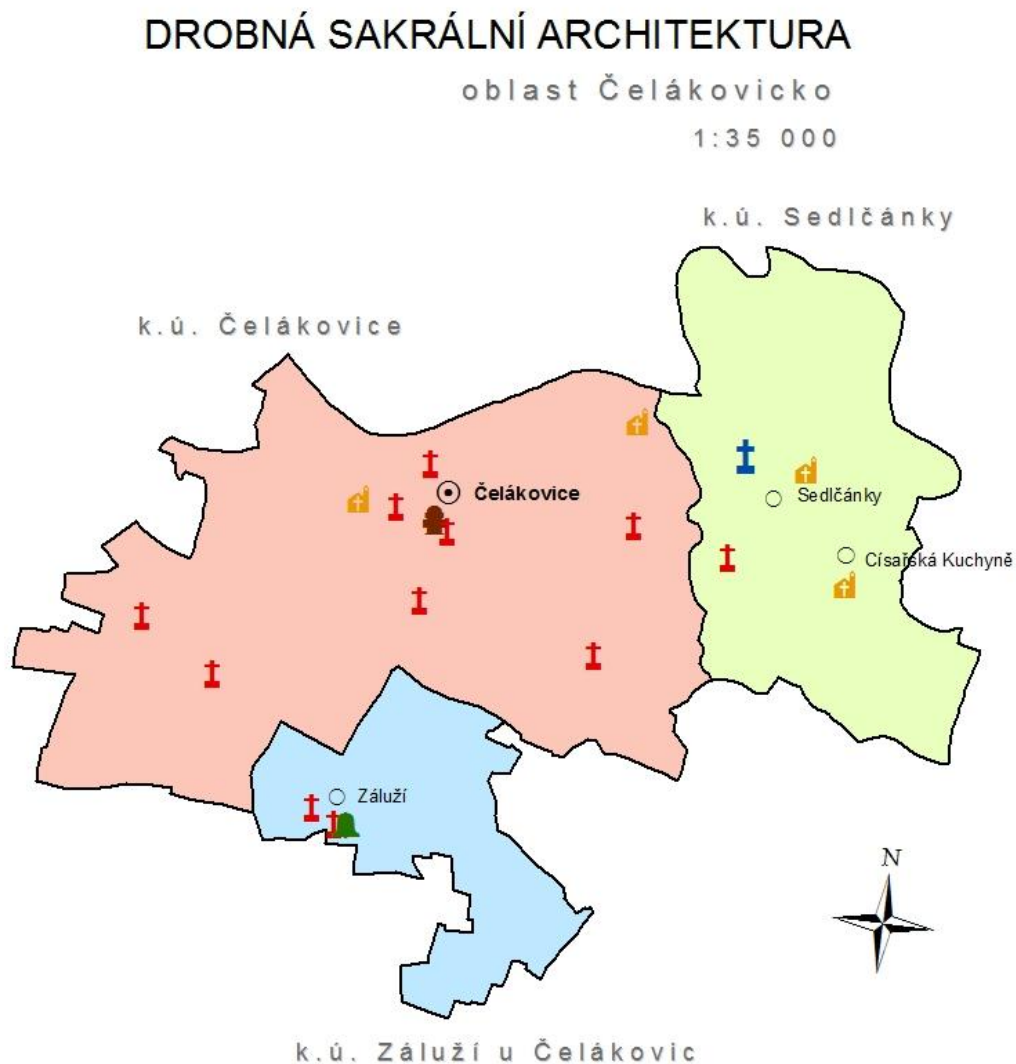
1:35 000

— hranice katastrálních území

Vytvořila: Pavla Sobotková
podkladová data:
poskytnutá data WMS: Cenia 2013
hranice území: ČÚZK 2013
březen 2014

PŘÍLOHA č. 3 Nálezy drobné sakrální architektury vybraného území

Drobná sakrální architektura

Typ

- kříž
- boží muka
- kaple
- socha
- zvonička

Vytvořila: Pavla Sobotková
podkladová data hranic k.ú.:
http://geoportál.cuzk.cz/WMS_SPH_PUB/WMSservice.aspx
březen 2014

PŘÍLOHA č. 4 Nálezy drobné sakrální architektury vybraného území
s podkladem ortofoto mapy

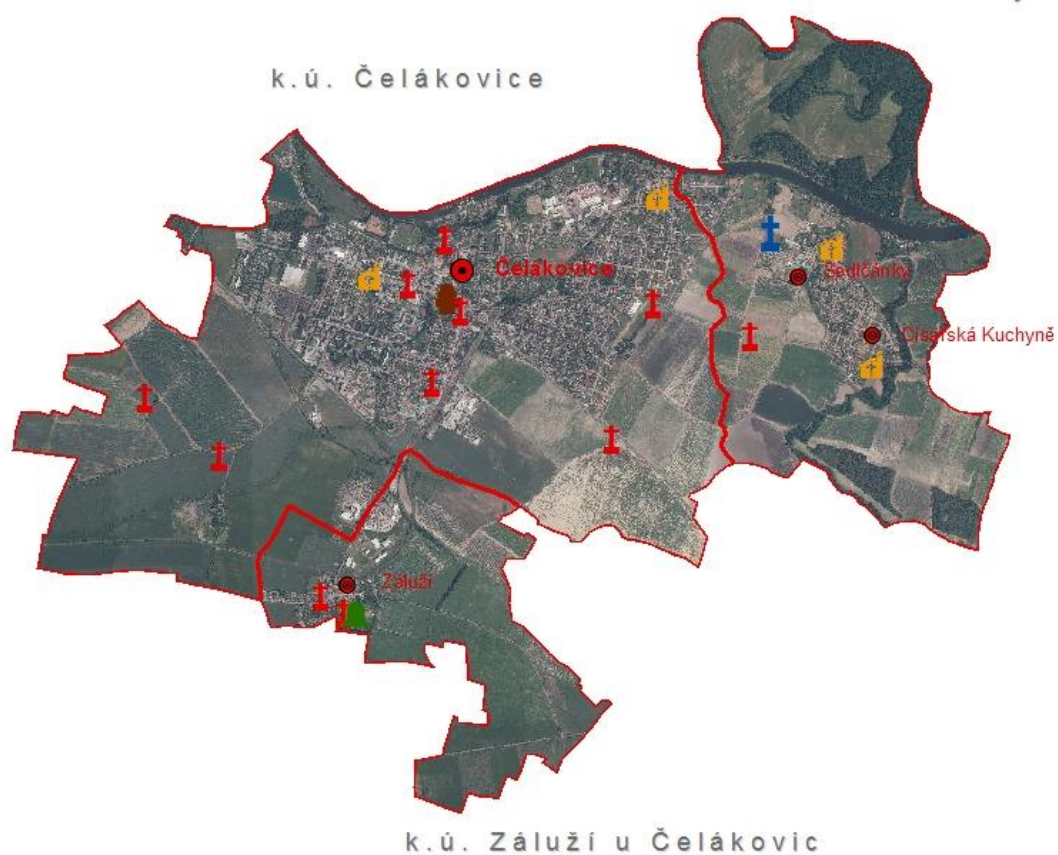
DROBNÁ SAKRÁLNÍ ARCHITEKTURA

oblast Čelákovicko

1:35 000

k.ú. Sedlčánky

k.ú. Čelákovice

Drobná sakrální architektura

Typ

- kříž
- boží muka
- kaple
- socha
- zvonice

Vytvořila: Pavla Sobotková
podkladová data:
poskytnutá data mapy ortofoto: ČÚZK
správní členění:
Územně identifikační registr ČR: <http://www.uir.cz>
březen 2014

PŘÍLOHA č. 5 Atributová tabulka

Výskyt č.	Typ	Název	Katastrální území	Výskyt	Kulturní památka	Datace	Stav	Ve volné krajině	Výskyt dřeviny	Vlastnictví	Zaniklá
1	kaple	výklenková kaplička sv. Václava	Čelákovice	zaniklá	ne	1826	zaniklá	ne	ne	Město Čelákovice	60. léta 20. století
2	kříž	křížek u kostela	Čelákovice	transferovaná	ano	1773	dobrý	ne	ano	Město Čelákovice	
3	kříž	křížek před radnicí	Čelákovice	existující	ano	1823	velmi dobrý	ne	ano	Město Čelákovice	
4	kříž	kříž u nádraží	Čelákovice	transferovaná	ne	1833	výborný	ne	ne	Město Čelákovice	
5	kříž	kříž tzv. Kamarádův	Čelákovice	existující	ne	1832	dobrý	ano	ne	Město Čelákovice	
6	kříž	kříž tzv. Patočkův	Čelákovice	zaniklá	ne	1832	zaniklá	ano	ne	soukromé (PO)	60. léta 20. století
7	kříž	kříž Na požářích	Čelákovice	zaniklá	ne	1846	zaniklá	ano	ne	soukromé (FO)	70. léta 20. století
8	kříž	kříž Klicperův	Čelákovice	zaniklá	ne	1904	zaniklá	ne	ne	Město Čelákovice	70. léta 20. století
9	socha	socha sv. Jana Nepomuckého	Čelákovice	existující	ano	1723	velmi dobrý	ne	již ne	Město Čelákovice	
10	kaple	Kaple Panny Marie	Čelákovice	existující	ne	1898	dobrý	ne	ano	Město Čelákovice	
11	kříž	křížek v ul. Kollárova	Čelákovice	transferovaná	ne	1770	dobrý	ne	ano	Město Čelákovice	
12	kaple	kaple sv. Jana Křtitele	Sedlčánky	existující	ano	1833	dobrý	ne	ano	Město Čelákovice	
13	boží muka	u křížku	Sedlčánky	existující	ano	1770	dobrý	ano	ne	Město Čelákovice	
14	kaple	kaple sv. Václava	Sedlčánky	existující	ano	1770	dobrý	ne	ne	Město Čelákovice	
15	kříž	kříž u Kamenných rybníčků	Sedlčánky	zaniklá	ne	1900	zaniklá	ano	ne	ČR - státní pozemkový úřad	70. léta 20. století
16	kříž	kříž v Záluží	Záluží u Čelákovíc	existující	ne	1860	dobrý	ne	ano	Město Čelákovice	
17	zvonička	zvonička kolem kříže v Záluží	Záluží u Čelákovíc	existující	ne	1907	dobrý	ne	ano	Město Čelákovice	
18	kříž	kříž v Záluží	Záluží u Čelákovíc	zaniklá	ne	1781	zaniklá	ne	ne	Město Čelákovice	60. léta 20. století

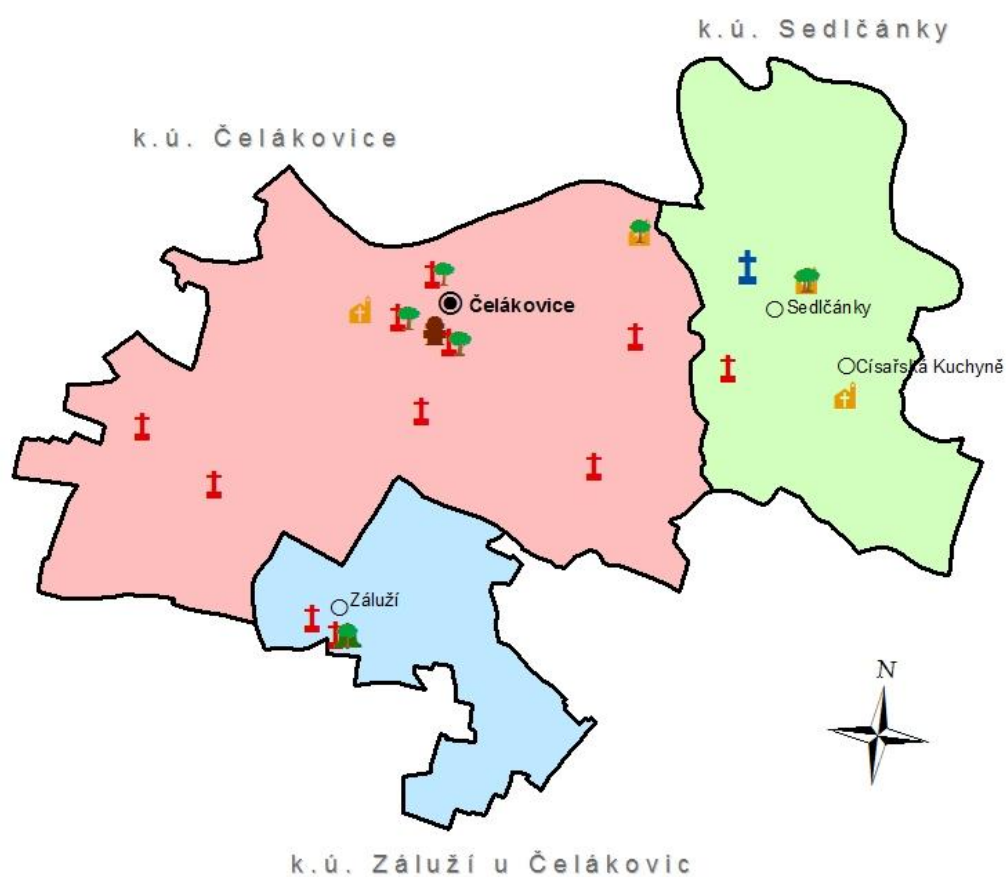
PŘÍLOHA č. 6 Výskyt dřevin u drobné sakrální architektury

DROBNÁ SAKRÁLNÍ ARCHITEKTURA

DŘEVINA U PAMÁTKY

oblast Čelákovicko

1:35 008

Drobná sakrální architektura

Typ

- kříž
- boží muka
- kaple
- socha
- zvonička

Dřevina u památky

- strom

Vytvořila: Pavla Sobotková
podkladová data hranic k.ú.: ČÚZK 2013
ostatní data: autorka

PŘÍLOHA č. 7
*Evidenční karty památek
s fotodokumentací*

Evidenční karta č. 1

Přírůstkové číslo památky:	01
Výskyt:	Zaniklá
Typ objektu:	Kaplička - výklenková
Místní (historický) název:	Výklenková kaplička sv. Václava
Datace:	1826
Č. rejstříku ÚSKP ČR:	není kulturní památka
Lokalizace GPS:	50°09'47.54"N, 14°44'43.66"E
Okres:	Praha - východ
ORP:	Brandýs nad Labem - Stará Boleslav
Obec:	Čelákovice
Katastrální území:	Čelákovice
Parc. č.:	3170/5
Umístění ve volné krajině:	ne
Vlastnictví podle KN:	Město Čelákovice
Popis, historie:	<p>Kaplička měla tvar hranolu. Byla zděná z lomového kamene s masivní podezdívkou se dvěma předsunutými stupni a hranolovým výstupkem krytým pískovcovou profilovanou deskou. Čelní strana byla zdobena pískovcovým ostěním s dvěma hladkými polosloupky s patkami a hlavicemi a vysokým rovným profilovaným překladem. Nad překladem se do půlkruhu klenul oblouk na vrcholu zakončený povýšeným latinským berlovým křížem. Po stranách oblouku byly umístěny na profilovaných podstavcích ozdobné koule. Mezi překladem, výstupkem a polosloupky se nacházel výklenek s půlkruhovým zaklenutím, ve kterém byl původně umístěn obraz Madony staroboleslavské, později vystřídáný obrazem sv. Václava, namalovaný čelákovickým občanem Oličem. Vnitřek vysokého oblouku zdobil obraz Boha Otce.</p> <p>Kaplička byla zbořena roku 1960 na pokyn tehdejšího předsedy MNV. V základech byly nalezeny lidské kosti z několika jedinců.</p>
Stav:	zaniklá

Fotodokumentace k evidenční kartě č. 1

Celkový pohled historické foto

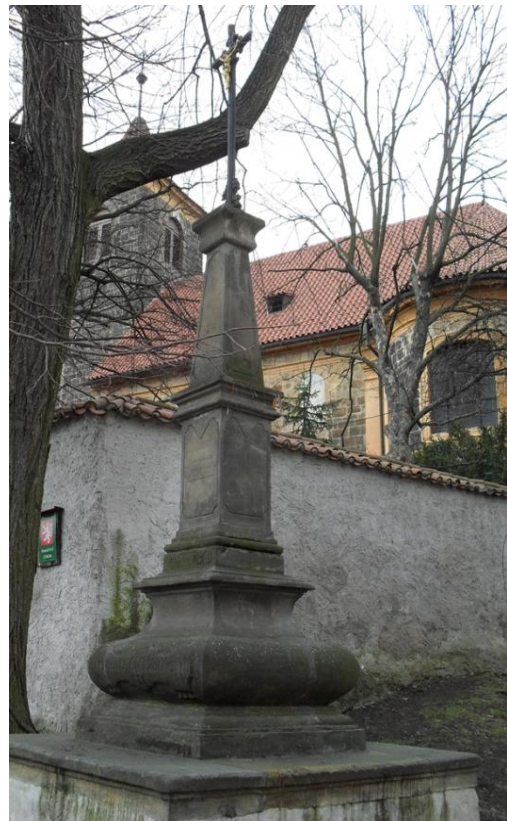
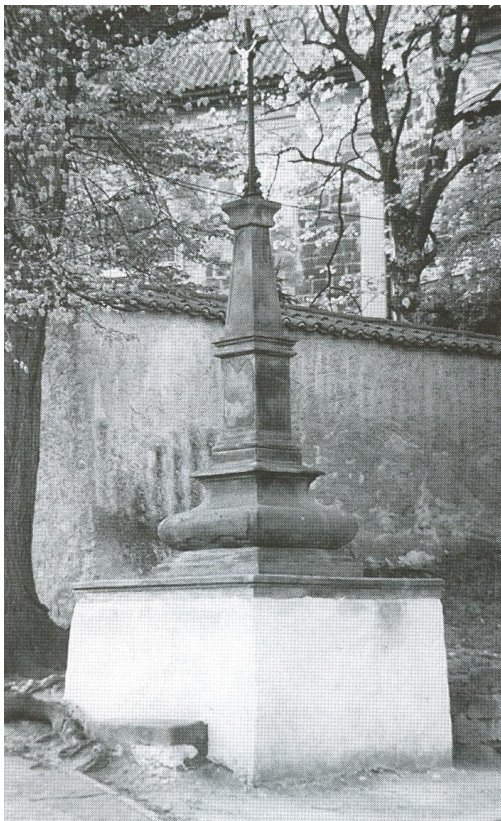
Evidenční karta č. 2

Přírůstkové číslo památky:	02
Výskyt:	Transferovaná
Typ objektu:	Kříž
Místní (historický) název:	Křížek u kostela
Datace:	1773
Č. rejstříku ÚSKP ČR:	18352/2-2031 (číslo rejstříku státního seznamu 32-4846) součást areálu kulturní památky kostel Nanebevzetí P. Marie
Lokalizace GPS:	50°09'57.63"N, 14°45'10.34"E
Okres:	Praha - východ
ORP:	Brandýs nad Labem - Stará Boleslav
Obec:	Čelákovice
Katastrální území:	Čelákovice
Parc. č.:	parc. č. 3121
Umístění ve volné krajině:	ne
Vlastnictví podle KN:	Město Čelákovice
Popis, historie:	<p>Základ kříže má tvar hranolu, který je krytý pískovcovou deskou. Před základem na jižní straně je umístěn plochý pískovcový stupeň, tzv. klekátko. Na krycí desku navazuje bohatě členěný podstavec na hranolové patce. V reliéfní kartuši je vytesán nápis s chronogramem „PRO HONORANDO CRVCIFIXO EXPOSITVM EST“ (K uctění ukřižovaného postaven jest). Na podstavec je posazen hranol s patkou a hlavicí. Nápis na čelní straně je dvouřádkový „Pozdraven buď i svatý Kříži!“.</p> <p>Hranol směrem výše pokračuje pilířem, který se směrem k vrcholu zužuje. Pilíř kryje výrazně profilovaná hlavice. Na čelní straně pilíře je vyrytý jednořádkový nápis „Nově zřízen 11/5 1938“. Do hlavice je zasazen litinový latinský trnový kříž s korpusem Ježíše Krista.</p> <p>Základ, do kterého byl původně vsazen dřevěný kříž, pravděpodobně pochází již ze 16. století. Na místo dřevěného kříže, jehož dřevo podleho hnilobě, byl v roce 1773 vztyčen kříž nový, usazený do většího, zděného podstavce. Ten byl při příležitosti birmování nově vysvěcen 20. 7. 1826 pražským arcibiskupem knížetem Václavem Leopoldem Chlumčanským a 3. 11. 1827 též brandýským děkanem Fr. X. Obstziererem, který působil v Čelákovicích v letech 1802-1818 jako děkan.</p> <p>Kříž byl z důvodů poškození postupně opravován</p>

	<p>(1897, 1903, 1938, 1989, 2002.</p> <p>Oproti původnímu místu byl posunut o téměř 1 metr východním směrem, a to z důvodu trvalého narušování kořeny chráněné lípy, vysazené v roce 1854 na památku sňatku císaře Františka Josefa I. s bavorskou princeznou Alžbětou.</p> <p>Při posunutí byl proveden archeologický průzkum, který zaznamenal nález stříbrné mince z roku 1794, zlomků polévané keramiky, a mimo jiné i kolem 40-ti vytrhaných zkažených zubů, většinou patřící dospělým jedincům.</p>
Stav:	dobrá

Fotodokumentace k evidenční kartě č. 2

Celkové pohledy

Fotodokumentace k evidenční kartě č. 2

Detaily kříže s korpusem Ježíše Krista

Fotodokumentace k evidenční kartě č. 2

Detaily kříže s korpusem Ježíše Krista

Evidenční karta č. 3

Přírůstkové číslo památky:	03
Výskyt:	Existující
Typ objektu:	Kříž
Místní (historický) název:	Kříž před rathausem
Datace:	1823
Č. rejstříku ÚSKP ČR:	32295/2-2036
Lokalizace GPS:	50°09'47.27"N, 14°45'00.72"E
Okres:	Praha - východ
ORP:	Brandýs nad Labem - Stará Boleslav
Obec:	Čelákovice
Katastrální území:	Čelákovice
Parc. č.:	parc. č. 3201/3
Umístění ve volné krajině:	ne
Vlastnictví podle KN:	Město Čelákovice
Popis, historie:	<p>Základ tvoří dva stupně z pískovcových desek se zaoblenými hranami. Na nich stojí hranolový podstavec s patkou a dvojkónickou stupňovitou hlavicí. Na přední straně, obrácené k jihu, vystupují dva obdélníky s vykrojenými nárožími. V horním je v obvodové linii vtesán řecký klínový kříž s kruhem uprostřed. Ve spodním je vtesán letopočet 1823. Pod ním se nachází reliéfní konzola s pěti lichoběžníkovými čabrakami. Na ostatních stěnách jsou vysekané kontury obdélníků s vykrojenými rohy. Na hlavici podstavce je umístěn pilíř, který se směrem k vrcholu zužuje. Patku má profilovanou a hlavici zdobenou volutami. Na stěnách pilíře jsou vysekané kontury lichoběžníků. Na přední straně z lichoběžníku plasticky vystupuje stuha, vázaná do mašle kolem haluzky vavřínu se sedmi lístky. Na hlavici je umístěn latinský jetelový kříž s korpusem Ježíše Krista.</p> <p>Současný kamenný kříž stojí na místě misijního dřevěného kříže z roku 1624, který byl poražen v roce 1822 vichřicí. Nový kříž zhotovil kameník J. Starý na náklady brandýského děkana Fr. X. Obstzierera. Dne 20. 7. 1826 byl vysvěcen arcibiskupem pražským, knížetem Václavem Leopoldem Chlumčanským. V roce 1911 byla kameníkem Fr. Michálkem z Čelákovic provedena jeho obnova.</p>
Stav:	velmi dobrý

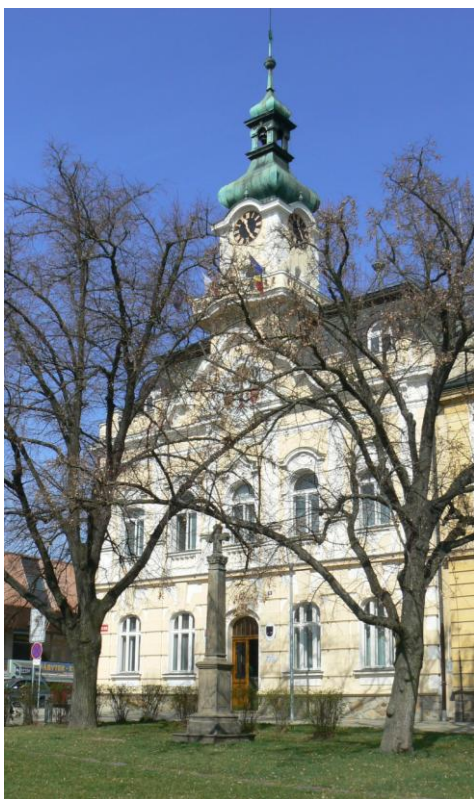
Fotodokumentace k evidenční kartě č. 3

Historické fotografie kříže před radnicí

Fotodokumentace k evidenční kartě č. 3

Celkové pohledy

Fotodokumentace k evidenční kartě č. 3

Detaily hlavice s křížem a korpusem Ježíše Krista

Evidenční karta č. 4

Přírůstkové číslo památky:	04
Výskyt:	Transferovaná
Typ objektu:	Kříž
Místní (historický) název:	Kříž u nádraží
Datace:	1833
Č. rejstříku ÚSKP ČR:	není kulturní památka
Lokalizace GPS:	50°09'27.53"N, 14°45'12.66"E
Okres:	Praha - východ
ORP:	Brandýs nad Labem - Stará Boleslav
Obec:	Čelákovice
Katastrální území:	Čelákovice
Parc. č.:	parc. č. 3230/6 (původní umístění parc. č. 3142)
Umístění ve volné krajině:	ne
Vlastnictví podle KN:	Město Čelákovice
Popis, historie:	<p>Na hranolovém podstavci je na čelní straně vysekána kontura ležícího obdélníka s vykrojenými rohy a letopočtem 1833. Na podstavci je umístěn hranolový pilíř s výraznou stupňovitou patkou a hlavicí a na ní položený hranol zdobený reliéfně terčiky. Na čelní straně se nachází nápis „Křestane! Pohleď na tot znamenj kříže. A tu v cti wděčné spasejn dusse...“ Na hlavici je osazen polokulovitý útvar, na povrchu zdobený řadami kruhových a oválných terčiků. Na vrcholu je latinský kříž s výžlabky po stranách.</p> <p>V roce 1918 byl kříž vyvrácen, částečně rozbit, ale po krátké době městem znovu obnoven. V roce 1940 byla jeho horní část znovu po poškození opravena. V rámci rekonstrukce parkoviště (2008) byl městem přemístěn přes silnici do pásu zeleně na bližší straně k nádraží.</p>
Stav:	výborný

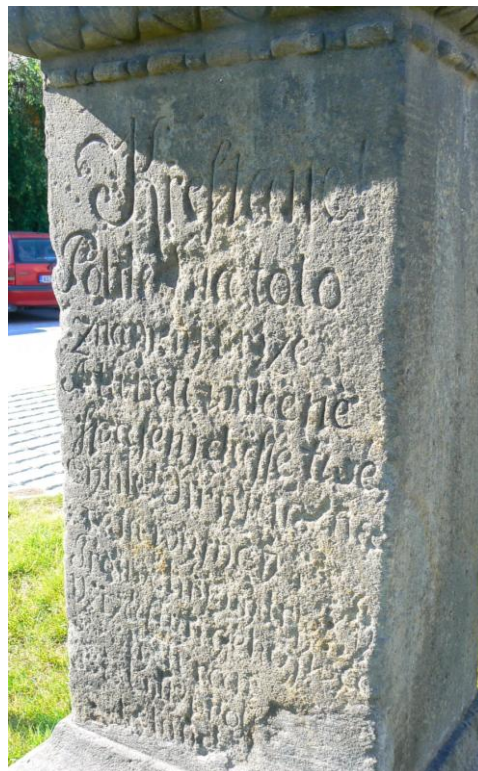
Fotodokumentace k evidenční kartě č. 4

Celkové pohledy

Fotodokumentace k evidenční kartě č. 4

Detaily památky

Evidenční karta č. 5

Přírůstkové číslo památky:	05
Výskyt:	Existující
Typ objektu:	Kříž
Místní (historický) název:	Kříž tzv. Kamarádův
Datace:	1832
Č. rejstříku ÚSKP ČR:	není kulturní památka
Lokalizace GPS:	50°09'06.04"N, 14°44'06.75"E
Okres:	Praha - východ
ORP:	Brandýs nad Labem - Stará Boleslav
Obec:	Čelákovice
Katastrální území:	Čelákovice
Parc. č.:	par. č. 3879/6
Umístění ve volné krajině:	ano
Vlastnictví podle KN:	Město Čelákovice
Popis, historie:	<p>Na čtvercové pískovcové základně je usazen výrazně členěný, esovitě profilovaný vysoký podstavec. Na přední straně je do patky vytesán letopočet 1832. Ve střední části hranolu se nachází obdélník s vykrojenými nárožními s dvouřádkovým nápisem „In te Domine speravi“ (V tebe pane doufáme). Na zadní straně ve stejné výšce je vytesán monogram „A.M.P.“ a „obnoveno 1886“. Na podstavci je vztyčen vysoký, směrem nahoru mírně se zužující sloup s patkou z trojice prstenců. Hlavice sloupu je tvořena obvodovým pásem nik vyplněných oblounky, uzavřeným mezi dvěma prstenci. Na vrcholu na krycí desce je jetelový latinský kříž. Kříž původně morfologicky vyčníval nad úroveň terénu, na nižším návrší, možná pravěké mohyle. V dnešní době je po úpravě okolního terénu téměř ve stejné výškové úrovni jako okolní pole. Písmena „AMP“ jsou iniciály donátorů kříže, Antonína a Marie Patočkových, kteří v té době vlastnili pozemky a usedlosti č. 13 v Čelákovicích. Přízvisko Kamarádův dostal podle majitele vlastního okolní pole v 1. polovině 20. století. Poslední opravy byly provedeny v roce 1996 M. Tichým z Čelákovic.</p>
Stav:	dobrý

Fotodokumentace k evidenční kartě č. 5

Celkový pohled

Fotodokumentace k evidenční kartě č. 5

Detaily památky

Evidenční karta č. 6

Přírůstkové číslo památky:	06
Výskyt:	Zaniklá
Typ objektu:	Kříž
Místní (historický) název:	Kříž tzv. Patočkův
Datace:	1832
Č. rejstříku ÚSKP ČR:	není kulturní památka
Lokalizace GPS:	50°09'16.32"N, 14°43'40.52"E
Okres:	Praha - východ
ORP:	Brandýs nad Labem - Stará Boleslav
Obec:	Čelákovice
Katastrální území:	Čelákovice
Parc. č.:	3626
Umístění ve volné krajině:	ano
Vlastnictví podle KN:	soukromé (PO)
Popis, historie:	<p>Místo kříže je identifikovatelné pouze z nálezů jednoho schodišťového stupně.</p> <p>Původně se ke kříži přistupovalo po třech schodech. Základ byl tvořen plochými pískovcovými deskami, na kterých stál hranolový podstavec s římsou. Na ní byl posazen pilíř, směrem vzhůru zužující, zakončený stupňovitě profilovanou hlavicí. Na krycí desce byl železný kříž s korpusem Ježíše Krista. Na čelní straně podstavce je do oboustranného kasulového orámování vytesán nápis „Kristus trpěl za nás, vám pozůstaviv příklad, abyste následovali sslepějí geho E.1 Petr 22.L“. Pod nápisem je v samostatném orámování letopočet „1832“.</p> <p>Na tomto místě je zmiňován v kronikách kříž již z roku 1739. V roce 1832 zde byl umístěn kříž kamenný, udržovaný a obnovovaný majitelkou okolního pole Marií Patočkovou z č.p. 119 v Čelákovicích. Zmíněna je obnova kříže v roce 1882 a v roce 1923, kdy byl i podstavec kříže otočen o 90°. Do nově vzniklé čelní stěny byla vytesána prohlubeň pro mramorovou desku, která byla krátce po osazení zcizena. První výrazné poničení kříže je datováno do roku 1970, kdy byl shozen ze zvýšené terasy a poničen. Část uraženého pilíře se dosud nachází cca 15 metrů od podstavce.</p>
Stav:	zaniklá (zbyl pouze schodový stupeň)

Fotodokumentace k evidenční kartě č. 6

Celkový pohled historické foto

Fotodokumentace k evidenční kartě č. 6

Detaily zůstatků památky

Evidenční karta č. 7

Přírůstkové číslo památky:	07
Výskyt:	Zaniklá
Typ objektu:	Kříž
Místní (historický) název:	Kříž „Na požářích“
Datace:	1846
Č. rejstříku ÚSKP ČR:	není KP
Lokalizace GPS:	50°09'20.57"N, 14°46'13.74"E
Okres:	Praha - východ
ORP:	Brandýs nad Labem - Stará Boleslav
Obec:	Čelákovice
Katastrální území:	Čelákovice
Parc. č.:	par. č. 3301/2
Umístění ve volné krajině:	ano
Vlastnictví podle KN:	soukromé (FO)
Popis, historie:	<p>Na pískovcové desce a dvou schodovitě kladených stupních stával hranolový podstavec s vrcholovou profilovanou římsou. Čelní strana podstavce byla rozčleněna do tří polí. Ve středním hladkém obdélníkovém poli byl vytesán nápis „LÉTA PÁNĚ 1846“ a ozdobná zvlněná koncovka pod letopočtem. Na podstavci byl umístěn pilíř, směrem k vrcholu zužující se, zakončen hlavicí se svislými vlysy. Na její vrcholové desce byl umístěn latinský kříž, zakončený trojicemi oblých vývalků.</p> <p>Kříž byl v roce 1918 stržen. V roce 1923 znovu postaven panem Kratochvílem. V 70. letech 20. století opět rozvalen a zničen při polních pracích pracovníky JZD.</p>
Stav:	zaniklá

Fotodokumentace k evidenční kartě č. 7

Celkový pohled historické foto

Evidenční karta č. 8

Přírůstkové číslo památky:	08
Výskyt:	Zaniklá
Typ objektu:	Kříž
Místní (historický) název:	Kříž Klicperův - „ Pod přerovskou cestou“
Datace:	1904
Č. rejstříku ÚSKP ČR:	není KP
Lokalizace GPS:	50°09'49.91"N, 14°46'20.91"E
Okres:	Praha - východ
ORP:	Brandýs nad Labem - Stará Boleslav
Obec:	Čelákovice
Katastrální území:	Čelákovice
Parc. č.:	2143/14
Umístění ve volné krajině:	ne
Vlastnictví podle KN:	Město Čelákovice
Popis, historie:	<p>Kříž je v této lokalitě zakreslen již na mapách III. vojenského mapování. Bližší informace o jeho tehdejší podobě a vzniku nebyla nalezena. V roce 1904 Josef Klicpera ze Sedlčánek nechal v této lokalitě postavit pískovcový kříž na památku své stříbrné svatby. Tento kříž byl umístěn na obdélníkové základové desce s hranolovým podstavcem. Na něm byl směrem vzhůru mírně se zužující hranolový nástavec s boky ozdobenými pseudoslohovými volutami. Na přední straně byly při rozích reliéfní rozety. Mezi dolními byla vytesána prohlubeň pro mramorovou desku a nad ní kasulový výklenek. Nástavec byl zakončen římsou, na které stál latinský kříž s tlapovitě rozšířenou základnou a s kovovým korpusem Ježíše Krista.</p> <p>Po roce 1918 byl stržen a následně opět postaven. Před rokem 1940 byl zcizen korpus Krista. Drobná sakrální stavba kříže byla zlikvidována pracovníky JZD při polních pracích v 70. letech 20. století.</p>
Stav:	zaniklá

Fotodokumentace k evidenční kartě č. 8

Historická fotografie

Evidenční karta č. 9

Přírůstkové číslo památky:	09
Výskyt:	Existující
Typ objektu:	Socha
Místní (historický) název:	Socha sv. Jana Nepomuckého
Datace:	1723
Č. rejstříku ÚSKP ČR:	18840/2-2035
Lokalizace GPS:	50°09'45.27"N, 14°45'10.30"E
Okres:	Praha - východ
ORP:	Brandýs nad Labem - Stará Boleslav
Obec:	Čelákovice
Katastrální území:	Čelákovice
Parc. č.:	par. č. 3122
Umístění ve volné krajině:	ne
Vlastnictví podle KN:	Město Čelákovice
Popis, historie:	<p>Podstavec je umístěn na čtyřech pískovcových stupních. Na něm stojí hranolový pilíř s profilovanou patkou. V horní části pilíře je dvojice volut, přesahující po obou stranách jeho šíři. Mezi volutami je umístěn erb donátora Jana Baltazara Voříkovského z Kandratic, který svou horní částí překrývá profilovanou římsu pilíře. Erb tvoří akantovými listy věnčený polcený štít, v jehož pravém poli stojí čelně s rozpjatými křídly vpravo hledící orlice s hlavou korunovanou knížecí korunou. V levém poli stojí pobořená zeď, z ní vyrůstá dvouocasý lev, držící v pravé přední tlapě kouli. Štít zdobí uzavřený turnajský helm s perlovcem na krční partii a s korunou, ze které vyrůstá Na vrcholu pilíře je umístěna dvojkónicky profilovaná hlavice tvořená hranoly a výžlabkem. Na přední straně podstavce je vytesán jedenáctiřádkový text s chronogramem: „De Voto sanCto Ioanni nepoMVCeno patrono ereXIt et anno CoronetI Pragata CzeChle regna CaroLI VI Caesaris et ELisabeth hanC posVIt statVaM CLlens a Dorans Ioannes BaLthasar WorzykoVsky De KVnDratlitz“ (Podle slibu patronu svatému Janu Nepomuckému v roce korunovace císaře Karla VI. a Elisabethy v Praze v Českém království tuto sochu postavil uctivý svěřenec Jan Baltazar Voříkovský z Kandratic). Na zadní straně pilíře je v orámování vysekán čtyřřádkový nápis „OBNOVENO NÁKLADEM DOBRODINCŮ L.P.1865“.</p> <p>Na hlavici pilíře je umístěna profilovaná, vzhůru se rozšiřující vysoká podnož, na které stojí socha</p>

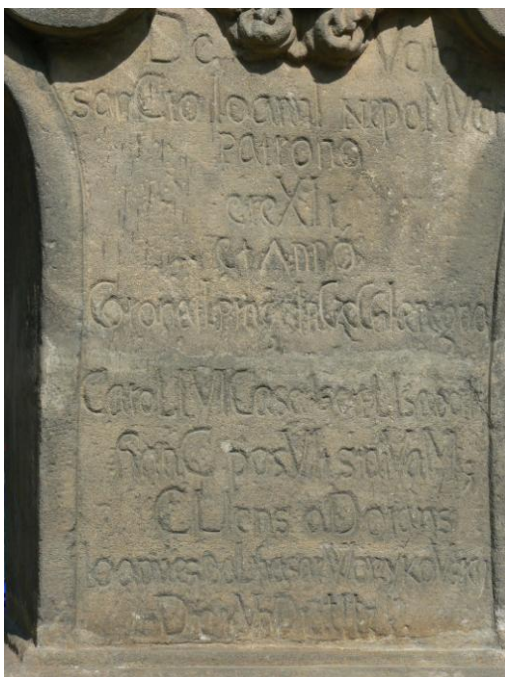
	<p>světce v kanovníckém rouchu s biretem na hlavě a svatozáří s pěticí šesticípých hvězd. Na levé paži světce je položen kříž s korpusem Ježíše Krista, který světec přidržuje levou dlaní. V pravé, v lokti pokrčené ruce, drží světec oválný teč s reliéfem Madony staroboleslavské - Paladia země České. V roce 1723 byl jejím donátorem J.B.Voříkovský z Kundratic, císařský dvorní myslivec na Přerovském panství, jený vlastnil v Čelákovících grunty č. 14 a 102. Obnova sochy je datována do roku 1865, opakovaně pak v letech 1897, 1903, 1929. Poškození z let 1947, 1972 a 1993. V roce 2003 byla na náklady města rekonstruována, včetně posledního schodu, který se během rekonstrukce objevil.</p>
Stav:	velmi dobrý

Fotodokumentace k evidenční kartě č. 9

Celkový pohled

Fotodokumentace k evidenční kartě č. 9

Detaily památky

Evidenční karta č. 10

Přírůstkové číslo památky:	10
Výskyt:	Existující
Typ objektu:	Kaple
Místní (historický) název:	Kaple Panny Marie
Datace:	1898
Č. rejstříku ÚSKP ČR:	není KP
Lokalizace GPS:	50°10'12.26"N, 14°46'14.08"E
Okres:	Praha - východ
ORP:	Brandýs nad Labem - Stará Boleslav
Obec:	Čelákovice
Katastrální území:	Čelákovice
Parc. č.:	3107
Umístění ve volné krajině:	ne
Vlastnictví podle KN:	Město Čelákovice
Popis, historie:	<p>Hranolová, z cihel zděná kaple obdélníkového půdorysu. Stěny jsou zakončeny profilovanou římsou. Nad vstupem je profilovaná segmentovaná římsa přerušena latinským palcátovým křížem bez korpusu. Pod segmentovou římsou vysekán reliéfně letopočet „1898“.</p> <p>Pod reliéfem letopočtu se nachází vchod do předsíně, uzavřený zdobenými dveřmi s kovovou mříží. Na jižní třetinou sedlové střechy se nachází zvonička, tvořená dřevěnou, plechem pobitou lucernou, do všech čtyř stran otevřenou ve tvaru gotického okna. Stříška zvoničky je jehlancovitá, plechem krytá s makovicí a s latinským křížem. Uvnitř zvoničky je zavěšen zvon.</p> <p>Bližší historické prameny ohledně této kapličky nebyly nalezeny. Je udržována okolními obyvateli.</p>
Stav:	dobrý

Fotodokumentace k evidenční kartě č. 10

Celkový pohled

Fotodokumentace k evidenční kartě č. 10

Detaily památky

Evidenční karta č. 11

Přírůstkové číslo památky:	11
Výskyt:	Transferovaný
Typ objektu:	Kříž
Místní (historický) název:	Křížek v Kollárově ulici
Datace:	18. století
Č. rejstříku ÚSKP ČR:	není KP
Lokalizace GPS:	50°09'43.28"N, 14°45'19.26"E
Okres:	Praha - východ
ORP:	Brandýs nad Labem - Stará Boleslav
Obec:	Čelákovice
Katastrální území:	Čelákovice
Parc. č.:	3135
Umístění ve volné krajině:	ne
Vlastnictví podle KN:	Město Čelákovice
Popis, historie:	<p>Na ploché písčové podnoži stojí hranolový podstavec s širší patkou a vrcholovou římsou. Na něm je osazen vysoký hladký válcovitý sloup s členěnou patkou, v horní části zakončen prstencem a výše nad ním stupňovitou hranolovou hlavicí. Na hlavicí je umístěn nástavec ve tvaru čtyřlaločné koruny, do jejíhož zaobleného vrcholu byl vsazen kovářsky zhotovený kopinatý kříž.</p> <p>Kříž byl v roce 1911 přemístěn na toto místo a doplněn podstavcem, který zhotovil čelákovický kameník J. F. Michálek. Po roce 1950 byl ozdobný nástavec stržen.</p>
Stav:	dobrý

Fotodokumentace k evidenční kartě č. 11

Celkový pohled

Fotodokumentace k evidenční kartě č. 11

Detaily památky

Evidenční karta č. 12

Přírůstkové číslo památky:	12
Výskyt:	Existující
Typ objektu:	Kaple
Místní (historický) název:	Kaple sv. Jana Křtitele
Datace:	1833
Č. rejstříku ÚSKP ČR:	26957/2-2782
Lokalizace GPS:	50°10'06.72"N, 14°47'12.31"E
Okres:	Praha - východ
ORP:	Brandýs nad Labem - Stará Boleslav
Obec:	Čelákovice
Katastrální území:	Sedlčánky
Parc. č.:	st. 14
Umístění ve volné krajině:	ne
Vlastnictví podle KN:	Město Čelákovice
Popis, historie:	<p>Zděná kaple na cca půlmetrové podezdívce. Na západní straně přiléhá k lodi užší dvoupatrová zvonice. Kaple i věž zvonice mají zaoblená nároží, lemovaná bosáží provedenou ve štuku. Nad podezdívkou po celém obvodu kaple probíhá výrazná třístupňová hranolová římsa. Na východní straně kaple a po obvodu věže je římsa kryta bobrovkami. Stejně je kryta i sedlová střecha kaple. Do zvonice je prolomen vchod s pravoúhlým pískovcovým portálem. V prvním patře je vysoká nika ve tvaru okna, zaklenutá konchou a výraznou podokenní římsou. Ve druhém patře věže jsou do všech stran prolomena vysoká, půlkruhově zaklenutá okna. Na jižní straně věže v úrovni prvního patra jsou obnovené sluneční hodiny. Přízemní zvonice pravoúhlým portálem vstupuje do prostoru plochostropé lodi kaple. Zvonice má nízkou, jehlancovitou střechu s lucernou se šesti půlkruhovými průzory, zakončenou cibulovitou kopulí s makovicí a křížem. Na štítu kaple je latinský kříž.</p> <p>Kaple byla postavena na místě původní zvoničky z poloviny 18. století. V roce 1917 byl ze zvonice kaple zrekvírován starý zvon pro válečné účely. Roku 1926 byl nahrazen zvonem nově ulitým firmou Matoušek a spol. v Brně. Opravy kaple probíhaly v roce 1894, 1923, 1936 a naposledy pod vedením M. Tichého z Čelákovice v roce 1987. Kaple byla opět v roce 1990 vysvěcena čelákovickým knězem P. Richardem Scheuchem.</p>
Stav:	dobrý

Fotodokumentace k evidenční kartě č. 12

Celkový pohled

Evidenční karta č. 13

Přírůstkové číslo památky:	13
Výskyt:	Existující
Typ objektu:	Boží muka
Místní (historický) název:	U křížku
Datace:	18. století
Č. rejstříku ÚSKP ČR:	19717/2-2783
Lokalizace GPS:	50°10'07.86"N, 14°46'51.83"E
Okres:	Praha - východ
ORP:	Brandýs nad Labem - Stará Boleslav
Obec:	Čelákovice
Katastrální území:	Sedlčánky
Parc. č.:	846/1
Umístění ve volné krajině:	ano
Vlastnictví podle KN:	Město Čelákovice
Popis, historie:	<p>Částečně z kamene, částečně z cihel zděná pilířovitá boží muka. Mají zděný podstavec. V horní části vysokého pilíře jsou pod římsou prolomeny do třech stran obdélníkové průzory. Boží muka jsou na vrcholu kryta jehlancovou zděnou stříškou, na které je umístěn povýšený jetelový kříž s korpusem Ježíše Krista.</p> <p>Podle místní pověsti jsou boží muka postavena na společném hrobu pruských vojáků.</p> <p>Nasvědčuje tomu i pomístní název polí Na lebkách.</p>
Stav:	dobrý

Fotodokumentace k evidenční kartě č. 13

Celkový pohled

Evidenční karta č. 14

Přírůstkové číslo památky:	14
Výskyt:	Existující
Typ objektu:	Kaple
Místní (historický) název:	Kaple sv. Václava
Datace:	18. století
Č. rejstříku ÚSKP ČR:	15297/2-2784
Lokalizace GPS:	50°09'43.12"N, 14°47'30.41"E
Okres:	Praha - východ
ORP:	Brandýs nad Labem - Stará Boleslav
Obec:	Čelákovice
Katastrální území:	Sedlčánky
Parc. č.:	st. 48
Umístění ve volné krajině:	ne
Vlastnictví podle KN:	Město Čelákovice
Popis, historie:	<p>Zděná kaple s valenou klenbou obdélníkového půdorysu. Do vnitřního prostoru kaple se vstupuje dřevěnými jednokřídlými dveřmi se čtvercovým zamřížovaným okénkem v jejich horní části. K severní straně kaple přiléhá patrová hranolová věž. Nároží kaple jsou zdobena čtvrtsloupy, v polovině patra zvonice jsou Sz a Sv nároží zdobena bosáží. V severní stěně věže je prolomen vstupní portál s naznačeným, ve štku provedeným ostěním, zaklenutým segmentovaným, bosáží zdobeným obloukem, osazený železnou ozdobnou mříží. Na stejné stěně je v polovině 1. patra umístěna půlkruhově zaklenutá nika, uzavřená proskleným rámem. Věž je zakončena jehlancovou stříškou, na níž je lucerna s uvnitř zavěšeným zvonem. Vše zakončuje opět jehlancová stříška s čtyřbokou kupolí s makovicí a železným latinským křížem.</p> <p>Podle historických pramenů v nice bývala dřevěná polychromovaná plastika sv. Václava, která byla po odcizení v 90tých letech 20. století nahrazena polychromovanou dřevěnou soškou korunované Madony s korunovaným Ježíškem na pravé straně. Návrší, na kterém kaple stojí, bylo obeháno kamennou zídou, která byla v roce 1908 v rámci její opravy nahrazena železným oplocením. Poslední oprava kaple byla provedena M. Tichým na přelomu let 1988 a 1989.</p>
Stav:	dobrý

Fotodokumentace k evidenční kartě č. 14

Celkové pohledy a detail dveří

Evidenční karta č. 15

Přírůstkové číslo památky:	15
Výskyt:	Zaniklá
Typ objektu:	Kříž
Místní (historický) název:	Kříž u „Kamenných rybníčků“
Datace:	kolem 1900
Č. rejstříku ÚSKP ČR:	není kulturní památka
Lokalizace GPS:	50°09'45.78"N, 14°46'53.14"E (předpoklad)
Okres:	Praha - východ
ORP:	Brandýs nad Labem - Stará Boleslav
Obec:	Čelákovice
Katastrální území:	Sedlčánky
Parc. č.:	826
Umístění ve volné krajině:	ano
Vlastnictví podle KN:	není
Popis, historie:	<p>Na dvou plochých, stupňovitě uspořádaných deskách stával hranolový podstavec, ve vrcholové části na přední straně výrazněji stupňovitě členěný než na bočních stěnách. V horních dvou pětinach výšky čelní strany se nacházely výžlabky. Na něj byl posazen pilíř obdélníkového průřezu, směrem k vrcholu zužující. Na předních nárožích měl hranolovou patku, na bočních stranách ozdobený volutami. V mělké prohlubni na čelní stěně byl vytesán nápis (cca devítirádkový). Pod vrcholem byl pilíř zdoben oblounem a zakončen vícešupňovou, výrazně se rozšiřující římsou, která byla zaklenuta užší a kratší archivoltou, v jejíž přední části byla ve vyhloubení osazena fotografie na porcelánové destičce. Na vrcholu archivoly byl latinský kříž s korpusem Ježíše Krista.</p> <p>Kříž byl zničen v 70. letech 20. století pracovníky JZD při polních pracích.</p>
Stav:	zaniklá

Fotodokumentace k evidenční kartě č. 15

Historická fotografie

Evidenční karta č. 16/17

Přírůstkové číslo památky:	16 / 17
Výskyt:	Existující
Typ objektu:	Kříž / zvonička
Místní (historický) název:	není znám
Datace:	1860/1907
Č. rejstříku ÚSKP ČR:	není KP
Lokalizace GPS:	50°08'36.53"N, 14°44'54.31"E
Okres:	Praha - východ
ORP:	Brandýs nad Labem - Stará Boleslav
Obec:	Čelákovice
Katastrální území:	Záluží u Čelákovic
Parc. č.:	241/1
Umístění ve volné krajině:	ne
Vlastnictví podle KN:	Město Čelákovice
Popis, historie:	<p>Na dvou plochých pískovcových stupních stojí hranolový pilíř. Má vyšší rozšířenou patku a je zakončen členěnou hlavicí. Její horní profilovaná část tvoří zároveň patku, do které je zapuštěn litinový kříž s korpusem Ježíše Krista, u jehož paty stojí v portálu Pana Marie bolestná. Do přední strany podstavce je vytesána čtvercová prohlubeň, ve které původně bývala mramorová deska s nápisem, z něhož byl v čitelný pouze letopočet Léta páně 1860.</p> <p>Ke kříži byla v roce 1907 přestavěna zvonička. Na pískovcovém soklu je patrová, z cihel zděná zvonička úzkého obdélníkového půdorysu s polopilíři v nárožích. V jižní straně se nachází výklenkový prostor pro zvoníka. V jeho spodní části vystupují pískovcové prvky z dolní části obezděného kříže. Patro zvoničky je nižší a od spodní části je odděleno římsou. V nárožích jsou polopilíře ve stejném provedení jako v dolní části. V severní a jižní stěně jsou prolomeny nad podezdívkou obloukem zaklenuté průzory. Za nimi býval umístěn zvon. Okapní, z cihel zděná římsa zvoničky je stupňovitě členěná. Vrchol zvoničky, do kterého je zapuštěn kovářsky zhotovený latinský kříž, je ve tvaru nízkého jehlance zhotoveného z pálených cihel.</p> <p>Na zálužské návsi postavili kříž v roce 1860 manželé František a Anna Tykačovi z usedlosti č. 9 v Záluží jako poděkování Pánu Bohu za to, že se jim po pěti a půl letech manželství, po třech narozených děvčatech (Karolíně, Barboře</p>

	a Rozálii) narodil dne 8. 5. 1861 syn Jan. Zároveň vzali na sebe závazek udržovat ho v dobrém stavu.
Stav:	dobrý

Fotodokumentace k evidenční kartě č. 16/17

Čelní pohledy srovnání

Fotodokumentace k evidenční kartě č. 16/17

Detaily památky

Evidenční karta č. 18

Přírůstkové číslo památky:	18
Výskyt:	Zaniklá
Typ památky:	Kříž
Místní (historický) název:	nenalezen
Datace:	1781
Č. rejstříku ÚSKP ČR:	není KP
Lokalizace GPS:	50°08'39.89"N, 14°44'45.68"E
Okres:	Praha - východ
ORP:	Brandýs nad Labem - Stará Boleslav
Obec:	Čelákovice
Katastrální území:	Záluží u Čelákovic
Parc. č.:	243/6
Umístění ve volné krajině:	ne
Vlastnictví podle KN:	Město Čelákovice
Popis, historie:	Kříž odstraněn v 60. letech 20. století
Stav:	zaniklá